

Actieplan Cultuurbereik II

Nulanalyse en Nulmeting

Bureau Driessen
Sociaal Wetenschappelijk Onderzoek

Actieplan Cultuurbereik II, Nulanalyse en nulmeting

Actieplan Cultuurbereik II

Nulanalyse en Nulmeting

O. Kersten
W.J. van Silfhout
F.M.H.M. Driessen

Bureau Driessen
Sociaal Wetenschappelijk Onderzoek

Utrecht 2006

Dit onderzoek is uitgevoerd in opdracht van het Ministerie van Onderwijs Cultuur en Wetenschappen en werd begeleid door een commissie die als volgt was samengesteld:

Drs. J. J. K. Knol (OCW)
Dr. V. Bina (OCW)
Drs. H. Schoen (IPO)
Drs. M. Eijffinger (OCW)
Drs. S. Noteborn (OCW)
Drs. L. Jongmans (VNG)
Drs. D.E.P.M. Geerts (OCW)

ISBN-10: 90-73259-42-8
ISBN-13: 978-90-73259-42-3

© 2006, Bureau Driessen

Bureau Driessen
Sociaal Wetenschappelijk Onderzoek
Hiëronymusplantsoen 8
3512 KV Utrecht
tel. : 030-2334779
site : www.bureaudriessen.nl
email : bd@bureaudriessen.nl

Inhoudsopgave

Hoofdstuk 1. Inleiding en vraagstelling	1
- Vraagstelling	4
- Vraagstelling Nulanalyse	4
- Vraagstelling Nulmeting	5
- Opzet van het onderzoek	6
- Nulanalyse	6
- Nulmeting	7
Hoofdstuk 2. De sterkte-zwakte analyses	8
- Samenvatting en conclusie	8
- Resultaten sterkte-zwakte analyses in 2000	10
- Bespreking van de sterkte-zwakte analyses	13
- Opbouw tabellen	15
- Infrastructuur	16
- Financiën	21
- Cultuurbeleid	22
- Samenwerking	24
- Aanbod	27
- Disciplines	29
- Culturele planologie, cultuurlandschap en cultureel erfgoed	32
- Marketing/Promotie/Onderzoek	35
- Cultuurdeelname	35
- Cultuureducatie	37
- Overzicht	49
Hoofdstuk 3. Keuzes, outputdoelstellingen en budgetten	41
- Samenvatting en conclusie	41
- Nadere analyse keuze en outputdoelstellingen	44
- Bespreking van keuzes, outputdoelstellingen en budgetten	45
- Opbouw tabellen	50
- Cultuurbeleid	51
- Samenwerking	52
- Disciplines	57
- Cultureel erfgoed en culturele planologie	61
- Doelgroep	65
- Publieksbereik	68
- Amateurs	69
- Cultuureducatie	71
- Research & development	75
- Informatie, voorlichting, marketing	77
- Culturele instellingen	77
- Activiteit(en)/project(en)/voorstelling(en)	78

- Hoofdstuk 4. Outputindicatoren en meetinstrumenten	81
- Samenvatting en conclusie	81
- Bespreking van outputindicatoren en meetinstrumenten	82
- Outputindicatoren	82
- Meetinstrumenten en bronnen	83
Hoofdstuk 5. Beoordeling door deskundigen	87
- Samenvatting en conclusie	87
- Nadere beschrijving van de analyse	88
- Kwantitatieve oordelen	89
- Conclusie kwantitatieve beoordeling	91
- Inhoudelijk beoordeling	91
- Cultureel erfgoed	91
- Doelgroepen	93
- Educatie	94
- Publieksbereik	95
- Activiteiten/projecten/voorstellingen	96
- Samenwerking	97
- Amateurs	99
- Conclusie kwalitatieve beoordeling	100
- Gesprekken	100
- Conclusie gesprekken	103
Hoofdstuk 6. Nulmeting	105
- Samenvatting sterke-zwakke analyses	106
- Landelijke cijfers participatiecijfers jongeren	106
- Conclusie	109
Hoofdstuk 7. Samenvatting en conclusies	111
- Keuzes en financiën	112
- Outputindicatoren en meetinstrumenten	113
- Beoordeling	113
- Nulmeting	114
- Conclusie	117
Literatuur	117
Bijlagen	119
- Bijlage 1 Schema cultuur en school en actieplannen	121
- Bijlage 2 Ocw format	122
- Bijlage 3 Beoordelaars	125
- Bijlage 4 Cultuurdeelname CBS	126
- Bijlage 5 Cultuurdeelname SCP/AVO	128

Hoofdstuk 1

Inleiding en vraagstelling

Het vergroten van het cultuurbereik is al sinds jaar en dag één van de centrale doelstellingen van het Nederlandse cultuurbeleid. Staatssecretaris Van der Ploeg heeft in 2000 deze doelstelling een nieuwe impuls willen geven door de lancering van het Actieplan Cultuurbereik.

Het culturele overheidsbeleid is van oudsher altijd sterk gericht geweest op stimulering van het aanbod van cultuur. Men veronderstelde dat de vraag, het cultuurbereik, dit aanbod zou volgen. Het Actieplan was daarentegen meer gericht op rechtstreekse stimulering van de vraag. Deze verschuiving naar meer vraaggericht beleid, was al eerder in gang gezet met de uitvoering van de zogenaamde 15%-norm. Van gezelschappen wordt verwacht dat zij tenminste 15% eigen inkomsten genereren. Verwacht wordt dat de gezelschappen hierdoor meer vraaggericht opereren. Een andere vraaggerichte ontwikkeling in het overheidsbeleid is de oprichting van het Fonds voor Podiumprogrammering en Marketing (FPPM, vgl. Kersten en Driessen 2004).

Met het Actieplan Cultuurbereik 2001-2004 wilden het rijk, de provincies en de gemeenten het cultuurbereik bij nieuw en ander publiek vergroten door meer en ander aanbod voor te stimuleren. De doelstellingen van het plan waren het versterken van de programmering, ruim baan maken voor diversiteit, investeren in de jeugd, beter zichtbaar maken van het cultureel vermogen en het op de agenda zetten van culturele planologie.

Dit Actieplan I is meermalen onderzocht. Uit een eerste procesevaluatie van de pilots voor het Actieplan (Driessen 2000) kwam een niet ongunstig beeld naar voren. De partners waren positief en werkten goed mee, ook in financiële zin. Wel bleek de invloed van de lokale bestuurders op de keuze van projecten groot en de invloed van de doelgroepen (jongeren, allochtonen) op de gang van zaken was gering, waardoor met name weinig aandacht geschonken werd aan de doelgroep allochtonen.

In 2001 en 2002 hebben visitaties plaatsgevonden bij de deelnemende steden en provincies. De aanbevelingen van de visitatiecommissie waren:

- Het actieplan dient vier jaar te worden voortgezet.

- Er moet meer geïnvesteerd worden in cultuureducatie. Jongeren op school bereiken (o.a. door CKV) is gemakkelijker dan het arbeidsintensieve benaderen van jongeren in wijken en buurten.
- Een integraal jeugdbeleid is aan te raden: allianties met andere beleidsterreinen.
- Gemeenten en provincies moeten keuzes maken, ze kunnen niet alle doelstellingen nastreven. Ze moeten kiezen afhankelijk van de lokale of regionale situatie.
- Voor de kleine gemeenten is een kleingemeentebepeld op zijn plaats.
- De procedures moeten vereenvoudigd worden, de administratieve last van het actieplan moet verminderd worden.

Het Centrum voor Kunsten en Cultuurwetenschappen (Erasmus Universiteit) heeft in 2003 en 2004 drie monitors uitgevoerd. Uit de laatste monitor blijkt dat de doelstellingen die betrekking hebben op cultuurdeelname van jongeren en op cultuureducatie beter uit de verf komen dan de andere prioriteiten. Verder blijken er veel verschillen te zijn tussen de gemeenten en provincies (vooral inhoudelijk en organisatorisch). De partners zijn gematigd positief. Ze zijn tevreden over de inhoudelijke keuzes, maar kritisch over het organisatie-model en over de uiteindelijke doelstelling (bereiken van meer en ander publiek). De culturele instellingen zien weinig invloed van het actieplan op het publieksbereik. Bij jongeren worden wel resultaten geboekt.

Uit de monitor blijkt verder dat voor nieuwe initiatieven en voor instellingen die zich al bezig houden met populair en toegankelijk aanbod het veel gemakkelijker is aan te sluiten bij het Actieplan Cultuurbereik dan voor gevestigde instellingen met een minder toegankelijk aanbod. Verder wordt de afstand tussen beleidsmakers en het veld als een probleem gezien en blijkt 'kwaliteit' een lastig uitgangspunt: het populaire lijkt wel beter gemaakt te kunnen worden maar het goede niet populairder.

Door het Sociaal Cultureel Planbureau is in mei 2005 trendonderzoek gedaan naar de belangstelling voor kunsten en cultureel erfgoed. Voor de drie terreinen; kunsten, het erfgoed en de media is beschreven welk deel van de bevolking zich de afgelopen decennia als cultuurminnaar dan wel als cultuurmijder gedroeg. Ook de cultuurconsumptie via de media en de actieve cultuurdeelname, in de vorm van amateurkunstbeoefening, komen aan de orde. Het beeld van de ontwikkelingen gedurende twee decennia is wisselend. Receptieve cultuurdeelname blijkt in de regel enigszins of in wat sterkere mate in de lift te hebben gezeten. Het meest geldt dat voor de vormen van cultuur die doorgaans tot de populaire cultuur gerekend worden; zoals populaire muziek, cabaret en film. Bij terreinen als ballet, musea, klassieke muziek en monumenten is aanvankelijk een stijging in het bereik, maar daarna weer een terugval. De actieve beoefening van kunstvormen in de vrije tijd gaf in de loop der jaren een sterk wisselend beeld te zien. Enerzijds kennen erfgoed en uitvoeringen van klassieke muziek, kunstprogramma's op radio en televisie alsmede literair lezen een veel groter bereik onder ouderen dan onder jongeren. Anderzijds zijn jongeren, kinderen vooral, oververtegenwoordigd bij museum-, toneel- en bioscoopbezoek en actieve kunstbeoefening. Bij toneelbezoek blijkt die oververtegenwoordiging van jongeren vooral op amateurtoneel te berusten, want bij professioneel toneel doet zich een golvend verband met leeftijd voor: een bovengemiddeld bereik onder kinderen, inzakkend bij pubers en herstellend onder volwassenen, om weer af te kalven naarmate de leeftijd vordert. Eenzelfde patroon doet zich voor, met wisselende pieken bij bezoek aan musea en monumenten.

Ballet kent juist een piek in de leeftijdsgroep van 20 tot 64 jaar, datzelfde geldt voor het bereik van cabaret en populaire muziek (SCP 2005).

In december 2003 is overeengekomen het Actieplan Cultuurbereik met vier jaar te verlengen. De centrale doelstelling van het Actieplan Cultuurbereik 2005-2008 is *'het culturele bewustzijn van burgers te versterken door het vergroten van zowel het publieksbereik als de actieve participatie in kunst en cultuur'*. De 30 grootste gemeenten en de 12 provincies zijn de deelnemers aan het Actieplan.

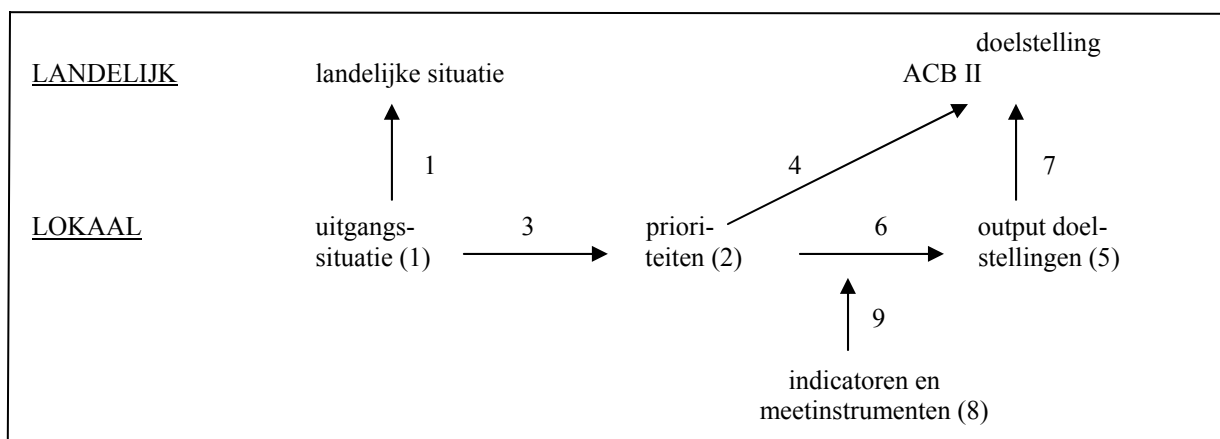
De drie overheden hebben voor deze centrale doelstelling gekozen, omdat zij het van belang vinden, dat zo veel mogelijk mensen kennismaken en deelnemen aan cultuur. Een bloeiende cultuur is een belangrijke bijdrage aan het innovatief en creatief vermogen van de samenleving. Door kunstenaars en culturele instellingen een aanbod te laten verzorgen dat de burgers aanspreekt, kan de betrokkenheid van de burgers vergroot worden. Tevens wordt er gestreefd naar versterking van cultuur in diverse sectoren van de maatschappij. Professionele culturele organisaties, scholen en welzijnsorganisaties kunnen een bijdrage leveren.

Naar aanleiding van de aanbevelingen van de visitatiecommissie en de Erasmus Universiteit Rotterdam ten aanzien van Actieplan I, zijn er voor het Actieplan II wijzigingen doorgevoerd. De samenwerking tussen de beleidsterreinen is versterkt, het aantal doelstellingen is verminderd, er is meer ruimte voor de partners om het Actieplan meer 'eigen' te kunnen maken en de procedures zijn eenvoudiger gemaakt. De gemeenten en provincies hebben daarom de ruimte gekregen om hun eigen doelen en een eigen aanpak te kiezen. Voorwaarde is dat de doelstellingen en de aanpak een bijdrage moeten leveren aan de landelijke centrale doelstelling. Zodoende is er gekozen voor een decentrale aanpak. Voor het meten van voortgang en effect van de programma's, zijn de partners zelf verantwoordelijk. De aanvraag en verantwoording van de partners zijn gericht op de door de partner gestelde outputdoelstellingen. Om de procedures te vereenvoudigen, dienen de gemeenten en provincies eenmaal een aanvraag voor een vierjarig programma in.

Dat de partners meer ruimte hebben gekregen om keuzes en doelstellingen te stellen heeft dus tot gevolg dat zij zelf de evaluatie ter hand nemen.

Het format voor de aanvragen van de partners beperkt zich dan ook tot de volgende onderdelen: een beschrijving van de uitgangssituatie met een sterkte/zwakke analyse en de keuzes en daarnaast een prestatieoverzicht met de outputdoelstellingen met daaraan gekoppeld de outputindicatoren, meetinstrumenten en het benodigde budget. (OCenW 2004)

Wat betreft de programmaonderdelen, zijn Cultuur en School en Cultuurbereik gebundeld tot één brede doeluitkering. De Geldstroom BKV maakt geen deel meer uit van het Actieplan, deze wordt op een andere wijze voortgezet.

Schema. De vraagstellingen van de nulanalyse. De cijfers verwijzen naar de nummers van de deelvragen.

Evaluatie van het Actieplan is onder andere van groot belang, omdat de middelen decentraal worden besteed. Ook voor deze tweede fase van het Actieplan zijn derhalve meerdere evaluaties voorzien. De volgende evaluaties zullen worden uitgevoerd:

- nulanalyse en nulmeting (2006),
- tussenrapportage (uiterlijk 1 mei 2007)
- eindevaluatie (2009).

Dit rapport betreft de nulanalyse, een beperkte procesevaluatie kort na de start, en de nulmeting ten behoeve van de evaluatie in 2009.

Vraagstelling

Bij de uitgevoerde analyses gaat het enerzijds om een inhoudelijke evaluatie ('nulanalyse'), anderzijds om een 'nulmeting', dat wil zeggen een vaststelling van de stand van zaken in 2004 ten behoeve van de later uit te voeren evaluatie.

Vraagstelling Nulanalyse

Bij de nulanalyse staat de vraag centraal in hoeverre de begin 2005 gestarte 42 lokale en provinciale programma's aansluiten op de centrale doelstelling van het Actieplan II en in hoeverre verwacht kan worden dat met de gestarte plaatselijke programma's de centrale doelstelling gerealiseerd kan worden. Meer specifiek gaat het om beantwoording van de volgende 11 vragen:

A. Uitgangssituatie

1. Welk landelijk beeld komt naar voren uit de 42 door de deelnemers aangeleverde sterke- en zwakte analyses van de stand van zaken eind 2004? Wat zijn landelijk gezien de

zwakke (sterke) punten, met name in het licht van de centrale doelstelling van het Actieplan Cultuurbereik II?

B. Keuzes

2. Welke keuzes zijn door de 42 partners gemaakt? Hoeveel geld zal er de komende vier jaar aan de verschillende keuzes besteed worden? En op welk niveau bevinden deze keuzes zich?
3. Wat is de relatie tussen de sterkte-zwakke analyses en de keuzes?
4. Wat is de relatie tussen de keuzes en de landelijke outcomedoelstelling van het Actieplan II?

C. Outputdoelstellingen

5. Welke outputdoelstellingen heeft men zich gesteld en op welk niveau bevinden deze zich.
6. Wat is de relatie tussen de keuzes en outputdoelstellingen?
7. Wat is de relatie tussen de gekozen outputdoelstellingen en de landelijke outcomedoelstelling van het Actieplan II?

D. Indicatoren

8. Welke indicatoren heeft men gekozen en welke meetinstrumenten hanteert men voor deze indicatoren?
9. Sluiten de gekozen indicatoren aan op de gekozen outputdoelstellingen en hoe is de kwaliteit van de gekozen meetinstrumenten?

E. Procesevaluatie

10. Zijn bij de 42 deelnemers toetsbare programma's gestart?
11. Kan verwacht worden dat met deze programma's de centrale doelstelling van het Actieplan II gerealiseerd zal worden?

Vraagstelling Nulmeting

De landelijke outcomedoelstelling is gerealiseerd wanneer alle 30 gemeenten en 12 provincies deelnemen aan het actieplan, alle partners vanaf 2005 een toetsbaar programma uitvoeren met meetbare resultaten en eind 2008 bij de 42 deelnemende partners lokale of provinciale doelstellingen zijn gerealiseerd (OCW 2004). Bij de evaluatie in 2009 zal dus moeten worden vastgesteld of de programma's zijn uitgevoerd en of de lokale en provinciale doelstellingen gerealiseerd zijn. Het gaat derhalve om de volgende vraag:

12. Hoe is de huidige situatie ten aanzien van voor de doelstelling van Actieplan II relevante indicatoren, lokaal en landelijk?

Opzet van het onderzoek

Voor het onderzoek zijn geen nieuwe gegevens verzameld, uitgezonderd de beoordelingsgegevens (zie hierna). Voor het overige heeft het onderzoek zich beperkt tot een inventarisatie en analyse van de plannen van de 42 partners.

Nulanalyse

De bovengenoemde onderzoeksvragen met betrekking tot de nulanalyse zijn derhalve voor het grootste deel beantwoord met de door de partners ingezonden lokale en provinciale actieplannen (zie bijlage format OCW). Bij onduidelijkheden en ontbrekende gegevens zijn lokale beleidsplannen nageslagen.

Systematisering

Een eerste overzicht is verkregen door een systematische beschrijving van de inhoud van de lokale en provinciale actieplannen. Het betreft de beantwoording van vraag 1, 2, 5 en 8. Met name de sterkte-zwakke analyses hebben wat dit betreft voor problemen gezorgd door de heterogeniteit van de manier waarop deze analyses zijn aangepakt. Met cumulatieve checklists¹ is zoveel mogelijk vergelijkbaarheid gecreëerd. De inventarisatie van de uitgangssituaties is in hoofdstuk 2 te vinden, de inventarisatie van keuzes en doelstellingen in hoofdstuk 3.

Geldstromen

Bovenstaande systematisering geeft de frequentie van bepaalde keuzes en outputdoelstellingen. Een tweede analyse is gericht op de geldstromen. De hoeveelheid geld is een goede indicatie voor het gewicht dat een keuze (zoals voor een doelgroep) in het Actieplan II krijgt. De analyse van de geldstromen is in hoofdstuk 3 opgenomen en wordt besproken in samenhang met de analyse van de keuzes en outputdoelstellingen. Het betreft de budgetten per keuze.²

Outputindicatoren

In hoofdstuk 4 wordt ingegaan op de outputindicatoren die de partners gekozen hebben om de realisatie van de outputdoelstellingen vast te stellen. Met name wordt gekeken of deze indicatoren betrekken hebben op activiteiten, zoals producties, projecten, festivals en dergelijke of meer op de beoogde effecten, zoals toename van het cultuurbereik.

Beoordeling

De informatie uit de lokale en provinciale actieplannen is zoveel mogelijk kwantitatief behandeld.

---

¹ Dit zijn checklists die gaandeweg worden uitgebreid met nieuw aangetroffen elementen. Bij een tweede controleronde van het materiaal wordt nagegaan of een later toegevoegd element in de eerder beoordeelde sterke-zwakke analyses voorkomt.

² In het oorspronkelijke plan was voorzien de outputdoelstelling te koppelen aan de budgetten, maar dit bleek niet mogelijk door het ontbreken van per outputdoelstelling gespecificeerde kosten.

Nagegaan is steeds of bepaalde elementen in de lokale en provinciale sterkte-zwakte analyses, keuzes of doelstellingen voorkomen. De relaties tussen de verschillende elementen, bijvoorbeeld de relatie tussen keuze en outputdoelstellingen of de relatie met de centrale landelijke doelstelling blijven zo buiten beeld.

Om die reden is een vijftal deskundigen, die goed in gevoerd zijn in het veld, gevraagd deze relatie te scoren. Daarnaast gaven zij een kwalitatieve toelichting en in gesprekken is met hen ook in een meer globale zin op het actieplan ingegaan. De beoordelingen zijn te vinden in hoofdstuk 5.

Nulmeting

Voor opzet van de nulmeting dient de situatie bij de start van Actieplan II in beeld gebracht te worden, zodat in 2009 bepaald kan worden in hoeverre het Actieplan is samengegaan met de gewenste ontwikkelingen³.

Enkele landelijke cijferreeksen, voornamelijk over cultuurparticipatie van jongeren, zijn bijeengebracht. Deze kunnen dienen als uitgangspunt voor de evaluatie in 2009.

Het rapport wordt afgesloten met een samenvatting en conclusie in hoofdstuk 7.

---

³ Er wordt hier gesproken van 'is samengegaan' en niet van 'effecten' omdat van een effectmeting in strikte zin geen sprake is. Er is immers geen controlegroep.

Hoofdstuk 2

De sterkte-zwakte analyses

In de provinciale en gemeentelijke actieplannen is een beschrijving opgenomen van de plaatselijke of provinciale uitgangssituatie op cultureel gebied in 2004. Deze beschrijving van de uitgangssituatie bevat steeds een sterkte-zwakte analyse, die het uitgangspunt vormt voor de keuzes en doelstellingen van de lokale en provinciale actieplannen.

Samenvatting en conclusie

Er is een analyse uitgevoerd van de sterkte-zwakte analyses van de lokale of provinciale culturele situatie die de 42 partners in het Actieplan Cultuurbereik II aan hun plannen hebben toegevoegd. De volgende aspecten van het plaatselijke of provinciale leven worden door meer dan de helft van de partners sterk genoemd: de infrastructuur, het aanbod, de samenwerking tussen verschillende partijen, het culturele erfgoed en de cultuurdeelname. Het lijstje met door meer dan de helft genoemde zwaktes bestaat uit: de cultuurdeelname en de infrastructuur. Hieronder een overzicht van de 'top-vijf'.

Sterkte

1. Infrastructuur
2. Aanbod
3. Samenwerking
4. Cultureel erfgoed
5. Cultuurdeelname

Zwakte

1. Cultuurdeelname
2. Infrastructuur
3. Samenwerking
4. Aanbod
5. Cultuurbeleid

Hieronder wordt kort op deze veelgenoemde sterktes en zwaktes ingegaan.

Culturele infrastructuur

De culturele infrastructuur wordt door bijna alle partners als sterk punt genoemd. De gebouwen, maar vooral de instellingen, gezelschappen en andere culturele voorzieningen, die

in de deelnemende steden en in de provincies aanwezig zijn, worden door 31 partners als sterk punt omschreven. Het gaat meestal niet om de totale infrastructuur, maar om sterke onderdelen en dit wil dan ook niet zeggen dat deze 31 partners hun culturele infrastructuur vlekkeloos vinden, want ook veel partners signaleren tekorten in de infrastructuur, namelijk 22 partners. Zodoende wordt de infrastructuur niet alleen het meest genoemd als sterkte, maar (op één na) ook het meest als zwakte.

Aanbod

Diversiteit in het aanbod wordt door 6 partners genoemd; hieronder worden de diverse disciplines en verschillen in moeilijkheidsgraad verstaan. Er wordt op gewezen dat het van belang is dat diversiteit onderkend wordt. Het is opvallend dat er geen partners zijn die een gebrek aan diversiteit een zwakte noemen. Het aanbod wordt soms weinig vernieuwend en voornamelijk traditioneel genoemd. Daarnaast wordt een aantal knelpunten genoemd: de versnippering in activiteiten (Arnhem), activiteiten hebben weinig binding met de culturele infrastructuur (Den Haag) en tenslotte het imago van het aanbod en de verankering van nieuwe projecten leveren problemen op (Hengelo). Bij 3 partners is er geen goede afstemming van vraag en aanbod, met name de afstemming op jongeren en allochtonen schiet tekort.

Samenwerking

De wijze waarop een en ander georganiseerd is in de culturele sector, en dan vooral de wijze waarop activiteiten op elkaar worden afgestemd in de netwerken waarin men samenwerkt, wordt door ongeveer de helft van de partners als sterk omschreven. Ook hier geldt dat bijna evenveel partners in deze samenwerkingsverbanden ook tekorten ontwaren: 17 partners noemen zwaktes op het gebied van de samenwerking.

Cultureel erfgoed

Ook activiteiten rond cultureel erfgoed, culturele planologie en dergelijke komen volgens de helft van de opstellers van de sterkte-zwakte analyses goed uit de verf en hier is het aantal partners dat dit soort activiteiten als onder de maat kenschetst beduidend lager. Slechts 8 partners noemen de activiteiten rond het culturele erfgoed een plaatselijke of provinciale zwakte.

Cultuurdeelname

Cultuurdeelname is een centraal punt in Actieplan I en II. Precies de helft van de partners vindt (aspecten van) de cultuurdeelname in de eigen gemeente of provincie vermeldenswaard als sterk punt. Iets meer dan de helft vindt de cultuurdeelname een zwakte en daarmee is de cultuurdeelname het meest genoemde tekort in het plaatselijke of provinciale culturele leven.

Andere sterke en zwakke punten

Sterktes en zwaktes op het gebied van de infrastructuur, het aanbod, de samenwerking, cultureel erfgoed en de cultuurdeelname zijn de termen waarmee de bestuurders van gemeenten en provincies de culturele situatie in hun stad of provincie vooral omschrijven.

De andere sterke en zwakke punten in de culturele wereld worden steeds door minder dan de helft van de partners als sterk of als zwak punt genoemd. Hoe belangrijk deze punten ook

kunnen zijn in het licht van de plaatselijke of provinciale situatie, landelijk gezien blijken ze niet van dominant belang te zijn. Slechts een beperkt aantal partners vindt het nodig deze zaken op te nemen in een beschrijving van de culturele situatie. Het gaat om de financiële situatie, plaatselijk of provinciaal cultuurbeleid, marketing en promotie en cultuureducatie.

De landelijke outcomedoelstelling van het actieplan, het culturele bewustzijn van burgers te versterken door het vergroten van zowel het publieksbereik als de actieve participatie in kunst en cultuur, is ruim geformuleerd zodat er altijd wel aansluiting is tussen de tekorten of sterke punten in gemeente x en het actieplan, maar wat betreft de aansluiting tussen deze landelijke ervaren tekorten en landelijk ervaren sterke punten enerzijds en het Actieplan anderzijds kan het volgende worden opgemerkt.

Wat betreft de infrastructuur kan gesteld worden dat het huidige Actieplan Cultuurbereik niet bedoeld is voor financiering van de infrastructuur. Hier sluit de opzet van het actieplan dus doelbewust niet aan op plaatselijk ervaren sterktes en zwaktes. Voor het aanbod, de samenwerking, cultureel erfgoed en de cultuurdeelname ligt dat anders. Het actieplan is onder meer nadrukkelijk bedoeld om het aanbod meer op de vraag af te stemmen, om samenwerkingsverbanden te helpen organiseren of verder uit te bouwen, om de belangstelling voor cultureel erfgoed te stimuleren en om cultuurdeelname te bevorderen. Dus wat dit betreft is er aansluiting tussen de door partners genoemde sterktes en zwaktes en de doelstellingen van het Actieplan.

Cultuurdeelname is min of meer de belangrijkste doelstelling van het Actieplan. Cultuurdeelname wordt ook het vaakst genoemd als tekort en is daarmee de meest genoemde zwakte. Zodoende is er op dit punt een goede aansluiting tussen Actieplan en landelijk ervaren tekorten, maar daar moet onmiddellijk bij aangetekend worden dat 19 partners de cultuurdeelname *niet* als een lokale of provinciale zwakte omschrijven. Dus op dit punt valt er wel iets af te dingen op de aansluiting tussen het landelijke actieplan en de landelijk ervaren tekorten.

Resultaten sterkte-zwakte analyses in 2000

In het vorige Actieplan Cultuurbereik is door de partners ook een sterkte-zwakte analyse opgenomen. In de monitor Actieplan Cultuurbereik 1999-2001 verwoordt IJdens de belangrijkste conclusies van de sterkte-zwakte analyses van de uitgangssituatie van de gemeenten en provincies in 2000 als volgt (IJdens e.a. 2003).

Sterke punten gemeenten in 2000

Een groot deel van de gemeenten beschouwt de culturele infrastructuur of onderdelen hiervan als een sterk punt. Hiermee wordt vaak de fysieke (gebouwde) infrastructuur bedoeld. Het overgrote deel van de gemeenten omschrijft echter een aantal andere sterke punten, die ook tot de culturele infrastructuur gerekend kunnen worden. Dat kan gaan om het geheel van accommodaties, een compleet voorzieningenniveau of specifieke disciplines of sectoren van het culturele leven die sterk ontwikkeld zijn. Dit laatste is bij veertien gemeenten het geval.

Zo noemt een aantal gemeenten hun amateurkunstsector en veertien gemeenten hun cultureel erfgoed. Het kan ook om goed functionerende instellingen of organisaties gaan. Zo noemt Eindhoven zijn Centrum voor de kunsten en het Jongeren centrum. Zeven gemeenten noemen aspecten die te maken hebben met specifieke groepen personen binnen de gemeente, zoals jongeren en allochtonen. Dit is een vierde aspect van de culturele infrastructuur. Een vijfde aspect van de infrastructuur is de samenwerking, bijvoorbeeld tussen de gemeente en de culturele instellingen. In vijf gemeenten wordt samenwerking als sterk punt genoemd.

Door een aantal gemeenten wordt in 2000 op de tweede plaats de kwaliteit van het culturele leven als sterk punt genoemd. Dit verwijst dan doorgaans naar de artistiek-inhoudelijke kwaliteit van het aanbod.

Als derde punt is de verscheidenheid in het aanbod in de analyses terug te vinden. Dit is door acht gemeenten als sterk aangemerkt. Hieronder wordt verscheidenheid in verschillende disciplines, verscheidenheid in moeilijkheidsgraad van het aanbod of verscheidenheid in gerichtheid op verschillende doelgroepen verstaan.

Zwakke punten gemeenten in 2000

Ook bij de zwakke punten komen we de culturele infrastructuur tegen. Opnieuw gaat het hierbij soms om de infrastructuur als geheel, maar vaker om onderdelen daarvan. Er zijn evenwel minder gemeenten die de culturele infrastructuur als een zwak dan als een sterk punt ervaren. Van de 30 gemeenten zijn er negen die specifieke aspecten van de culturele infrastructuur zowel sterk als zwak noemen. Een achttal gemeenten noemt het lage voorzieningenniveau of het ontbreken van specifieke accommodaties als een zwak punt. Ook zijn er gemeenten die specifieke disciplines of beleidsvelden te weinig ontwikkeld achten en daar hun beleidsaandacht op willen richten. Zo vindt Tilburg dat de sector cultureel erfgoed een zwak punt is. Anderen constateren dat er binnen sommige disciplines weinig activiteiten zijn. Er zijn zes gemeenten die beperkingen op het gebied van budget en financiën als zwak punt noemen. Hierbij gaat het er doorgaans om dat er te weinig budget beschikbaar is voor projecten en productie. Oorzaak hiervoor is dat het grootste deel van het budget naar de gebouwde infrastructuur gaat of naar de grote culturele instellingen.

De samenwerking in het culturele leven wordt in 2000 vaker negatief beoordeeld dan positief. Tegenover zes gemeenten die dit als sterk punt aanmerkten wordt dit door elf gemeenten een zwakte genoemd. Een voorbeeld is de gemeente Nijmegen die zijn culturele infrastructuur als een verzameling van culturele eilanden beschouwt. Er is te weinig samenwerking tussen de culturele instellingen en een geringe samenwerking tussen particuliere initiatieven en culturele instellingen.

Er zijn negen gemeenten waar de afstemming tussen vraag en aanbod te wensen over laat. Deze gemeenten vinden dat de vraag niet aansluit bij het (gesubsidieerde) culturele aanbod. Met name jongeren kunnen maar mondjesmaat iets van hun gading vinden in het huidige aanbod, zo concluderen vier gemeenten.

Het cultuurbereik wordt door twaalf gemeenten als een zwak punt aangemerkt. Het gaat hier om het bereiken van doelgroepen in het algemeen. Een aantal gemeenten vindt het moeilijk om laag opgeleiden te bereiken. Dit geldt zowel voor autochtonen als voor allochtonen.

De communicatie en promotie ten behoeve van kunst en cultuur betreft een breed scala aan kwalificaties die door acht gemeenten als zwakte worden gezien. Vaak gaat het om gebrekkige informatievoorziening of te weinig inventieve instrumenten voor marketing en promotie om specifieke doelgroepen gericht aan te spreken. Maar ook de vaak moeizame informatievoorziening binnen de culturele infrastructuur wordt hieronder geschaard.

Sterke punten provincies in 2000

Bijna alle provincies noemen een aantal sterke punten, die betrekking hebben op de culturele infrastructuur. Dat kan in de eerste plaats gaan om een bloeiende amateursector. Daarnaast is de aanwezigheid van cultureel erfgoed een belangrijk punt voor provincies, of de aanwezigheid van bepaalde instellingen, waaronder kunstvakopleidingen, die overigens vaak niet door provincies financieel worden ondersteund, maar wel belangrijk zijn voor de infrastructuur van de provincie.

Met samenwerking wordt verwezen naar samenwerking tussen culturele instellingen onderling, tussen culturele instellingen en de provincie, tussen provincie en gemeente, tussen gemeenten onderling en naar de relatie tussen instellingen en bedrijfsleven of particulier initiatief. In slechts twee provincies wordt melding gemaakt van een goede samenwerking. Het gaat om samenwerking tussen culturele instellingen, zowel binnen als buiten de sector. Door een aantal provincies is de kwaliteit van het aanbod als sterk punt genoemd. Dit verwijst enerzijds naar de artistiek-inhoudelijke kwaliteit van aanbod, anderzijds naar de mate van variatie in het aanbod, de mate van vernieuwing en de mate waarin specifiek aanbod aanwezig is, zoals in Noord-Brabant, dat zich een 'bakermat voor popmuziek' noemt.

Veel sterktes van de provincies hebben betrekking op de deelname aan kunst en cultuur, het gaat om actief deelnemen aan een kunstuiting via een vereniging, bijvoorbeeld amateurtoneel of passieve deelname als bezoeker aan een kunstuiting. Een derde van de provincies noemt de actieve deelname via de amateurvereniging als sterk punt. Passieve deelname wordt door een kwart genoemd. Opvallend is dat er veel aandacht is voor de rol van vrijwilligers in de kunst en cultuursector in provincies. Ten slotte kan de betrokkenheid van de bevolking bij het cultureel erfgoed ook als een vorm van deelname worden gezien.

Zwakke punten van de provincies in 2000

Ook bij de zwakke punten komen we de culturele infrastructuur tegen. Geen enkele provincie noemt de culturele infrastructuur als geheel een zwak punt. Wel worden door bepaalde provincies onderdelen van de culturele infrastructuur genoemd die zwak zijn. Het gaat dan om de afwezigheid van bepaalde instellingen en faciliteiten.

De samenwerking wordt door provincies vaker negatief beoordeeld dan positief. Een derde van de provincies noemt zowel de binnensectorale als de buitensectorale samenwerking een

zwak punt. Twee provincies vinden dat er nog te weinig vraaggericht wordt gewerkt en dat afstemming tussen instellingen nog te wensen overlaat.

Hoewel het Actieplan Cultuurbereik I vooral bedoeld was om de *deelname* van zoveel mogelijk mensen te bevorderen, wordt in 2000 door slechts twee provincies iets over de participatie gezegd. Zowel Limburg als Noord-Brabant noemt het gebrek aan passieve deelname een zwak punt. Gelderland spreekt in dit kader over een gebrek aan informatie over deelname. Noord-Brabant en Limburg maken zich zorgen over de trend dat steeds minder mensen vrijwilligerswerk in de culturele sector willen verrichten.

Instellingen worden door de provincie vaker negatief dan positief beoordeeld. Instellingen zijn voor een derde van de provincies te kleinschalig en te weinig naar buiten gericht. Door de kleinschaligheid zijn instellingen kwetsbaar en minder flexibel. Een kwart van de provincies spreekt daarnaast over een gebrek aan professionaliteit.

Al met al kan worden gesteld dat de gemeenten en provincies in 2000 vooral de nadruk leggen op de kwaliteit van de fysieke infrastructuur, op cultureel erfgoed en op de kwaliteit en verscheidenheid van het culturele aanbod als sterke punten. In 2000 worden een matige samenwerking, achterblijvend cultuurbereik en een slechte afstemming van het culturele aanbod op de vraag vaak zwak genoemd.

In het licht van de doelstellingen van Actieplan I en II is het opvallend dat in 2000 cultuurparticipatie bij geen enkele gemeente of provincie een sterk punt wordt genoemd. Veel partners zijn in 2000 misschien niet erg gericht op cultuurparticipatie, want terwijl niemand het een sterk punt noemt, wordt de cultuurparticipatie bij slechts 12 gemeenten (40%) en 2 provincies (17%) een zwakte genoemd.

Bespreking van de sterkte-zwakke analyses

Definitie

Het format geeft geen aanwijzingen wat een sterkte-zwakke analyse is en hoe deze eruit moet zien, wel wordt aangeraden om gebruikt te maken van de sterkte-zwakke analyse die voor het Actieplan Cultuurbereik 2001-2004 is gemaakt. Marketingdeskundige Verhage (1998) stelt dat een sterkte-zwakke analyse een interne analyse is van beheersbare variabelen. Een dergelijke analyse wordt bijvoorbeeld opgesteld als een bedrijf, maar ook een gemeente of provincie, ambitieuze doelstellingen ontwikkelt en een plan opstelt om deze doelstellingen te realiseren. Een plan is volgens Verhage eerder haalbaar als het aansluit op de sterke en zwakke punten van de organisatie.

Werkwijze partners

Meestal vormt de sterkte-zwakke analyse in de lokale en regionale actieplannen een afzonderlijk deel van de beschrijving van de uitgangssituatie, maar sommige partners hebben de sterkte-zwakke analyse samengevoegd met andere onderdelen van de uitgangssituatie, zoals de ervaringen met het Actieplan Cultuurbereik 2001-2004 of met een beschrijving van

de kansen en bedreigingen voor de culturele sector. Dergelijke kansen en bedreigingen worden doorgaans opgevat als externe niet beheersbare variabelen in de omgeving van de organisatie (Verhage e.a. 1998).

Voor zover bekend heeft alleen Overijssel de sterkte-zwakke analyse laten uitvoeren door een extern bureau. De overige partners hebben zelf een sterkte-zwakke analyse uitgevoerd. Een aantal gemeenten en provincies heeft in 2000 voor de sterkte-zwakke analyse een extern bureau ingehuurd. Zij hebben deze analyse uit 2000 aangepast aan de situatie in 2004. Ook hebben de meeste partners analyses uit adviezen of onderdelen van andere cultuurbeleidsplannen in het Actieplan Cultuurbereik betrokken. Zo hebben onder andere Den Haag en Maastricht een advies over hun meerjarig cultuurbeleidsplan bij de sterkte-zwakke analyse betrokken.

Wijze van analyse

In alle 42 sterkte-zwakke analyses is steeds nagegaan of een aspect van het culturele leven daarin als sterkte of als zwakte wordt genoemd. De aspecten waarop alle sterkte-zwakke analyses zijn geïnspecteerd zijn op verschillende manieren gekozen. Voorafgaand aan de inventarisatie van de sterkte-zwakke analyses zijn de keuzes en de outputdoelstellingen van de gemeenten en provincies geïnventariseerd (zie volgend hoofdstuk). Uit deze inventarisatie zijn aspecten naar voren gekomen die in sommige gevallen ook zijn gebruikt om de sterktes en zwaktes in te delen. Het gaat hierbij onder andere om de categorieën cultuurbeleid, netwerken, cultureel erfgoed, kunsten, publieksbereik en amateurs. Voor een aantal sterktes en zwaktes die niet bij de indeling van de keuzes aan de orde zijn gekomen, zijn nieuwe categorieën toegevoegd. Aspecten die betrekking hebben op de infrastructuur en de culturele infrastructuur zijn hier voorbeelden van.

De sterkte-zwakke analyses in de gemeentelijke en provinciale actieplannen verschillen aanzienlijk per partner. Een aantal partners somt de sterke en zwakke punten apart op, terwijl andere partners de sterke en zwakke punten in een uitgebreide tekst verweven. Als andere onderdelen van de uitgangssituatie gezamenlijk met de sterkte-zwakke analyse zijn genomen, zijn vooral de genoemde sterkte en zwakke punten bekeken. Een aantal partners (o.a. Zwolle, Ede, Noord-Brabant) verwijst in de plannen naar lokale of regionale cultuurplannen. Als deze plannen de sterkte-zwakke analyse aanvullen zijn ze voor de analyse gebruikt.

Verder varieert het aantal sterke en zwakke punten. Delft beschrijft bijvoorbeeld negen sterke en negen zwakke punten, terwijl er bij Almere maar twee zwakke en vier sterke punten uit de beschrijving van de uitgangssituatie naar voren komen.

De 42 sterkte-zwakke analyses samen zijn dus heterogeen en daardoor lastig met elkaar te vergelijken. Bovendien kan de ene partner het ontbreken van iets een zwakte noemen, terwijl een andere partner datzelfde punt als iets vanzelfsprekends beschouwt en het niet als sterkte noemt. Een aantal partners vindt bijvoorbeeld het ontbreken van kunstopleidingen een gemis, terwijl onder andere de vier grote steden, die veel kunstopleidingen hebben, het niet als een sterk punt zien of in ieder geval het niet als zodanig benoemen.

De grens wanneer iets wel of niet belangrijk wordt gevonden door de partners blijkt ook subjectief. Dordrecht zegt bijvoorbeeld instellingen van nationaal belang te hebben, namelijk het Dordrechts museum en het historische Simon van Gijn Museum. En ook Overijssel noemt als sterkte een aantal professionele instellingen met landelijke uitstraling, zoals Jeugdtheater Sonnevanck, Gnaffel, de Nationale Reisopera en het Orkest van het Oosten. Andere partners hebben ook dergelijke gezelschappen van landelijk belang, maar deze worden niet aangehaald in de sterkte-zwakke analyses.

Het is daarnaast belangrijk er rekening mee te houden dat de partners iets verschillends op het oog kunnen hebben met hetzelfde aspect. Als bijvoorbeeld beeldende kunst een sterk punt wordt genoemd, kan het bij de ene partner gaan om het potentieel aan beeldend kunstenaars, terwijl het bij een andere partner kan gaan om de aanwezigheid van kunst in de openbare ruimte. In de bijgevoegde tekst wordt een gedetailleerde beschrijving van de aspecten gegeven, zodat helder wordt wat bedoeld is. Het komt ook voor dat een partner een kenmerk als sterkte én als zwakte beschouwt. Wanneer dit het geval is staat in de uitleg bij de tabel welk deel als zwak en welk deel als sterk wordt gezien.

Ook is het van belang er op te wijzen dat de ene sterkte-zwakke analyse bepaald kritischer lijkt dan de andere. Sommige partners zijn er meer op gespitst de sterke kanten van het lokale of provinciale culturele leven uit te laten komen, terwijl andere niet schromen de ervaren tekorten breed uit te meten.

Het is tenslotte van belang bij deze sterkte-zwakke analyses nog de volgende kanttekening te plaatsen. Deze analyses zijn opgesteld door de partners in het kader van een subsidieaanvraag. Het betreft dus een oordeel van een actor in het culturele veld, namelijk – formeel gezien – de bestuurders van de 30 gemeenten en 12 provincies. Naast hun positie in het culturele veld als subsidiegever, maar ook bijvoorbeeld als stimulator, hebben zij ook een politieke positie. Beide posities kunnen kleuring hebben gegeven aan de sterkte-zwakke analyses. Ook het kader waarin deze analyses tot stand zijn gekomen – een subsidieaanvraag – kan een zekere kleuring hebben meegebracht. In welke mate dergelijke vertekeningen zijn opgetreden is onbekend en in het kader van dit onderzoek is dit niet na te gaan.

Opbouw tabellen

Voordat we de sterke en zwakke punten uit 2004 bespreken, wordt eerst ingegaan op de manier waarop de gegevens gepresenteerd worden. Per paragraaf is een tabel met gegevens over de sterkte-zwakke analyses van de partners toegevoegd. Deze tabellen bevatten steeds het volgende. Links zijn de aspecten opgenomen zoals financiën of cultuurbeleid. In de tabellen wordt weergegeven hoeveel partners een dergelijk aspect als sterkte of als zwakte noemen. In het eerste gedeelte van de tabel staan de sterktes genoemd, het tweede gedeelte bevat de zwaktes. Per aspect zijn totalen vermeld.

Bij het optellen van de verschillende categorieën telt een partner één keer mee. In tabel 2.7 heeft Den Haag bij disciplines bijvoorbeeld zowel dans als theater als sterk punt. Bij het totaal van disciplines telt Den Haag als partner echter maar één keer mee.

In onderstaande paragrafen worden eerst sterktes en zwaktes op het gebied van de infrastructuur en culturele infrastructuur besproken.

In het volgende hoofdstuk wordt bekeken in hoeverre de keuzes van provincies en gemeenten aansluiten op de in dit hoofdstuk besproken sterke dan wel zwakke punten.

Infrastructuur

In de sterkte-zwakte analyses van veel partners komen de infrastructuur en de culturele infrastructuur aan de orde. Bij de infrastructuur gaat het in de sterkte-zwakte analyses om algemene geografische kenmerken van een gemeente of provincie. Deze kunnen soms als voordeel en als nadeel worden beschouwd en worden dus als sterkte of zwakte genoemd.

Geografische kenmerken

De infrastructuur is voor twee partners sterk en voor vijf zwak (zie tabel 2.1). Als sterkte gaat het bij de gemeente Leeuwarden om de sterkte centrumfunctie van de stad ten opzichte van de landelijke omgeving. Dordrecht benadrukt zijn unieke ligging aan drie grote rivieren. Zaanstad en Haarlemmermeer noemen daarentegen als nadeel het ontbreken van een grote kern, waardoor onder andere de culturele infrastructuur is versnipperd. Tilburg ervaart het beperkte achterland als belemmering. Voor Drenthe en ook Zeeland is het ontbreken van een grote centrumgemeente en dus van de culturele motorfunctie een nadeel. Verder vindt de provincie Zeeland de geografische gesteldheid een zwak punt. Het geringe aantal inwoners van Zeeland woont ook nog eens verspreid over een aantal door water gescheiden regio's.

Demografische kenmerken

Er wordt wel vaker verwezen naar demografische kenmerken. Ze worden door sommige partners genoemd, zonder ze als sterkte of zwakte te kwalificeren, door andere partners worden ze expliciet als sterkte of zwakte genoemd. Demografische kenmerken van een stad of provincie kunnen van invloed zijn op het cultuurbereik. Laag opgeleide allochtonen en autochtonen zijn bijvoorbeeld moeilijker te bereiken met een kunst- en cultuuraanbod dan hoog opgeleiden. Zaanstad noemt het opleidingsniveau zelfs een indicator voor de cultuurparticipatie. De bevolkingssamenstelling heeft ook zijn weerslag op het beleid. De demografie van een stad kan bijvoorbeeld een aanleiding zijn om extra aandacht te besteden aan jongeren, allochtonen en inwoners van achterstandswijken.

De demografie van de vier grote steden is vergelijkbaar. Er woont een hoog percentage allochtonen en het opleidingsniveau is lager dan elders. De grote en kleine steden variëren in demografie. Zo wordt er in de sterkte-zwakte analyses zowel over veel en weinig allochtonen als over veel en weinig laag opgeleiden gesproken. Ook de demografie van de provincies

loopt uiteen. Vier provincies constateren dat er relatief weinig jongeren en veel ouderen wonen.

Culturele infrastructuur

Met de culturele infrastructuur wordt bedoeld het geheel van makers en bemiddelaars die culturele uitingen voortbrengen, presenteren, openbaar maken, verspreiden, faciliteren en dergelijke, inclusief de accommodaties die het publiek in staat stellen kennis te nemen van die uitingen. Arnhem omschrijft zijn culturele infrastructuur bijvoorbeeld als volgt: Het gaat om de aanwezigheid van grote kunst-, cultuur- en erfgoedinstellingen zoals de schouwburg, het museum voor moderne kunst, meerdere professionele podiumkunstgezelschappen, kunstvakopleidingen en het centrum voor amateurkunst. Daarnaast zijn er kleinere podia die presentatiemogelijkheden bieden aan (semi-)professionele kunstenaars en amateurs, en er bestaan grote, middelgrote en kleine (semi-)professioneel opererende kunstinstellingen in alle kunstdisciplines en op het gebied van het culturele erfgoed.

IJdens stelt dat gemeenten een andere definitie van culturele infrastructuur hanteren dan provincies. Vooral het ontbreken van kunstvakopleidingen werd in 2000 door de provincies wel en door de gemeenten niet vermeld (IJdens e.a. 2003). Bij de sterkte-zwakte analyses van 2004 is dit niet meer het geval en worden kunstvakopleidingen zowel door gemeenten als door provincies als sterkte en het ontbreken hiervan als zwakte genoemd. Wat dit betreft is de interpretatie van de term culturele infrastructuur voor provincies en gemeenten anno 2004 dus vrijwel gelijk geworden.

Als aspecten van de culturele infrastructuur noemen partners onder andere de algemene culturele infrastructuur, de spreiding van culturele infrastructuur en de aanwezigheid van professionele instellingen en gezelschappen (zie tabel 2.1).

Algemene culturele infrastructuur

Bijna de helft van de partners vindt zijn algemene culturele infrastructuur een sterk punt. De gemeenten en provincies die dit in hun sterkte-zwakte analyses opgenomen hebben, spreken veelal over een brede, gevarieerde en complete culturele infrastructuur. Rotterdam ziet zijn brede culturele infrastructuur onder andere terug in de aanwezigheid van ruim 50 professionele kunstinstellingen in de stad die uit de kunstenbegroting van de gemeente of het Rijk financiële ondersteuning ontvangen. Tilburg heeft het over een complete culturele infrastructuur met grote/sterke instellingen met een duidelijke positie, zoals het OBT (bibliotheek midden-Brabant), schouwburg/concertzaal, Poppodium 013, de Pont textielmuseum, en een hecht en overzichtelijk netwerk van kleine instellingen en veel individuele kunstenaars en kunstenaarsinitiatieven.

Vijf partners noemen hun culturele infrastructuur zwak. Flevoland en Almere constateren dat jarenlang het accent op primaire zaken zoals woningbouw, werkgelegenheid, zorg en onderwijs heeft gelegen. Er was zodoende minder aandacht voor de ontwikkeling van de culturele infrastructuur. Ook Dordrecht vindt zijn culturele infrastructuur zwak. In 2001 heeft Dordrecht vergelijkend onderzoek laten uitvoeren naar cultuuraanbod en cultuurbereik in de 25 grootste gemeenten (exclusief de grote vier). Daaruit kwam naar voren dat Dordrecht wat

dit betreft over het algemeen onderaan de ranglijst staat. Over het geheel genomen luidde de conclusie: minder voorzieningen dan elders, waarvan ook nog eens minder gebruik wordt gemaakt. Jarenlang zijn de investeringen in de (culturele) infrastructuur ondermaats geweest. Deze verwaarlozing heeft erin geresulteerd dat verschillende groepen in Dordrecht onvoldoende worden bereikt en dat de binding van allerlei initiatieven in de stad aan de culturele infrastructuur incoherent is. Het ontbreekt aan voldoende samenhang in het 'culturele weefsel'. Om dit te veranderen zijn grote investeringen gedaan en er staan voor de toekomst ook nog diverse grote investeringen gepland.

Huisvesting instellingen

Huisvesting van instellingen is een onderdeel van de algemene culturele infrastructuur. Vijf partners hebben hier recentelijk geïnvesteerd en voor één of meer instellingen voor nieuwe huisvesting gezorgd. In een aantal gevallen, zoals in Apeldoorn, is een aantal instellingen onder één dak gebracht om de samenwerking te bevorderen en overhead te besparen.

Drie partners vinden de huisvesting een zwak punt. Voor Haarlem is vooral het gebrek aan capaciteit van de schouwburg en het centrum voor kunst en cultuur een probleem, omdat men daardoor niet aan de groeiende vraag naar theaterkaartjes en lessen en cursussen kan voldoen. Haarlem probeert de gesignaleerde problemen op te lossen. Zo komt men met de uitbreiding van de gesubsidieerde culturele voorzieningen in 2006 en 2009 tegemoet aan deze knelpunten.

Spreiding culturele infrastructuur

Voor de provincies speelt een evenwichtige spreiding van de (culturele) infrastructuur over de provincie een belangrijke rol. Soms zijn er grote verschillen tussen stedelijke en landelijke gebieden. Drie provincies ervaren dit als een knelpunt. Om de spreiding te stimuleren werkt onder andere Zuid-Holland met een regionale benadering, vanuit de gedachte dat door synergie de culturele infrastructuur versterkt kan worden. Door de grote onderlinge verschillen vragen de regio's om een verschillende benadering. Deze regionale benadering komt ook bij een aantal andere provincies naar voren in de aanpak van het cultuurbeleid.

Aanwezigheid professionele instellingen en gezelschappen

Professionele gezelschappen en instellingen zijn uiteraard een belangrijk aspect van de culturele infrastructuur. Drie partners vinden hun professionele instellingen sterk. Zo heeft Drenthe een overzichtelijk veld van professionele instellingen. Dordrecht en Overijssel spreken van instellingen met een landelijke uitstraling.

Vier andere partners beschouwen de afwezigheid van professionele gezelschappen en het geringe aantal professionele instellingen als nadeel. Flevoland vindt om deze reden de opbouw van de culturele infrastructuur slecht. De afwezigheid van professionele gezelschappen op het gebied van podiumkunsten is ook voor Haarlem een beperking. In de cultuurnota 2005-2008 verwoordt men dit als volgt: veel steden van het formaat van Haarlem hebben één of meerdere 'standplaatsgezelschappen' als een repertoiretheater of dansgezelschap. Haarlem heeft echter nauwelijks iets dergelijks en dat zal in de nabije

toekomst ook niet veranderen, omdat de gemeente gezien de financiële situatie andere prioriteiten heeft.

Bibliotheken

Bibliotheken worden ook tot de culturele infrastructuur gerekend. De openbare bibliotheeksector is in 2001 begonnen aan een grootscheepse operatie met als doel het stelsel en de dienstverlening van de openbare bibliotheken grondig te herzien en te vernieuwen. Dit proces van bibliotheekvernieuwing heeft vergaande gevolgen gehad voor het huidige bibliotheekstelsel en vergde op bestuurlijk en inhoudelijk niveau veel inspanning van de bibliotheken. Het draagvlak binnen de sector voor deze vernieuwing was echter groot en de eerste resultaten van het proces zijn inmiddels zichtbaar (Raad voor Cultuur 2004).

Slechts 4 partners noemen bibliotheken als sterkte. Zo is er in de gemeente Groningen een uitgebreide bibliotheekstructuur met diverse locaties in de wijken. Zoetermeer ziet de sterkte van de bibliotheken terug in de lidmaatschappen, 34% van de bevolking is lid. Verder worden er veel laagdrempelige activiteiten georganiseerd op het gebied van nieuwe media, met name voor jongeren en allochtonen. In Overijssel hebben de bibliotheken zowel in grote steden als in kleine gemeenten vaste voet aan de grond. In een aantal gevallen is er sprake van een ontwikkeling in samenwerking met een Kulturhus.

Kunstopleidingen

Kunst(vak)opleidingen zijn ook een onderdeel van de culturele infrastructuur. De aanwezigheid van kunstopleidingen wordt door tien partners als sterkte gezien. Friesland verwacht dat met de komst van de Kunstvakopleiding Academie voor Popcultuur en Nieuwe Media het aantal professionele beoefenaars zal stijgen. Het ontbreken van kunstopleidingen vinden vijf partners een zwakte. Drenthe vreest dat door de afwezigheid van kunstvakopleidingen in combinatie met het ontbreken van professionele podiumkunstsgezelschappen, de uitstraling en het op een hoger niveau brengen van talenten en de doorstroom- en signaleringsmogelijkheden voor talenten aan hen voorbij gaan. Opvallend is dat de vier grote steden, waar kunstvakonderwijs ruim aanwezig is, dit niet als sterkte noemen. Zij beschouwen de aanwezigheid van kunstvakonderwijs kennelijk als een vanzelfsprekendheid.

Creatieve industrie

Een ander onderdeel van de culturele infrastructuur is de zogenaamde creatieve industrie. De creatieve industrie bestaat uit de kunsten, media & entertainment en creatieve dienstverlening (Ministerie EZ en OCW 2005). Onder kunsten vallen podiumkunsten, cultureel erfgoed en culturele evenementen. Media & entertainment omvat film, de audiovisuele branche en de uitgeverij. Vormgeving, architectuur, games en reclame behoren tot de creatieve dienstverlening. Het Ministerie van Economische Zaken en OCW geven in de beleidsbrief 'Cultuur en Economie, ons creatief vermogen' aan dat de creatieve industrie de komende jaren een flinke impuls krijgt met gerichte financieringen, minder belemmeringen en goede randvoorwaarden.

Tabel 2.1. Aantal partners met sterktes of zwaktes op het gebied van de infrastructuur.

	Sterkte			Zwakte		
	steden	prov	tot.	steden	prov.	tot.
<i>Infrastructuur</i>						
Geografische kenmerken	2		2	3	2	5
<i>Culturele. infrastructuur</i>						
Algemene culturele infrastructuur	16		16	5		5
Huisvesting instelling(en)	5		5	2	1	3
Spreading culturele infrastructuur			0		3	3
Aanwezige prof. instellingen/gezelschappen	1	2	3	2	2	4
Bibliotheken	3	1	4			0
Kunstopleidingen	6	4	10	2	3	5
Creatieve industrie	4	1	5			0
Cultureel ondernemersschap			0	3		3
Overig	1	2	3	4	3	7
<i>Culturele. infrastructuur totaal</i>	25	6	31	13	9	22
Totaal aantal partners	30	12	42	30	12	42

Naast de creatieve industrie wordt gesproken over de creatieve klasse. Onder de creatieve klasse vallen werknemers uit de creatieve industrie. Vier gemeenten en een provincie vinden de aanwezigheid van creatieve industrie en een creatieve klasse een sterkte. Overigens verschilt de omschrijving van creatieve industrie per partner, maar er wordt in grote lijnen hetzelfde onder verstaan. De Atlas voor Gemeenten vermeldt dat Utrecht van alle gemeenten het grootste aandeel inwoners heeft dat een creatief beroep uitoefent. De kern van deze creatieve klasse bestaat volgens de atlas uit wetenschappers en onderzoekers, innovatieve ICT-ers, ingenieurs, architecten, tv-makers, journalisten en bohémiens (musici, vormgevers, schrijvers en kunstenaars). Ook de uitvoerders van creatieve ideeën, bijvoorbeeld managers van schouwburgen behoren tot deze creatieve kern. Uit onderzoek (Parool 2004) blijkt dat er ook in Haarlem veel 'creatievelingen' wonen. Maar de gemeente Haarlem constateert dat hun aanwezigheid te weinig merkbaar is in de stad. De Haarlemmers die in de creatieve industrie werkzaam zijn, doen dat veelal in Amsterdam. Kunstopleidingen zijn een voedingsbodem voor deze creatieve klasse. Bij de partners die de creatieve industrie als sterk punt noemen zijn, afgezien van Haarlem, kunst(vak)opleidingen aanwezig.

Cultureel ondernemerschap

Onder cultureel ondernemerschap wordt het ondernemerschap van kunstenaars, producerende instellingen en bemiddelaars verstaan. In de beleidsbrief 'Cultuur en Economie, ons creatief vermogen' van Economische Zaken wordt gesteld dat er voor de creatieve sector duidelijk economische kansen zijn, maar dat deze nog onvoldoende worden benut. Uit onderzoek blijkt

dat de creatieve sector en andere sectoren teveel gescheiden werelden zijn. De creatieve sector heeft onvoldoende toegang tot privaat geld en het ondernemerschap is er niet altijd voldoende ontwikkeld. Drie partners onderschrijven dit en vinden het culturele ondernemerschap in hun gemeente zwak ontwikkeld. Nijmegen schetst in zijn cultuurvisie 'Cultuur aan de Waal' doorstroming belangrijk te vinden. Het gaat er onder andere om ruimte te creëren voor nieuwe ontwikkelingen, cultureel ondernemerschap en vraaggericht handelen. Deze zaken zijn nog onvoldoende geïntegreerd met het bestaande beleid en daarom zwak.

Ook specifieke disciplines of sectoren van de culturele infrastructuur kunnen sterk of zwak zijn. Deze en andere aspecten komen terug in de categorie overig. In totaal zijn hier drie sterke en acht zwakke aspecten onder gerekend die elk slechts door één partner zijn genoemd.

Onverwacht is dat Flevoland de infrastructuur op het gebied van cultureel erfgoed sterk noemt. Dit komt onder andere doordat in 2004 een Nieuw Land Erfgoedcentrum is opgericht. Dit centrum verzorgt samenwerking op het gebied van collecties en archieven tussen het Nieuw Land Poldermuseum, het Sociaal Historisch Centrum Flevoland, het Rijksarchief Flevoland, de provincie Flevoland (met archeologisch depot Flevoland), de gemeentes Lelystad, Dronten, Urk, Zeewolde en tenslotte het Waterschap Zuiderzeeland.

Gelderland noemt de infrastructuur van grote steden en de spreiding van de infrastructuur van podiumkunsten sterk en Emmen spreekt met lof over het enthousiasme van de betaalde krachten en vrijwilligers van diverse culturele organisaties. Zwak is de infrastructuur van de beeldende kunsten in Alkmaar dat door bezuinigingen moeite heeft om de huidige (al beperkte) infrastructuur in stand te houden. Ook zwak is de infrastructuur van Noord-Brabant waar disciplines sterk verkokerd zijn. In Maastricht zijn voorzieningen voor jongeren ondermaats en in Leeuwarden heeft het middensegment weinig ontwikkelingsmogelijkheden. Groningen spreekt over gebrek aan repetitieruimte en een tekort aan laagdrempelige instellingen.

In totaal beschouwen meer gemeenten en provincies hun culturele infrastructuur positief (31 partners) dan negatief (22 partners). Van de partners zijn er vijftien met zowel sterke als zwakke aspecten in de culturele infrastructuur. Geen enkele partner noemt eenzelfde aspect van de infrastructuur deels sterk en deels zwak. Vooral de algemene culturele infrastructuur en de aanwezigheid van kunst(vak)opleidingen worden vaak als sterk of zwak punt genoemd. Verder is voor een aantal partners de afwezigheid van professionele instellingen een zwak punt.

Financiën

Een gezonde financiële uitgangssituatie is een basisvoorwaarde voor een bloeiend cultureel leven en voor een succesvol cultuurbeleid. In tabel 2.2 staan de aspecten van de financiën die bij de sterkte-zwakte analyses van de partners aan de orde komen.

De omvang van het cultuurbudget is bij drie partners een zwak punt. Dit komt door algemene bezuinigingen op cultuur. Twee provincies noemen het een zwakte dat veel voornamelijk kleine gemeenten maar weinig budget voor cultuur hebben. Naast een tekort aan middelen kan ook de wijze waarop die middelen kunnen worden ingezet een rol spelen. Flexibele budgetten worden als een pré ervaren. Met flexibel inzetbare middelen kunnen (nieuwe) initiatieven en projecten, bijvoorbeeld gericht op groepen die onvoldoende deelnemen aan cultuur, ontwikkeld en gestimuleerd worden. Slechts één partner zegt flexibele budgetten te hebben.

Drie partners vinden de geringe flexibiliteit van het budget een zwakte, omdat ze zodoende moeilijk kunnen inspringen op actualiteiten of innovaties. Het grootste deel van het budget gaat naar de gebouwde infrastructuur of naar de vaste kosten van culturele instellingen. Een voordeel van het actieplanbudget is nu juist, dat het budget volledig beschikbaar is voor (incidentele) projecten.

Verder wordt er nog gewezen op een tekort aan betaalde krachten in Zeeland en op de stijging van toegangsprijzen in Groningen. Dordrecht heeft te maken met achterstanden in de investeringen in de culturele sector. Deze zwaktes zijn bij ‘overig’ opgenomen.

In totaal vinden 12 partners de financiële uitgangssituatie zwak, terwijl maar één partner een aspect van de eigen financiële situatie een sterk punt noemt.

Cultuurbeleid

Taken op het gebied van cultuurbeleid zijn sinds 1985 door het Rijk, provincies en gemeenten verdeeld in een driesporenmodel. Het Rijk draagt de verantwoordelijkheid voor de productie van cultuur en voor de instellingen van nationaal belang. De provincies moeten zorgen voor de regionale spreiding, distributie, coördinatie en instandhouding op provinciaal niveau. De gemeenten zijn verantwoordelijk voor de lokale culturele activiteiten en de afname in de plaatselijke accommodaties (IJdens 2003).

Veel kleine gemeenten hebben weinig capaciteit, financiën en expertise op het culturele vlak en een uitgewerkt cultuurbeleid komt er zodoende niet van. De afwezigheid van een uitgesproken cultuurbeleid in kleine gemeenten vinden twee provincies een zwakte. Om dit te ondervangen kan gebiedsgericht cultuurbeleid worden gevoerd. Het doel van dit gebiedsgericht cultuurbeleid is het regionale klimaat impulsen te geven. Drie provincies noemen dergelijk gebiedsgericht cultuurbeleid een sterkte.

Samenwerking en afstemming van beleid tussen de gemeenten en provincies is voor beide partijen belangrijk. De categorie afstemming gemeenten/provincies behelst deze samenwerking en afstemming van beleid. Nog niet overal is deze samenwerking optimaal, want maar twee provincies noemen dit een sterkte, terwijl vier partners dit als zwakte zien. Maastricht benadrukt dat de afstemming met de provincie gebrekkig verloopt. De beleidsdoelstellingen zijn hetzelfde, maar samen optrekken ligt moeilijk wegens taak- en territoriumverdeling.

Tabel 2.2. Aantal partners met sterktes of zwaktes op het gebied van financiën.

	Sterkte			Zwakte		
	steden	prov.	tot.	steden	prov.	tot.
<i>Financiën</i>						
Budget cultuur algemeen			0	2		2
Budget kleine gemeenten			0		2	2
Budget kleine instel.			0		2	2
Flexibele budgetten	1		1	2	1	3
Overig			0	2	1	3
<i>Financiën totaal</i>	1		1	6	6	12
Totaal aantal partners	30	12	42	30	12	42

Naast het afstemmen van het beleid tussen provincies en gemeenten is het van belang dat cultuurbeleid intern goed afgestemd is met de overige beleidsterreinen. Een manier om dit te optimaliseren is het voeren van een integraal beleid. Hierbij wordt cultuurbeleid in verband gebracht of in samenhang gezien met andere beleidsterreinen zoals stadsontwikkeling, toerisme, welzijn of onderwijs. Twee partners vinden de integratie van hun beleid sterk, terwijl twee andere partners het ontbreken van integraal beleid zwak vinden.

Ook de al dan niet aanwezige interne samenhang in het cultuurbeleid wordt in de sterkte-zwakte analyses genoemd. Drie partners wijzen op het gebrek aan samenhang binnen het eigen cultuurbeleid. Gelderland noemt verkokering en het gebrek aan vraaggestuurd beleid als zwakte. Delft vindt het een gemis dat bij de gemeente vormgeving en creatieve industrie geen onderdeel van het lokale cultuurbeleid uitmaken.

Verder worden nog genoemd het gebrek aan flexibele beleidsruimte, de zwakke positie van cultuurbeleid in het totale beleid, het gebrek aan structurele inzet van middelen. Gunstig zijn korte lijnen tussen particulier initiatief en politiek/bestuur. Deze aspecten zijn onder de categorie overig gebracht.

Kortom, het cultuurbeleid kan een zwak maar ook sterk punt zijn. In totaal wordt het provinciale of lokale cultuurbeleid door acht partners als sterkte en door veertien als zwakte gezien. Zwakke punten zijn het gebrek aan cultuurbeleid bij kleine gemeenten, de tekortschietende samenwerking tussen gemeenten en provincies, het ontbreken van een integrale visie of van samenhang in het cultuurbeleid. Sterke punten zijn bij de gemeenten de integrale visie op cultuurbeleid en bij de provincies de afstemming tussen gemeenten en provincies en het gebiedsgericht cultuurbeleid. De helft van de provincies vindt dat hun cultuurbeleid verbeterd kan worden. Vooral aan de afstemming tussen provincies en gemeenten en de samenhang in cultuurbeleid moet worden gewerkt, volgens de provincies.

Tabel 2.3. Aantal partners met sterktes of zwaktes op het gebied van cultuurbeleid.

	Sterkte			Zwakte		
	steden	prov.	tot.	steden	prov.	tot.
<i>Cultuurbeleid</i>						
Cultuurbeleid kleine gemeenten			0		2	2
Gebiedsgericht cultuurbeleid		3	3			0
Afstemming gemeente(n)/provincie		2	2	2	2	4
Integrale visie cultuurbeleid	2		2	2		2
Samenhang in cultuurbeleid			0	2	1	3
Overig	1		1	2	1	3
<i>Cultuurbeleid totaal</i>	3	5	8	8	6	14
Totaal aantal partners	30	12	42	30	12	42

Samenwerking

Samenwerking, zowel tussen instellingen als tussen sectoren en tussen overheden, is van groot belang voor het verwezenlijken van een groter cultuurbereik (OCW 2004). Samenwerking kan ook een bijdrage leveren aan de verankering op langere termijn van de centrale doelstelling van het huidige Actieplan Cultuurbereik. Het is de bedoeling dat de samenwerking blijft bestaan, ook nadat een door het actieplan ondersteund project beëindigd is.

Op verschillende vlakken, zoals bestuurlijk of cultureel, en met verschillende sectoren kan worden samengewerkt. In tabel 2.4. is een onderverdeling gemaakt in samenwerking op cultureel vlak, educatief vlak, bestuurlijk vlak en bovensectoraal vlak.

Samenwerking tussen culturele instellingen

Samenwerking op cultureel vlak bestaat vooral uit samenwerking tussen culturele instellingen onderling. Dit kunnen samenwerkende instellingen zijn uit één en dezelfde discipline, maar het kan ook interdisciplinaire samenwerking betreffen. Acht partners vinden de mate waarin er in de gemeente of provincie wordt samengewerkt een sterkte en maar liefst elf partners een zwakte. Sterk is bijvoorbeeld het bestaan van culturele netwerken (Arnhem, Den-Bosch), interdisciplinaire samenwerking (Ede) of regionale samenwerking (Zuid-Holland). Tilburg, Zaanstad, Zwolle en de provincie Groningen vinden de samenwerking tussen instellingen zwak. Een aantal partners geeft ook aan wat er precies schort aan de samenwerking, zoals het bestaan van culturele eilanden (Nijmegen), het niet-structurele karakter van de samenwerking (Utrecht), de geringe bereidheid tot samenwerken (Emmen), te geringe samenwerking tussen professionele en amateuristische culturele instellingen (Heerlen) of de samenwerking tussen culturele instellingen op het gebied van marketing en programmering is buiten de steden nog weinig ontwikkeld (provincie Utrecht).

Specifiekere aspecten van samenwerking tussen culturele instellingen zijn: samenwerking tussen kunst- en erfgoedinstellingen, tussen erfgoedinstellingen, tussen kunstinstellingen en tussen podiumkunstinstellingen. Maastricht benadrukt dat de netwerken tussen kunst- en erfgoedinstellingen hechter zijn geworden, maar de netwerken van erfgoedinstellingen onderling zijn voor verbetering vatbaar. In Rotterdam is er een goede samenwerking in de kunstsector en in Utrecht tussen podiumkunstinstellingen. In tegenstelling tot Utrecht is er in Den Haag juist een gebrek aan samenhang en samenwerking in de toneelsector.

Samenwerking op het gebied van educatie

In het eerste actieplan was Cultuur & School als onderdeel opgenomen. Dit programma was gericht op het leggen en onderhouden van duurzame relaties tussen scholen en culturele instellingen en versterking van de aandacht voor cultuur in het onderwijsprogramma.

Het is opvallend dat deze samenwerkingsverbanden in 2004 maar door een paar partners in de sterkte-zwakte analyse worden genoemd en alleen maar als sterk punt. Zoetermeer benadrukt dat er structurele samenwerkingsverbanden zijn ontstaan tussen een groot aantal scholen voor voortgezet onderwijs en culturele instellingen. In Noord-Holland zijn de afgelopen periode netwerken op het gebied van de erfgoededucatie ontstaan en in Zuid-Holland zijn er regionale platforms cultuureducatie opgezet. Cultuureducatie in het algemeen is overigens wel vaker als sterk of zwak punt opgenomen.

Bestuurlijke samenwerking

Een andere vorm van samenwerking is die op het bestuurlijke vlak. Het gaat hier enerzijds om samenwerking tussen gemeenten en/of provincies en anderzijds om samenwerking tussen gemeenten en/of provincies en culturele instellingen. Twee provincies (Groningen en Noord-Brabant) vinden dat de samenwerking tussen de gemeenten onderling goed verloopt, terwijl de provincie Zuid-Holland de gemeenten minder goed vindt samenwerken. Alle drie deze partners zijn van mening dat de samenwerking wordt bevorderd door het inzetten van regionale cultuurplannen. Hoewel ze alle drie zowel positieve als minder positieve ontwikkelingen zien, is de ene partner meer tevreden dan de ander. Bij de provincie Groningen is binnen deze cultuurplannen het draagvlak voor samenwerking groot (positief), maar naast praktische samenwerking is er echter nog weinig sprake van synergie, wat de provincie betreurt. Zuid-Holland constateert dat de regionale samenwerking is toegenomen, maar de meeste (middel)grote steden werken niet of nauwelijks samen met de omliggende regio's. Dit geldt zowel voor gemeenten die rechtstreeks en gemeenten die niet-rechtstreeks aan het actieplan deelnemen. Veel van deze steden zouden juist een regiofunctie moeten vervullen en het streven is om met de betreffende gemeenten in de komende tijd tot meer regionale samenwerking te komen.

In de sterkte-zwakte analyses is de meest genoemde samenwerking op bestuurlijk vlak die tussen gemeenten en provincies en vice versa. Vijf partners, waarvan vier provincies, vinden deze samenwerking sterk en één partner zwak. Voor Flevoland en Zeeland geldt dat het overzichtelijke provincies zijn, waardoor er sprake is van 'korte lijnen', zowel bestuurlijk als ambtelijk. Zeeland benadrukt dat het een provincie is waar samenwerking en afstemming tussen overheden onderling en met culturele en andere organisaties min of meer vanzelfsprekend is.

Tabel 2.4. Aantal partners met sterktes of zwaktes op het gebied van samenwerking.

	Sterkte			Zwakte		
	steden	prov.	tot.	steden	prov.	tot.
<i>Samenwerking op cultureel vlak tussen...</i>						
Culturele instellingen	6	2	8	9	2	11
Kunst- en erfgoedinstellingen	1		1			
Erfgoedinstellingen			0	1		1
Kunstinstellingen	1		1			
Podiumkunstinstellingen	1		1	1		1
<i>Totaal samenwerking cultuur</i>	8		10	11	2	13
<i>Samenwerking op gebied van educatie...</i>						
Scholen en culturele instelling- cultuureducatie	1	1	2			0
Scholen en culturele instelling- erfgoededucatie		1	1			0
<i>Totaal samenwerking educatie</i>	1	2	3			0
<i>Samenwerking op bestuurlijk vlak tussen.</i>						
Gemeenten		2	2		1	1
Gemeente(n) en provincie	1	4	5	1		1
Provincie/gemeente en culturele instelling		1	1		1	1
Provincie, gemeente(n), kunstvakonderwijs	1		1			0
<i>Totaal bestuurlijke samenwerking</i>	2	6	8	1	4	5
<i>Samenwerking/verbinding tussen cultuur en sector...</i>						
Toerisme		2	2			0
Welzijn	1		1		1	1
Niet gespecificeerd			0	2		2
Integratie beleidsterreinen	1		1	1	1	2
<i>Totaal samenwerking tussen sectoren</i>	2	2	4	3	2	5
<i>Totaal samenwerking</i>	13	10	23	12	5	17
<i>Totaal aantal partners</i>	30	12	42	30	12	42

In Drenthe is de bereidheid tot samenwerking en interactie tussen provincie en gemeenten groot en Noord-Holland heeft sinds afgelopen actieplanperiode met 33 van de 64 gemeenten een samenwerkingsrelatie op het gebied van cultuur. Eindhoven is daarentegen niet tevreden over de samenwerking met de provincie. Het gebrek aan structurele samenwerking met de provincie Noord-Brabant is een zwak punt.

Samenwerking tussen sectoren

Naast samenwerking binnen de culturele sector kan er sprake zijn van samenwerking met andere sectoren en beleidsterreinen. Drenthe en Gelderland zien in het toerisme een kans voor de cultuur (het zogeheten cultuurtoerisme). In Hengelo zijn er initiatieven die culturele en sociale instellingen verbinden. Deze initiatieven zou men in Overijssel ook graag zien. Er worden nog maar weinig projecten ontwikkeld op deze scheidslijn tussen cultuur en welzijn. Het is wel opvallend dat de welzijnsorganisaties in Overijssel hier actiever mee omgaan dan de culturele instellingen. Bij een paar partners is er ook sprake van integrale beleidsontwikkeling en samenwerking met andere sectoren of het gebrek hieraan of zoals de provincie Utrecht het omschrijft: de verbreding van cultuur naar aanpalende terreinen als toerisme, recreatie, welzijn, zorg en ruimtelijke ordening staat nog in zijn kinderschoenen, ofschoon er wel duidelijk ontwikkelingen in gang zijn gezet. Nijmegen spreekt over een kloof tussen het culturele veld en andere sectoren en Delft over samenwerking tussen cultuur en kennisinstituten. Beide zijn opgenomen bij het aspect niet gespecificeerd.

In totaal vinden 23 partners aspecten op het gebied van samenwerking sterk en 17 partners vinden dergelijke aspecten zwak. Het is logisch dat de meeste partners de samenwerking op cultureel vlak noemen, want daar gaat het actieplan over. Slechts tien partners vinden de samenwerking op cultureel vlak sterk, terwijl 13 partners vinden dat er op dat gebied verbeteringen mogelijk zijn.

Aanbod

In totaal definiëren negentien partners een sterkte en elf partners een zwakte op het gebied van het cultuuraanbod. Nijmegen en de provincies Drenthe en Utrecht noemen zowel een aspect op het gebied van het aanbod sterk en een ander aspect zwak. De provincie Utrecht vindt de hoeveelheid aanbod sterk, maar dit aanbod is nog niet genoeg op publiek/doelgroepen gericht en dat is zwak. In Nijmegen is het aanbod kleinschalig en tegendraads (sterk), maar voor jongeren is er onvoldoende passend aanbod (zwak). Drenthe vindt de ontwikkelingen op het gebied van vernieuwend aanbod positief maar is over de hoeveelheid aanbod niet tevreden.

Diversiteit aanbod

Door veel partners (6) wordt de verscheidenheid in het aanbod genoemd. Hieronder wordt verstaan: verschillende disciplines en verschillen in moeilijkheidsgraad. Daarnaast wordt er op gewezen dat het belangrijk is dat het belang van diversiteit onderkend wordt. Vooral Rotterdam is erover te spreken dat het belang van diversificatie in het aanbod van de kunstinstellingen wordt onderkend. In dit kader wordt over een breed en laagdrempelig aanbod (Tilburg) en over divers en artistiek hoogstaand aanbod (Utrecht) gesproken. Een aparte benadering van de term divers aanbod heeft de provincie Zeeland, dat de term divers opvat als 'door de jaargetijden' heen. Het is opvallend dat geen enkele partner het gebrek aan diversiteit een zwakte noemt.

Tabel 2.5. Aantal partners met sterktes of zwaktes op het gebied van aanbod.

	Sterkte			Zwakte		
	steden	prov.	tot.	steden	prov.	tot.
Diversiteit aanbod	3	2	6			0
Omvang aanbod	1	1	2		4	4
Kwaliteit aanbod	2		2			0
Vernieuwend aanbod		3	3		1	1
Overig	3		3	4		4
Aanbod specifieke doelgroep			0		1	1
-jongeren			0	2	1	3
-allochtonen			0	1		1
Aanbod via						
-evenementen/festivals	6	2	8			0
<i>Totaal aanbod</i>	16	8	24	7	7	14
Totaal aantal partners	30	12	42	30	12	42

Omvang, kwaliteit en vernieuwing aanbod

Ook de omvang van het aanbod wordt als kwalificatie gebruikt. Veel aanbod aan cultuur is er in de provincie Utrecht, terwijl er in Almere, Groningen, Flevoland en Noord-Holland een (te) beperkt aanbod is. De kwaliteit van het aanbod wordt door Eindhoven en Utrecht als sterk punt genoemd. Wat precies onder kwaliteit verstaan wordt in deze sterkte-zwakte analyses wordt niet uitgelegd.

Ook de mate van vernieuwing van het aanbod speelt bij een aantal partners een rol. Zo is er in Gelderland een groot potentieel aan nieuwe initiatieven en ook in Zeeland zijn er volop kansen voor nieuwe initiatieven. Drenthe stelt dat er een toenemende ambitie is om nieuwe activiteiten te ontwikkelen (sterk), maar ondanks dat vinden er tegelijkertijd weinig vernieuwende activiteiten plaats en is het culturele aanbod nog overwegend traditioneel.

Verder vindt Alkmaar positief dat er activiteiten in de openlucht plaatsvinden, Breda vindt het positief dat activiteiten jaarlijks terugkeren en Nijmegen dat het aanbod kleinschalig en tegendraads is (deze vallen onder de categorie overig).

Een knelpunt is voor Arnhem dat de activiteiten zijn versnipperd, voor Den Haag dat activiteiten weinig binding met de culturele infrastructuur hebben en voor Hengelo is het imago van het culturele aanbod en de verankering van nieuwe projecten problematisch.

Er zijn drie partners waar de afstemming tussen vraag en aanbod te wensen over laat. Zij vinden dat het aanbod niet aansluit op de vraag. Vooral jongeren en allochtonen kunnen

moelijk iets van hun gading vinden in het huidige aanbod, zo concluderen zij.

Aanbod via festivals

Een activiteit of voorstellingen kan plaatsvinden tijdens een festival of evenement. Zes gemeenten en twee provincies noemen de aanwezigheid van festivals en evenementen als sterk punt. Bij de meeste partners gaat het om de aanwezigheid van de festivals, maar bijvoorbeeld Haarlem benadrukt vooral de landelijke uitstraling van de evenementen en Zaanstad de variëteit aan festivals.

In totaal noemt meer dan de helft van de partners (24) een aspect van het aanbod sterk en maar 14 partners noemt een aspect zwak. Vooral de diversiteit en de vernieuwing van het aanbod zijn sterke punten.

Disciplines

In tabel 2.6. is een onderverdeling gemaakt aan de hand van de in de sterkte-zwakke analyses genoemde disciplines. Onder andere worden podiumkunsten, beeldende kunst en literatuur onderscheiden. Een aantal partners onderscheidt de podiumkunsten nader in theater, muziek, dans en muziektheater. Als deze onderverdeling niet is aangebracht is de sterkte of zwakte bij 'podiumkunsten ongespecificeerd' ondergebracht.

Bouwkunst

Almere en Breda zijn te spreken over hun architectuur en stedenbouw. Breda vindt dat daar veel hoogwaardige architectuur is te vinden. Een groot aantal (openbare) gebouwen in Breda is door gerenommeerde architecten ontworpen en veel culturele instellingen zijn in dergelijke panden gevestigd.

Beeldende kunst

Elf partners vinden de plaatselijke of provinciale beeldende kunst sterk en vijf partners zwak. Het is opvallend dat deze sector zo vaak wordt genoemd. Misschien komt dit doordat er via de regeling Beeldende Kunst en Vormgeving, die in het vorige actieplan opgenomen was, de laatste jaren extra aandacht voor beeldende kunst is geweest. Over beeldende kunst wordt door de partners gesproken in termen van klimaat, centra, expositieruimte en tentoonstellingen. In Hengelo en Nijmegen is er sprake van een stimulerend en levendig beeldende kunst klimaat voor kunstenaars. Overijssel noemt twee centra voor beeldende kunst die zich ontwikkelen tot een podium. Verder zijn er 'particuliere' initiatieven van de Esselink Stichting en Kunstvereniging Diepenheim. Jaarlijks organiseert deze kunstvereniging vier hoofdtentoonstellingen van hedendaagse kunstenaars en realiseert tevens buitenprojecten. In Gelderland is er een groot potentieel aan beeldend kunstenaars. Als beeldende kunst als zwakte wordt genoemd dan gaat het onder andere om een summier organiserend vermogen van de sector (Delft), een gering aanbod aan beeldende kunst (Den Haag) of gebrek aan grootschalige expositieruimte (Zoetermeer). Bij Alkmaar is beeldende kunst zowel sterk (initiatieven op het gebied van beeldende kunst) als zwak (de infrastructuur).

Literatuur

Den Haag beschikt volgens eigen zeggen over een bloeiend literair klimaat. Zowel door de gemeente als door het Rijk gesubsidieerde instellingen dragen hieraan bij. Zo zijn er de Koninklijke Bibliotheek, het Letterkundig Museum, het Kinderboekenmuseum en het Museum voor het Boek Meermannano Westreenianum gevestigd. Daarnaast beschikt Den Haag over een aantal literaire festivals van goede kwaliteit zoals bijvoorbeeld het Crossing Border Festival, de Winternachten en Dichter aan Huis. Tijdens Dichter aan Huis treden 50 Nederlandse en Vlaamse dichters op in 50 woonkamers en ateliers in Den Haag en Gent.

Film en fotografie

Film wordt maar zelden genoemd door de 42 partners. Friesland noemt film een zwakke sector, maar geeft verder niet aan wat hier precies mee wordt bedoeld. Ede noemt het ontbreken van een filmhuis, waarin artistieke films worden vertoond. In de huidige actieplanperiode wil men laten onderzoeken of er in Ede voldoende belangstelling bestaat voor artistieke films die in een filmhuis kunnen worden vertoond. Als dat het geval is, kan vervolgens worden onderzocht of de realisering van een filmhuis haalbaar is. Mede dankzij de aanwezigheid van een filmhuis noemt Nijmegen film sterk. LUX is het grootste filmhuis van Nederland en trekt veel bezoekers. Het medium fotografie krijgt in Haarlem veel aandacht. Naast het omvangrijke fotoarchief bij Spaarnestad heeft Haarlem exposities in De Hallen en evenementen als de zilveren camera.

Podiumkunsten

Podiumkunsten (of een specificatie hiervan) wordt door negen partners als sterkte en door zeven partners als zwakte gezien. Den Bosch zegt te beschikken over een vitaal kleinschalig podiumleven. Zoetermeer heeft een zeer goedlopend Stadstheater dat een aantrekkelijke en veelzijdige programmering verzorgt en dat in 2000 door 150.000 mensen werd bezocht. Daarentegen vinden Haarlem, Drenthe en Flevoland onder andere het ontbreken van standplaatsgezelschappen zwak. Bij Noord-Holland zijn de toegankelijkheid en laagdrempeligheid van met name professionele podiumkunsten zwak.

Theater is in Den Haag zowel sterk als zwak. Sterk zijn de professionele theatergezelschappen, Het Nationale Toneel, Toneelgroep de Appel en Stella Den Haag, dat jeugdtheatervoorstellingen maakt. Volgens de commissie Zonderop, die advies voor het meerjarenbeleidsplan 2005-2008 heeft gegeven, vraagt het theaterklimaat speciale aandacht. Het is van groot belang dat er kwalitatief goede theatermakers zijn of komen die het hele scala van groot, middelgroot tot klein beslaan.

In de toneelsector vallen in Den Haag vooral het gebrek aan samenhang en samenwerking op, naast het voorkomen van talrijke kleine initiatieven die hetzij erg pril, hetzij kwalitatief onder de maat zijn. Het advies is om de komende beleidsperiode in het theaterklimaat te investeren.

Dans wordt in Friesland een zwakke sector genoemd. Men geeft niet aan welk aspect te wensen overlaat. In Den Haag is dans een sterkte. Het gaat hierbij om het aanbod op het gebied van moderne dans, met het Nederlands Dans Theater, het Korzo Theater en

Tabel 2.6. Aantal partners met sterktes en zwaktes op het gebied van specifieke disciplines.

	Sterkte			Zwakte		
	steden	prov.	tot.	steden	prov.	tot.
<i>Disciplines</i>						
Bouwkunst	2		2			0
Beeldende kunst	8	3	11	4	1	5
Literatuur	1		1			0
Film	1		1	1	1	2
Fotografie	1		1			0
Podiumkunst ongespecificeerd	2		2	1	3	4
Theater	1		1	1		1
Dans	1		1		1	1
Muziektheater	1		1			0
Muziek	4		4			0
Popmuziek	3		3	1		1
<i>Totaal podiumkunsten</i>			9			7
<i>Totaal disciplines</i>	14	3	17	6	4	10
<i>Totaal aantal partners</i>	30	12	42	30	12	42

Productiehuis en twee belangrijke tweejaarlijkse dansfestivals, namelijk het Holland Dance Festival en het CaDance festival.

Enschede heeft een unieke positie vanwege de rijke traditie op het gebied van muziek en muziektheater. Alleen Amsterdam en Enschede bezitten een opera, een professioneel orkest, een conservatorium en daartoe geëigende zalen voor repetities en uitvoeringen. Voorts zijn er professionele organisaties voor popmuziek en muziekeducatie. Ook Den Haag, Nijmegen en Tilburg noemen muziek een sterkte. Bij Tilburg gaat het om een sterk profiel op het gebied van hedendaagse muziek met onder andere het poppodium 013, Rock-Academy, Paradox en het muziekclub.

Een aantal partners heeft een specificatie naar popmuziek gemaakt (drie sterk, één zwak). Alkmaar noemt popmuziek zowel sterk als zwak. Sinds 2003 is er een popplatform overleg. De diversiteit binnen dit platform is groot. Hogeschool Inholland, Artiance, Atlantis, Parkhof, platenmaatschappijen en programmeurs zijn betrokken bij het platform. Uit het platformoverleg blijkt heel duidelijk dat het popklimaat in Alkmaar ontzettend veel aanknopingspunten biedt om zich verder te ontwikkelen. De bereidheid van alle partijen is groot, maar de afstemming kan beter en dit is een zwakte. Een betere afstemming van alle activiteiten biedt kansen om het popklimaat in Alkmaar verder te versterken. Breda beschikt sinds 2002 over poppodium Mezz, dat een duidelijke impuls heeft gegeven aan het popklimaat en de jongerencultuur van Breda. De popstructuur wordt eveneens versterkt door de fusie tussen Mezz en Poporganisatie Breda.

In totaal vinden 17 partners een aspect op het gebied van disciplines sterk en 10 zwak. Over het algemeen gaat het om de infrastructuur, dus accommodaties zoals de aanwezigheid van podia en de aanwezigheid van professionele gezelschappen. Vier partners (Alkmaar, Den Haag, Zoetermeer en Flevoland) noemen zowel een discipline sterk en een andere discipline zwak. Beeldende kunst en podiumkunsten worden vaak als sterkte of zwakte genoemd.

Culturele planologie, cultuurlandschap en cultureel erfgoed

Naast cultureel erfgoed zijn culturele planologie en cultuurlandschap als sterkte of zwakte door gemeenten en provincies genoemd.

Culturele planologie

Een speerpunt van het Actieplan 2001-2004 was het op de agenda zetten van de culturele planologie. Er werden initiatieven genomen die erop gericht waren de culturele planologie meer in het centrum van de belangstelling te plaatsen door verbindingen te leggen tussen architectuur, archeologie, kunst in de openbare ruimte, gebouwde monumenten en landschappelijke elementen (historisch-geografisch) (OCW 2001). Doel was het cultureel erfgoed en de architectuur beter en bewuster te gaan benutten als kwaliteitsbepalende factor van onze leefomgeving (OCW 2003).

Slechts twee partners noemen culturele planologie als sterkte in hun sterkte-zwakte analyse. Overijssel benadrukt dat er verschillende projecten op het gebied van de culturele planologie ontwikkeld en uitgevoerd worden, zoals Proeftuin Twente. Proeftuin Twente onderzoekt de culturele identiteit van Twente en betreft deze bij de planvorming voor de toekomstige ruimtelijke inrichting van de regio. Het project bestaat uit drie hoofdonderdelen, die respectievelijk ideeën in beeld brengen over de identiteit van dit moment (laboratoria, website, reisgids), de historische ontwikkeling (reisgids, atlas), de identiteit van de toekomst (ontwerpteam, slotmanifestatie). Uit de website blijkt overigens wel dat dit initiatief juni 2004 ten einde liep. De provincie Flevoland, bestaande uit drie polders en zes gemeenten, kent een prille ontstaansgeschiedenis: vanaf 1941 (Urk uitgezonderd) is dit gebied op de tekentafel 'gemaakt'. Gezien de planmatige aanpak van de inrichting van de drie polders is de samenhang tussen ruimtelijke ordening, stedenbouw, (landschaps)-architectuur en natuur kenmerkend voor het hele gebied. Flevoland ziet de totale inrichtingsgeschiedenis dan ook als een sterke kant van Flevoland.

Cultuurlandschap

Over het cultuurlandschap is de provincie Zeeland kort en krachtig. Het cultuurlandschap spreekt tot de verbeelding. Verder wordt dit aspect door geen enkele andere partner genoemd.

Cultureel erfgoed

Cultureel erfgoed wordt op verschillende manieren gedefinieerd. Cultuurnetwerk Nederland ziet cultureel erfgoed als sporen uit het verleden in het heden die zichtbaar en tastbaar aanwezig zijn. Dat kunnen voorwerpen zijn in musea, archeologische vondsten, archieven, monumenten en landschappen. Maar ook de daaraan verbonden gebruiken, verhalen en

gewoonten. Er wordt wel een onderscheid gemaakt in materieel en immaterieel cultureel erfgoed.

Bij de sterktes en zwaktes wordt alleen door Groningen verwezen naar het immateriële erfgoed. Het gaat om de Groninger taal en cultuur. Mensen willen weten wie ze zijn en waar ze vandaan komen. In een globaliserende wereld is de eigen identiteit een oriëntatiepunt van waaruit je de wereld om je heen kunt begrijpen. Verbondenheid met de eigen gemeenschap biedt mogelijkheden vanuit die worteling steeds opnieuw vorm te geven aan de Groninger taal en cultuur om zo de eigen geschiedenis levend te houden. Groningers hebben een eigenzinnige cultuur, die valt af te lezen aan het materieel en immaterieel cultureel erfgoed in de provincie.

Het overgrote deel van de gemeenten en provincies maakt geen onderverdeling naar musea, archeologie, archieven of monumenten en noemt cultureel erfgoed zonder nadere specificatie als sterk (8) of zwak punt (5). Deze staan bij het aspect cultureel erfgoed ongespecificeerd in tabel 2.7. Wanneer (materieel) erfgoed als sterk punt is genoemd, wordt er gesproken in termen van sterkte van de sector en de aanwezigheid van erfgoed. Het cultureel-industrieel erfgoed van Zaanstad is sterk en Den Bosch heeft het over een rijk cultureel erfgoed. Een sterke binding met cultureel erfgoed is er in Drenthe. Bij de provincie Flevoland gaat het om de infrastructuur van cultureel erfgoed.

Zwaktes op het gebied van het culturele erfgoed zijn bijvoorbeeld een hiaat in het aanbod (Den Haag), gebrek aan aandacht voor de sector (Ede), onvoldoende prioriteit in het beleid (Rotterdam), versnipperd aanbod (Friesland) of onvoldoende laagdrempelig en toegankelijk (Overijssel).

Archeologie

De provincie Flevoland noemt, naast de infrastructuur voor cultureel erfgoed, archeologie een sterk punt. Flevoland heeft namelijk een archeologische waardevolle bodem, omdat er sprake is van opeenvolging van land – water - land. Een aparte plaats nemen Urk en Schokland in, die zijn door de inpoldering droog komen te liggen. Deze twee eilanden zijn opgenomen op de Werelderfgoedlijst van het Unesco.

Archieven

Er wordt wel gezegd dat archieven een geheugen vormen voor degene die ze opzet (primaire functie). Nauw daarmee verbonden is de tweede functie: archieven vormen een bron waarmee de overheid en burgers hun rechten kunnen bewijzen. Verder vormen ze een belangrijke bron voor onderzoek naar tal van aspecten van het verleden (OCW 2003). In de sterkte-zwakte analyses wordt door geen enkele partner de nadruk gelegd op archieven.

Monumenten/cultuurhistorie

Veel partners maken in de sterkte-zwakte analyses geen onderscheid tussen de termen cultuurhistorie en monumenten. Meestal zijn de monumenten opgenomen onder de cultuurhistorie. Vandaar dat deze aspecten samen besproken worden en samen in tabel 2.7 zijn opgenomen.

Tabel 2.7. Aantal partners met sterktes of zwaktes gericht op culturele planologie, cultuurlandschap of cultureel erfgoed.

	Sterkte			Zwakte		
	steden	prov.	tot.	steden	prov.	tot.
Culturele planologie		2	2			0
Cultuurlandschap		1	1			0
Cult. erfgoed ongespecificeerd	3	5	8	3	2	5
-archeologie		1	1			0
-archieven			0			0
-monumenten/cultuurhistorie	10	2	12	2	1	3
-musea	2	1	3			0
<i>Totaal cultureel erfgoed</i>	14	8	22	5	3	8
<i>Totaal</i>	14	8	22	5	3	8
Totaal aantal partners	30	12	42	30	12	42

Onder monumentenzorg verstaat men gewoonlijk de zorg van publieke en particuliere partijen voor het behoud en herstel van de historische waardevolle gebouwde omgeving. Zoetermeer is de enige partner die zijn monumentenbeleid een sterk punt vindt. Er vindt een accentverschuiving plaats van objectzorg naar structuurzorg.

De overige partners spreken over cultuurhistorie. Voor het culturele leven is het historische karakter van een stad van groot belang. Veel steden hebben een historisch karakter zoals een historisch centrum, een haven, karakteristieke gebouwen en dergelijke. Cultuurhistorie wordt door elf partners als sterkte beschouwd, terwijl maar drie partners het als zwakte zien. Het gaat vooral om de aanwezigheid van cultuurhistorie in de gemeente of provincie maar ook de herkenbaarheid van cultuurhistorie. Dordrecht benadrukt zijn groot cultureel historische potentieel met enkele landelijke trekkers (Grote Kerk, Statenhof, monumenten). In Gelderland is cultuurhistorie en cultureel erfgoed sterk aanwezig. Ook in Zuid-Holland zijn de meeste grote steden, maar ook de landelijke gebieden rijk aan cultuurhistorie.

Bij Overijssel gaat het in de sterkte-zwakte analyse om de toegankelijkheid van de cultuurhistorie. Het enorme potentieel aan cultuurhistorische waarden zowel in als boven de grond is voor de leek moeilijk te traceren: archieven, musea, oudheidskamers, streektaal-academies en dergelijke hebben een eigen werkwijze en een benadering die niet voor iedereen toegankelijk is en daarom een zwak punt. Het ontbreken van een rijke historische geschiedenis is voor Heerlen een nadeel. Wel noemt Heerlen het positief dat men zodoende niet aan een geschiedenis gebonden is. Het gebrek aan herkenbaarheid van de stad als een stad met een rijke cultuurhistorie wordt door Eindhoven genoemd.

Musea

Musea vormen een belangrijk onderdeel van het cultureel erfgoed. Slechts drie partners noemen musea specifiek als sterk punt. Voor Overijssel gaat het om het aantal en de verscheidenheid van musea. De provincie kent veel (kleinschalige) musea. Behalve natuur- en cultuurhistorische musea zijn er ook musea voor beeldende kunst of musea met een specifiek onderwerp zoals het industriemuseum HEIM en het speelgoed en blikmuseum in Deventer. Overijssel heeft daarmee een relatief hoge museumdichtheid. De meest bekende musea zijn het Rijksmuseum Twente, het Nijenhuis en Natura Docet.

Ook Den Haag en Leiden spreken over het aantal en de verscheidenheid maar ook over de uitstraling van de musea. Zo heeft Den Haag een aantal musea met nationale en lokale uitstraling maar ook musea met internationale uitstraling zoals onder andere het Gemeentemuseum en het Mauritshuis. Bijzonder aan Leiden is dat de Leidse musea samenwerken in de Museumgroep Leiden. Zij verzorgen onder meer het educatieve programma Museum & School.

Samenvattend: in totaal zijn 22 partners over het culturele erfgoed en de culturele planologie goed te spreken. Acht partners vinden daarentegen hun culturele erfgoed of aspecten van de cultuurhistorie zwak ontwikkeld. Den Haag noemt het culturele erfgoed zowel sterk (de museumsector) als zwak (aanbod cultureel erfgoed).

Marketing/Promotie/Onderzoek

Het inzetten van marketing, promotie en onderzoek is een recente ontwikkeling op het gebied van de cultuur. Onderzoek wordt vooral ingezet om meer van het publiek te weten te komen. Na onderzoek kan men marketing of promotie inzetten om meer of ander publiek te trekken. Zes partners vinden dat dit nog niet ver genoeg ontwikkeld is. Maastricht spreekt zich als enige positief uit over ontwikkelingen op dit gebied. In de afgelopen periode hebben de grotere festivals in Maastricht zich namelijk verenigd om de promotie te versterken.

Cultuurdeelname

Het eerste actieplan is gestart om het cultuurbereik te vergroten, door meer en ander aanbod te creëren voor nieuw en ander publiek. Ook voor het tweede actieplan is het bevorderen van cultuurdeelname een uitgangspunt. Het gaat om de mate waarin en de wijze waarop mensen passief en actief kennis nemen van het culturele aanbod en gebruik maken van de culturele voorzieningen.

In de sterkte-zwakte analyses komen bij cultuurdeelname aspecten als publieksbereik en deelname amateurs aan de orde. Voordat sprake is van cultuurdeelname moet er interesse vanuit bevolking zijn. Vier partners zien deze interesse in kunst en cultuur als sterkte. De volgende stap is het werkelijk bezoeken (receptief) of beoefenen (actief) van kunst of cultuur.

Beoefening betreft amateurkunst. Het gaat om mensen die niet beroepshalve actief zijn in een kunstdiscipline. Het spreekt voor zich dat hier sprake is van een enorme verscheidenheid in niveau en vorm. Van de hobbyist die zelfstandig aquarellen maakt tot en met de semi-prof die als lid van een dansgroep regelmatig voorstellingen geeft. Kwalitatief is er tussen professional en amateur niet altijd een scherpe grens te trekken. Er zijn bijvoorbeeld veel mensen met een kunstvakopleiding die niet aan professionele beoefening toekomen, anderzijds bereiken veel amateurkunstenaars door talent en scholing een kwaliteit die niet onderdoet voor een beroepskunstenaar (Cultuurnetwerk Nederland).

Amateurs

Het blijkt dat diverse aspecten van de amateursector bij de sterkte-zwakte analyse genoemd worden, zoals participatie, infrastructuur, doelgroepbereik van de amateurkunstsector, maar ook het aantal verenigingen of het aantal vrijwilligers. Bij de meeste partners gaat het om een combinatie van deze aspecten of om de sector in zijn geheel. Maar liefst zestien partners noemen amateurs een sterkte. In Eindhoven is er een bloeiend amateurkunstleven en een gemeentelijke subsidieregeling die bijzondere projecten van extra middelen kan voorzien. De bevolking in Arnhem blijkt qua amateurkunstbeoefening erg actief want de helft beoefent minimaal één kunstzinnige hobby, zo wordt gesteld.

Acht partners vinden de amateursector of onderdelen daarvan zwak. In Alkmaar dalen de ledenaantallen en in Emmen is er een gebrek aan vrijwilligers. Ook zijn er vijf partners die een aspect van de amateursector sterk en een ander aspect zwak noemen. Zo is er in Limburg wel een brede basis aan amateurs, maar is er weinig deelname van allochtonen en de sector is ook nog eens vergrijsd.

Publieksbereik

Het bereiken van publiek is een belangrijk aspect van cultuurdeelname. De meningen van de partners zijn hierover verdeeld. Acht partners vinden dit een sterk en zeven een zwak punt. Veel partners zijn tevreden over de participatie of constateren dat de participatie de afgelopen jaren is gestegen. Sommige partners noemen de participatie aan specifieke disciplines of van specifiek aanbod zoals amateurkunst, popmuziek, erfgoed en festivals als sterk punt. Bij de partners die zwaktes op het gebied van participatie beschrijven gaat het meestal om de totale participatie. Men constateert dat het bezoek laag is of dat een aanzienlijk gedeelte van de bevolking nooit aan cultuur deelneemt.

Bereik specifieke doelgroepen

Naast het publieksbereik in het algemeen vindt men het publieksbereik van specifieke doelgroepen belangrijk. In tabel 2.8 is dit apart opgenomen. In het eerste Actieplan Cultuurbereik lag een accent op het bereiken van jongeren en allochtonen. Veel partners (14) geven in hun sterkte-zwakte analyse aan de participatie van deze groepen nog steeds te laag te vinden. Breda constateert dat diverse culturele instellingen moeite hebben met het bereiken van jeugd en jongeren. Om dit te verbeteren proberen deze instellingen een aanbod te creëren dat aanslaat bij deze doelgroep. Bepaalde groepen jongeren in Breda weten de weg naar culturele instellingen echter uitstekend te vinden. Dit zijn voornamelijk hoger opgeleide en meer klassiek geïnteresseerde jongeren die in allerlei verbanden met elkaar aan ‘cultuur’

Tabel 2.8. Aantal partners met sterktes of zwaktes op het gebied van de cultuurdeelname.

	Sterkte			Zwakte		
	steden	prov.	tot.	steden	prov.	tot.
Amateurs	10	6	16	5	3	8
Interesse bevolking	3	1	4			0
Publieksbereik algemeen	5	3	8	6	1	7
Bereik specifieke doelgroepen	2		2	12	2	14
Overig	1		1			0
<i>Totaal bereik</i>	14	7	21	18	5	23
Totaal aantal partners	30	12	42	30	12	42

doen. Deze jongeren zijn vaak aangesloten bij de traditionele verenigingen in Breda. Slechts twee partners benadrukken de participatie van jongeren en zien dit als sterk punt. In Groningen participeren veel jongeren op de één of andere manier in de kunsten. De afgelopen jaren heeft zich er een netwerk culturele diversiteit ontwikkeld, dat connecties legt tussen verschillende groepen jongeren.

In totaal hebben 21 partners een sterkte en 23 partners een zwakte op het gebied van de cultuurdeelname genoemd. Meer dan de helft hiervan (14) noemt zowel een sterkte als een zwakte op het gebied van de cultuurdeelname.

Cultuureducatie

Cultuureducatie was in het kader van Cultuur & School een belangrijke pijler van het eerste Actieplan Cultuurbereik. Cultuureducatie omvat alle vormen van educatie waarbij cultuur of kunst als doel of als middel worden ingezet. In de beleidstermen van OCW is het de verzamelnaam voor kunsteducatie, erfgoededucatie en media-educatie. Literatuureducatie wordt soms apart vermeld. In de sterkte-zwakte analyses komt cultuureducatie voor op het gebied van beleid, bereik, onderwijsvorm, ondersteuningsstructuur, programma's en sectoren.

Cultuureducatiebeleid

Drie partners vinden het beleid op het gebied van cultuureducatie zwak. In Den Bosch sluit het geformuleerde beleid op het gebied van cultuureducatie niet meer aan op de nieuwe doelstellingen en ook Utrecht mist samenhang in het beleid. De gemeente Hengelo vindt dat er weinig inzicht in het beleid van de scholen is.

Bereik cultuureducatie

Over het bereik van leerlingen zijn drie partners tevreden, één partner is minder tevreden. Om het cultuurbereik te vergroten moet volgens de gemeente Utrecht in de toekomst nog flink geïnvesteerd worden.

Tabel 2.9. Aantal partners met sterktes of zwaktes op het gebied van cultuureducatie.

	Sterkte			Zwakte		
	steden	prov.	tot.	steden	prov.	tot.
Beleid			0	2		2
Bereik van leerlingen	2	1	3	2		2
Cultuureducatie PO	3		3			0
Cultuureducatie VO (vmbo)			0	2		2
Leerlijn PO-VO			0	2		2
Ondersteuningsstructuur	4	4	8	1		1
Programma's	3		3	1		1
Sector- erfgoed			0	1	1	2
Sector- kunsten			0			0
Overig	1		1	1		1
<i>Totaal cultuureducatie</i>	13	4	17	8	1	9
Totaal aantal partners	30	12	42	30	12	42

Nijmegen daarentegen vindt dat het op de goede weg is en vergeleken met de vorige actieplanperiode is de achterstand op het gebied van cultuureducatie ingehaald. Zoetermeer is al sinds het vorige actieplanperiode positief. In onderwijsverband worden in Zoetermeer veel leerlingen bereikt (20.000).

Cultuureducatie in het onderwijs

Het afgelopen jaar is er onder andere vanuit het Rijk extra aandacht geweest voor cultuureducatie in het primair onderwijs. Vier gemeenten vinden de cultuureducatie in het primair onderwijs sterk. Hengelo heeft het over verankering, terwijl Breda en Ede spreken over het aantal deelnemende scholen. Naast het primair onderwijs is er al langer aandacht voor cultuureducatie in het voortgezet onderwijs. Alleen Nijmegen en Groningen vinden dit een zwak punt, want beide hebben moeite om het vmbo te bereiken. Twee partners hebben moeite met de doorlopende leerlijn. In Eindhoven zijn er problemen tussen de afstemming en samenwerking tussen culturele basisinstellingen in het primair onderwijs en voortgezet onderwijs. In Breda is er helemaal geen sprake van een doorlopende leerlijn, omdat de onderbouw van het voortgezet onderwijs nog niet is voorzien van aanbod op het gebied van cultuureducatie.

Ondersteuningsstructuur cultuureducatie

Bij cultuureducatie verwijzen veel partners naar de ondersteuningsstructuur. Over het algemeen zijn de partners hier erg tevreden over, alleen Amsterdam vindt dat er versterking nodig is. Onderzoek in Amsterdam heeft uitgewezen dat er behoefte is aan een expertisecentrum voor cultuureducatie. Inmiddels probeert men dit expertisecentrum op te richten. De partners die positief zijn over de ondersteuningsstructuur hebben het over

Tabel 2.10. Totaal aantal sterktes of zwaktes van steden en provincies.

	Totaal sterkte		Totaal zwakte
Infrastructuur	31	Cultuurdeelname	23
Aanbod	24	Infrastructuur	22
Samenwerking	23	Samenwerking	17
Cultureel erfgoed	22	Aanbod	14
Cultuurdeelname	21	Cultuurbeleid	14
Disciplines	17	Financiën	12
Cultuureducatie	17	Disciplines	10
Cultuurbeleid	8	Cultuureducatie	9
Financiën	1	Cultureel erfgoed	8

platformen of netwerken op het gebied van cultuureducatie en de aanwezigheid van intermediaire instellingen zoals centra voor kunsteducatie.

Programma's cultuureducatie

Een aantal gemeenten is ook positief over specifieke programma's. Zo heeft Leiden naast het Cultuur & School programma een apart Museum & School programma. Amersfoort vindt enerzijds dat cultuureducatieve programma's succesvol zijn, maar anderzijds dat er binnen die programma's nog te weinig aandacht is voor de leefomgeving en cultuurhistorie.

Soort educatie

In het huidige Actieplan Cultuurbereik wordt aandacht voor erfgoededucatie gevraagd, omdat er op dat gebied een achterstand is. Slechts twee partners spreken zich uit over erfgoededucatie. Beide zijn niet tevreden omdat er nog steeds te weinig aandacht voor is. Kunsteducatie is een ander onderdeel van cultuureducatie. In geen enkele sterkte-zwakte analyse wordt kunsteducatie apart genoemd.

Hengelo benadrukt dat er grote verschillen zijn in de voorbereiding en deelname van scholen. Dit is voor de gemeente Hengelo een zwakte. Dit aspect is bij de categorie overig opgenomen.

In totaal vinden 16 gemeenten of provincies cultuureducatie of onderdelen hiervan een sterk en 9 een zwak punt. Vier gemeenten en een provincie beschouwen sommige aspecten op het gebied van cultuureducatie als sterk en andere aspecten als zwak.

Overzicht

Tabel 2.10 geeft een overzicht van het bovenstaande. In de samenvatting aan het begin van dit hoofdstuk is dit overzicht al besproken.

Hoofdstuk 3

Keuzes, outputdoelstellingen en budgetten

Om antwoord te krijgen op de vragen die centraal staan in dit onderzoek zijn de in de prestatieafspraken opgenomen gegevens in een databestand ingevoerd. In de prestatieafspraken is een aantal keuzes opgenomen. Deze keuzes zijn verder gespecificeerd in outputdoelstellingen. In dit hoofdstuk gaat het om deze keuzes en outputdoelstellingen en het aan de keuzes gekoppelde budget. Hieronder volgt eerst een samenvatting.

Samenvatting en conclusie

De grote hoeveelheid keuzes en doelstellingen wordt in deze samenvatting teruggebracht tot enkele centrale gegevens over de geldstromen, het aantal en het niveau van de keuzes en outputdoelstellingen.

In onderstaande tabel 3.1 staan de meest voorkomende onderwerpen die in de keuzes voorkomen en waaraan het merendeel van het budget wordt uitgegeven.

Geldstromen

Bij de budgetten is het goed om in gedachten te houden dat deze steeds op meerdere aspecten gericht zijn. Dat bijvoorbeeld 48% van het totale budget gericht is op samenwerking wil dus uitdrukkelijk niet zeggen dat al dit geld exclusief in samenwerkingsprojecten gestoken wordt, maar dat aan de projecten, waarin ook sprake is van het bevorderen van de samenwerking, tezamen 48% van het totale budget besteed wordt.

Cultuurbeleid

De partners (17%) die keuzes op het gebied van cultuurbeleid hebben gemaakt zijn provincies. Dit is meer dan de helft van de provincies. In totaal hebben slechts 4% van de keuzes en 3% van alle outputdoelstellingen betrekking op cultuurbeleid. Hiermee is wel een substantieel deel van het budget gemoeid, namelijk 20%.

Tabel 3.1. Meest gemaakte keuzes en keuzes waarvan het meeste budget wordt besteed.

Meeste gemaakte keuzes	aantal%	Keuzes met meeste budget	budget%
Doelgroep	29,2	Educatie	48,9
Publieksbereik	25,4	Samenwerking	47,3
Educatie	37,3	Doelgroepen	44,1
Amateurs	26,8	Amateurs	38,0
Samenwerking	20,1	Cultureel erfgoed/planologie	37,4
Cultureel erfgoed/planologie	35,4	Publieksbereik	36,5

Samenwerking

Driekwart van de partners richt 25% van de keuzes en 16% van de outputdoelstellingen mede op samenwerking. Meestal is dit samenwerking op cultureel vlak (18% van het budget), of op educatief vlak (22% van het budget). Samenwerking op bestuurlijk vlak wordt minder vaak gekozen (7% van het budget).

Disciplines

Vaak richten de partners een of meer keuzes op specifieke disciplines (71% partners, 22% keuzes), maar het percentage outputdoelstellingen waar in deze keuzes zijn uitgewerkt is wat lager (17%). Toch wordt er al met al 25% van het budget aan dergelijke keuzes besteed. Meestal betreft het keuzes voor de podiumkunsten (15% van het budget).

Cultureel erfgoed

70% van de partners richt keuzes op cultureel erfgoed en/of culturele planologie. Het gaat om 20% van de keuzes, 14% van de outputdoelstellingen en een flink deel van het budget, namelijk 37%. Het grootste deel van dit budget wordt gespendeerd aan cultureel erfgoed (23%).

Doelgroepen

Veel partners richten de keuzes op doelgroepen (86%). Het gaat om 37% van de keuzes en 32% van de outputdoelstellingen. Hieraan is een groot deel van het budget gekoppeld, namelijk 44%, waarvan het meeste aan jongeren gespendeerd wordt, in totaal 40%.

Publieksbereik

Een groot deel van de partners heeft keuzes gericht op publieksbereik (86%). Dit bestrijkt 35% van de keuzes en 21% van de outputdoelstellingen. Het gedeelte van het budget dat aan publieksbereik uitgegeven wordt is 37%. Het merendeel van de keuzes is niet gespecificeerd naar nieuw of bestaand publiek (34% van het budget). Ook zijn de keuzes vaak gespecificeerd naar actief of receptief publiek.

Amateurkunst

79% van de partners heeft keuzes geformuleerd gericht op amateurs. Het gaat hier om 27% van de keuzes en 16% van de outputdoelstellingen. Het percentage van het budget dat hier naar uit gaat is 38%, waarvan het meeste gericht is op actieve amateurs (17%).

Cultuureducatie

Bijna alle partners hebben keuzes met betrekking op cultuureducatie geformuleerd, maar liefst 93%. In totaal is 29% van de keuzes en 30% van de outputdoelstellingen educatief van aard. In totaal wordt 50% van het budget besteed aan cultuureducatie. De meeste keuzes zijn ongespecificeerd (27%), de specifieke keuzes zijn gericht op cultuur en erfgoed, waaraan 12% van het budget gespendeerd wordt.

Het grootste gedeelte van het budget is gericht op de volgende drie zaken: samenwerking (47% van het budget), meestal in de vorm van samenwerking tussen culturele instellingen onderling, aan doelgroepen (44%), bijna steeds jongeren, en aan cultuureducatie (49%).

Een nog vrij substantieel deel van het budget is gericht op publieksbereik en cultureel erfgoed (beide 37%), terwijl andere zaken een aanzienlijk kleiner deel van het budget krijgen toebedeeld (cultuurbeleid, bepaalde disciplines etc.).

Niveau van keuzes en outputdoelstellingen

De outputdoelstellingen en keuzes zijn naar niveau ingedeeld. De keuzes en outputdoelstellingen betreffen de mate waarin de doelstelling is geformuleerd in termen van concrete handelingen enerzijds en beoogde effecten anderzijds. Veel doelstellingen heten outputdoelstellingen, maar betreffen eigenlijk een omschrijving van de input.

Opvallend is dat slechts 11% van de outputdoelstellingen geformuleerd is als een effect en 24% als een resultaat. De overige 65% van de doelstellingen zijn in strikte zin eigenlijk geen outputdoelstellingen, maar geformuleerd in termen van inspanningen of producten.

Aansluiting op sterkte-zwakke analyses

Wat de aansluiting tussen de sterkte-zwakke analyses betreft kan het volgende opgemerkt worden. *Op landelijk niveau* bleken de dominante sterktes en zwaktes te liggen op het gebied van de infrastructuur, het aanbod, de samenwerking, cultureel erfgoed en de cultuurdeelname. Dat een groot deel van het budget vloeit naar de organisatievormen sluit hier op aan en dat een vrij aanzienlijk deel gaat naar het culturele erfgoed ook. Voor cultuureducatie en infrastructuur is er geen aansluiting tussen sterktes en zwaktes en gekozen prioriteiten.

Aansluiting op de centrale doelstelling

Gezien de centrale doelstelling van het actieplan zou men kunnen verwachten dat gerichte acties om het publieksbereik te vergroten een groot deel zouden uitmaken van de te ondernemen initiatieven, maar dit blijkt dus niet echt het geval. Er is in plaats daarvan duidelijk gekozen voor de jongeren, hetzij door ze als doelgroep te benoemen, hetzij door de gelden in te zetten voor cultuureducatie.

De aansluiting op de centrale doelstelling van het actieplan is niet zonder meer evident. Als samenwerking en het benaderen van jongeren leidt tot een groter cultureel bewustzijn, dan is die aansluiting er. Maar in hoeverre de door de partners te ondernemen activiteiten werkelijk dit effect hebben is met dit onderzoek niet vast te stellen.

Nadere analyse keuze en outputdoelstellingen

De basis van de hiervolgende analyses zijn de 42 prestatieafspraken tussen gemeenten, provincies en OCW. In deze prestatieafspraken zijn de volgende elementen opgenomen: keuzes, outputdoelstellingen, outputindicatoren, meetinstrumenten en budget per keuze.

Definitie

Een keuze is een ruimere doelstelling, waaronder één of meer concrete outputdoelstellingen gerangschikt kunnen worden. Het format voor de lokale en provinciale actieplannen bevat geen nadere omschrijving van het begrip keuze, wel worden voorbeelden genoemd, zoals een keuze voor een sector, een keuze voor nieuwe of voor bestaande voorzieningen of voor doelgroepen. Deze keuzes moeten vanuit de eigen context beargumenteerd worden.

De outputdoelstellingen kunnen gezien worden als een nadere specificatie van de keuzes. Een outputdoelstelling bevindt zich op het niveau van concrete resultaten. Afgeleid van de landelijke outcomedoelstelling formuleren gemeenten en provincies één of meer outputdoelstellingen. Het betreft hier doelen die de overheid zelf in voldoende mate kan (laten) realiseren en die toetsbaar (kwalitatief en/of kwantitatief) zijn geformuleerd met behulp van outputindicatoren (OCW 2005).

Volgens het format gaat het om een vertaling van de centrale outcomedoelstelling van het Actieplan Cultuurbereik 2005-2008, te weten *“Het cultureel bewustzijn van burgers versterken door het vergroten van zowel het publieksbereik als de actieve participatie in kunst en cultuur”*, naar meetbaar omschreven beoogde outputdoelstellingen in de lokale of provinciale context. Het moet aannemelijk zijn dat deze doelstellingen bijdragen aan het realiseren van de centrale outcomedoelstelling. De outputdoelstellingen komen voort uit de gemaakte en beredeneerde keuzes.

Wijze van analyse

Aan de hand van de prestatieafspraken is voor alle 209 keuzes en voor alle daaraan gekoppelde 574 doelstellingen nagegaan of deze keuzes en outputdoelstellingen bepaalde aspecten bevatten. Zijn ze bijvoorbeeld gericht op bepaalde doelgroepen en zo ja welke, gericht op het onderwijs, gericht op netwerkvorming en dergelijke.

De beslissing welke aspecten van keuzes en doelstellingen in het bestand zouden worden opgenomen is gebaseerd op een aantal overwegingen:

- De landelijk outcomedoelstelling en de toelichting hierop in het Actieplan 2005-2008.
- De in het format genoemde aspecten.
- De aard van de prestatieafspraken zelf. Bleek dat een bepaald aspect regelmatig genoemd wordt, dan is steeds ook in alle andere prestatieafspraken nagegaan of dit aspect daarin voorkomt.

De toelichting op de centrale doelstelling (OCW 2005) noemt de volgende aspecten:

- Alle cultuursectoren, amateurkunst en cultuureducatie en het bereiken van specifieke doelgroepen.
- Voortzetten en uitbreiden van de activiteiten in het kader van cultuur en school.

- Erfgoededucatie.
- (Bovengenoemde sectoren en subdoelstellingen zijn overigens niet verplicht.)
- Bij voorkeur meer dan één culturele sector en meer dan één doelgroep.
  - Samenwerking en culturele netwerken.
  - Kwaliteit moet gewaarborgd blijven.
  - Afstemming tussen gemeentelijke en provinciale plannen.
  - Research & development.
  - Heldere procedures en beperkte administratieve last voor aanvragers van subsidies.

Aspecten die zodoende in het databestand zijn opgenomen zijn onder andere: discipline, subdiscipline, publiek, doelgroep, geografische gebied, netwerken, cultuur en school, amateurs, marketing, innovatie, research & development en cultureel ondernemersschap.

Bij beantwoording van de vraag of bepaalde keuzes en outputdoelstellingen bepaalde aspecten bevatten is afgegaan op de expliciete vermelding van die aspecten in de keuze of doelstelling. Zo is een keuze gericht op marketing niet ingedeeld als een keuze die (ook) gericht is op publiek, maar als een keuze die gericht is op marketing. Marketing zal uiteraard tot doel hebben meer publiek te bereiken, maar dit is een afgeleid effect. Als alle afgeleide of indirecte effecten waren meegeteld, dan zouden praktisch alle keuzes en alle outputdoelstellingen op bijna alle aspecten betrekking blijken te hebben. Een dergelijke analyse geeft geen inzicht in de materie.

Bij twijfel over de indeling van de keuzes is ook gekeken naar de daaraan gekoppelde specifiekere outputdoelstellingen en omgekeerd. Daarnaast zijn de actieplannen van de partners geraadpleegd. Twijfelgevallen werden steeds door de onderzoekers besproken en soms resulteerde dit erin dat een nieuwe categorie of een combinatiecategorie van twee al opgenomen categorieën werd toegevoegd. Bijvoorbeeld naast de categorieën ‘erfgoed’ en ‘planologie’ de categorie ‘erfgoed en planologie’.

Omdat er meer outputdoelstellingen dan keuzes zijn, kan een aspect doorgaans vaker voorkomen in de outputdoelstellingen dan in de keuzes. Het in een bepaalde keuze opgenomen aspect is dan in meerdere outputdoelstellingen uitgewerkt. Ook kunnen de outputdoelstellingen naar een andere categorie verhuisd zijn. Het omgekeerde, aspect komt vaker in de keuzes voor dan in de outputdoelstellingen, komt een enkele keer ook voor. In dit geval is het aspect wel in een keuze genoemd, maar in de aan die keuze hangende outputdoelstellingen is het aspect dan niet verder uitgewerkt.

Bespreking van keuzes, outputdoelstellingen en budgetten

Algemeen overzicht van aantal keuzes, outputdoelstellingen en financiën

In totaal zijn er door de 42 partners 209 keuzes gemaakt met daaraan gekoppeld 574 outputdoelstellingen. Een partner neemt in zijn prestatieoverzicht gemiddeld 5,0 keuzes en 13,7 outputdoelstellingen op en gemiddeld genomen wordt een keuze uitgewerkt in 2,7 outputdoelstellingen (tabel 3.2).

Tabel 3.2. Partners, budgetten, outputdoelstellingen en keuzes.

Plaats	Bevolking x 1.000	Budget x €1.000,-	Aantal keuzes	Aantal outputdoelstellingen
Vier grote steden				
Amsterdam	739	6.683	2	16
Den Haag	469	4.242	6	13
Rotterdam	599	5.415	6	24
Utrecht	270	2.439	5	5
Totaal vier grote steden	2.077	18.780	19	58
Steden > 125.000				
Almere	171	1.268	5	9
Amersfoort	133	840	3	19
Apeldoorn	156	1.213	5	9
Arnhem	142	896	5	17
Breda	166	1.048	4	6
Den Bosch	134	842	4	9
Eindhoven	208	1.318	7	10
Enschede	153	967	3	5
Groningen	179	1.130	4	3
Haarlem	147	1.089	5	13
Haarlemmermeer	127	803	6	21
Nijmegen	158	1.042	6	12
Tilburg	199	1.256	4	11
Zaanstad	140	1.042	6	22
Totaal steden > 125.000	2.211	14.754	67	166
Steden 80.000-125.000				
Alkmaar	94	595	6	13
Delft	96	605	4	15
Dordrecht	120	783	3	10
Ede	105	666	4	11
Emmen	108	684	6	8
Heerlen	94	596	4	10
Hengelo	81	584	5	19
Leeuwarden	91	577	7	24
Leiden	119	876	2	13
Maastricht	123	775	18	57
Zoetermeer	114	721	6	10
Zwolle	111	824	3	9
Totaal steden 80.000-125.000	1.256	8.286	68	199

Plaats	Bevolking	Budget	Keuzes	Outputdoelstellingen
Provincies				
Drenthe	374	2.382	7	13
Flevoland	189	1.970	2	9
Friesland	550	3.478	6	6
Gelderland	1.406	8.885	5	19
Groningen	395	2.704	4	9
Limburg	923	5.987	2	6
Noord-Brabant	1.701	10.748	3	11
Noord-Holland	1.338	9.058	3	19
Overijssel	760	4.805	8	13
Utrecht	759	4.798	6	12
Zeeland	379	2.394	6	21
Zuid-Holland	1.934	12.226	3	13
Totaal provincies	10.709	69.435	55	151
Eindtotaal	16.253	111.255	209	574

Bevolking per 1 december 2003.

Bevolking van provincies exclusief de inwoneraantallen van deelnemende actieplangemeenten.

Budgetten inclusief matching.

In totaal is het budget voor alle partners van het Actieplan 2005-2008 € 111.255.446. Dit is inclusief matching en inclusief enkele aanvullende lokale of provinciale of landelijke subsidies⁴. Per jaar is zodoende circa 28 miljoen voor het Actieplan Cultuurbereik beschikbaar. De grote steden en de provincies hebben de hoogste budgetten, omdat de subsidies zijn vastgesteld aan de hand van het aantal inwoners. De vier grote steden krijgen bovendien een hoger bedrag per inwoner dan de andere partners.

Alle partners samen maken 209 keuzes. Hiervan zijn 12 keuzes gericht op overhead. Deze zijn opgenomen als keuze, omdat er een gedeelte van het budget voor gereserveerd is. Oorspronkelijk zouden alle partners een budget per outputdoelstelling noemen. Helaas hebben maar een paar partners in hun prestatieoverzicht het budget per outputdoelstelling opgenomen. Zodoende kan een analyse van de geldstromen via de specifiekere outputdoelstellingen niet plaatsvinden en wordt in dit hoofdstuk met betrekking tot de budgetten alleen in relatie tot de globalere keuzes gesproken.

Het aantal keuzes en outputdoelstellingen per partner wisselt sterk. Zowel bij de vier grote steden, de grote steden, de kleinere steden en de provincies komt dit beeld naar voren. Een uitschieter is de stad Maastricht, die zich met 18 keuzes en 56 outputdoelstellingen

⁴ Almere, Apeldoorn en Flevoland gebruiken een deel van de convenantbijdrage van het Rijk voor het Actieplan Cultuurbereik 2005-2008.

onderscheidt van andere partners. Amsterdam, Groningen, Utrecht en Enschede hebben zich beperkt tot weinig keuzes en outputdoelstellingen. Dit betekent dat zij het budget geconcentreerd inzetten.

De manier waarop de keuzes zijn geformuleerd is zeer divers. Sommige keuzes zijn strak afgebakend terwijl andere keuzes veel ruimer zijn geformuleerd.

Keuzes en outputdoelstellingen

Net als de keuzes zijn ook de outputdoelstellingen, in totaal 574, bij de verschillende aspecten ingedeeld. Verder zijn de outputdoelstellingen en keuzes naar niveau ingedeeld. Dit betreft de mate waarin de keuze of doelstelling is geformuleerd in termen van concrete handelingen enerzijds en beoogde effecten anderzijds. De volgende vier niveaus zijn wat dit betreft te onderscheiden: inspanningen, producten, resultaten en effecten. Veel doelstellingen heten outputdoelstellingen, maar betreffen eigenlijk een omschrijving van de input. De outputdoelstelling luidt dan bijvoorbeeld: 'er zullen 4 voorstellingen georganiseerd worden'. Deze outputdoelstelling heeft geen betrekking op een resultaat of een effect maar alleen op een te leveren inspanning. Het gaat bijvoorbeeld om marketingactiviteiten, om het realiseren van een website of het formuleren van cultuurbeleid door gemeenten. Een ander voorbeeld van een keuze welke op inspanningsniveau geformuleerd is 'het uitbreiden van de samenwerking tussen het voortgezet onderwijs en de culturele instellingen en kunstenaars(initiatieven)'.

Daarnaast zijn er keuzes en outputdoelstellingen die geformuleerd zijn op productniveau. Bijvoorbeeld de outputdoelstelling het aantal voorstellingen of het aantal activiteiten. Verder is er het niveau van resultaten, zoals de hoeveelheid bezoekers of deelnemers aan specifieke activiteiten of voorstellingen. Het laatste niveau behelst keuzes en outputdoelstellingen die te realiseren effecten bevatten. Een outputdoelstelling op het niveau van effecten is bijvoorbeeld een stijging van het bezoek van jongeren aan de schouwburg in vier jaar met 5% of een toename van het aantal allochtonen dat deelneemt aan culturele activiteiten met ten minste 15% ten opzichte van 2004. En een voorbeeld van een keuze op effectniveau is 'culturele instellingen professionaliseren waardoor de projecten sterker worden'. Bij de indeling van de keuzes naar niveau is, in de gevallen dat dit niveau niet duidelijk uit de keuze zelf naar voren komt, gekozen voor het hoogste niveau van de aan die keuze verbonden outputdoelstellingen.

In totaal is 18% van de keuzes en bijna een derde van alle outputdoelstellingen op het niveau van inspanningen geformuleerd (zie tabel 3.3. en 3.4).

Daarnaast is een aantal outputdoelstellingen zowel op inspanningen als op resultaten of effecten gericht. Bij de keuzes komt alleen de combinatie inspanningen/producten voor (8%). Deze combinaties vormen echter bij de outputdoelstellingen maar een klein percentage (circa 1%). De combinatie van producten en resultaten is bij 10 outputdoelstellingen aan de orde. Een kwart van de outputdoelstellingen is geformuleerd op het niveau van producten, dit is bij keuzes 12% van het totaal. De meeste keuzes zijn op het gebied van resultaten geformuleerd bij de outputdoelstellingen is dit circa een kwart. Slechts 11% van de outputdoelstellingen is daadwerkelijk gericht op effecten, bij de keuzes is dit 22%.

Tabel 3.3. Aantal en niveau van keuze.

Keuze geformuleerd op niveau van...	gemeente	%	provincie	%	Totaal	%
Inspanningen	23	11,0	14	6,7	37	17,7
Producten	21	10,0	4	1,9	25	12,0
Resultaten	58	27,8	13	6,2	71	34,0
Effecten	31	14,8	14	6,7	45	21,5
Inspanningen/producten	10	4,8	6	2,9	16	7,7
Overhead	11	5,3	4	1,9	15	7,2
Eindtotaal	154	73,7	55	26,3	209	100,0

Tabel 3.4. Aantal en niveau van outputdoelstellingen.

Outputdoelstellingen geformuleerd op niveau van...	steden	%	provincie	%	Totaal	%
Inspanningen	128	22,3	73	12,7	201	35,0
Producten	97	16,9	37	6,5	134	23,3
Resultaten	123	21,4	12	2,1	135	23,5
Effecten	47	8,2	16	2,8	63	11,0
Inspanningen en effecten	1	0,2			1	0,2
Inspanningen en producten	1	0,2	3	0,5	4	0,1
Inspanningen en resultaten	1	0,2	2	0,4	3	0,5
Inspanningen, producten	2	0,4			2	0,4
Producten en effecten	1	0,2			1	0,2
Producten en resultaten	7	1,2	3	0,5	10	1,7
Soort producten	5	0,9	2	0,4	7	1,2
Waardering product	5	0,9			5	0,9
Overig	5	0,9	3	0,5	8	1,4
Eindtotaal	423	73,7	151	26,3	574	100,0

De categorie overig is toegevoegd voor outputdoelstellingen die niet bij de genoemde aspecten ingedeeld kunnen worden. Een voorbeeld hiervan is de doelstelling inzicht te krijgen in het aantal mensen met een laag inkomen dat een tegemoetkoming krijgt vanuit het Sport- en Cultuurfonds. In een aantal outputdoelstellingen is ook een kwalitatieve specificatie van het product geformuleerd.

De keuzes zijn dus hoofdzakelijk resultaat gericht en de meeste outputdoelstellingen zijn op het niveau van inspanning gericht.

Behalve dat keuzes en outputdoelstellingen op verschillend niveau zijn geformuleerd, verschillen ze ook qua reikwijdte en ambitie. De outputdoelstellingen zijn van smal tot zeer

breed geformuleerd. Een brede en ambitieuze keuze is bijvoorbeeld ‘het totaal bevorderen dat zoveel mogelijk culturele uitingen op steeds wisselende locaties en vanuit diverse disciplines worden aangeboden aan het Zoetermeerse publiek door het (doen) realiseren van ‘CultuurZondagen’. Een ambitieuze outputdoelstelling op effectniveau is bijvoorbeeld ‘stijging participatie door jongeren met 10%’ en ‘het aantal jongeren dat zich actief bezighoudt met popmuziek stijgt met 5%’.

Een ander voorbeeld van een ambitieuze outputdoelstelling is dat “minimaal 90 % van de Noord-Hollandse bevolking (excl. Amsterdam) deelneemt (actief of passief) aan culturele activiteiten”. Minder ambitieus is bijvoorbeeld “meer leerlingen onderbouw VO bereiken d.m.v. de opzet en uitvoering van een cultuureducatief programma voor onderbouw VO”. Deze outputdoelstelling is vooral minder ambitieus vanwege de formulering ‘meer leerlingen’, wat ruim geïnterpreteerd kan worden.

Verder zijn er outputdoelstellingen die direct invloed hebben op het publieksbereik en de actieve participatie en outputdoelstellingen waarbij dat minder het geval is. Over het algemeen is de afstand tussen outputdoelstellingen op het niveau van inspanningen (of producten) en publieksbereik (of actieve participatie) groot, terwijl de afstand tussen outputdoelstellingen op het niveau van resultaten (of effecten) en publieksbereik kleiner is.

Opbouw tabellen

Het databestand is geanalyseerd door van de meest voorkomende aspecten tabellen te maken. De tabellen (vanaf tabel 3.5) bevatten steeds het volgende. Links zijn aspecten opgenomen, zoals doelgroepen, disciplines en dergelijke. Eerst wordt nu het aantal partners getoond dat een of meer keuzes heeft opgenomen, die betrekking hebben op dit aspect. Een partner die meerdere keuzes heeft die betrekking hebben op het desbetreffende aspect telt hier maar één keer mee.

De volgende kolom vermeldt het aantal keuzes, dat betrekking heeft op de aspecten. Hier kunnen dus verschillen optreden met de gegevens over de aantallen partners. Zo heeft 74% van de 42 partners één of meer keuzes gericht op samenwerking (zie tabel 3.6), maar slechts 25% van alle 209 keuzes is op samenwerking gericht. Dergelijke verschillen ontstaan doordat een aantal partners het betreffende aspect slechts in één keuze opneemt.

De derde kolom bevat het aantal outputdoelstellingen dat betrekking heeft op een bepaald aspect. Omdat de keuzes soms geformuleerd zijn als combinaties van aspecten bijvoorbeeld kunsten en erfgoed kan het voorkomen dat een aspect wel betrekking heeft op een outputdoelstelling maar niet op een keuze.

De laatste kolom gaat in op het budget. De gesommeerde budgetten per categorie zijn gebaseerd op de gegevens over de keuzes, want alleen per keuze zijn er altijd budgetten opgenomen in de prestatieafspraken. Ook hier kunnen forse verschillen optreden ten opzichte van de aantallen partners. Zo heeft 74% van de partners (ook) keuzes gericht op

samenwerking, maar het budget dat (mede) besteed wordt aan samenwerking ligt aanzienlijk lager, namelijk op 47% (zie tabel 3.6).

Van belang is nog er op te wijzen dat de keuzes en doelstellingen praktisch nooit exclusief op één categorie betrekking hebben. In het bovenstaande voorbeeld betekent 47% van het budget gericht op samenwerking daarom niet dat dit bedrag exclusief op ‘samenwerking’ gericht is. Dit budget wordt bijna steeds ook aan andere aspecten besteed, zoals bijvoorbeeld aan ‘onderwijs’ of aan ‘doelgroepen’.

In onderstaande paragrafen worden de meest voorkomende keuzes besproken. De keuzes komen in dezelfde volgorde als bij de sterkte-zwakke analyses in hoofdstuk 2 aan de orde. Zo wordt eerst ingegaan op cultuurbeleid. Vervolgens komen verschillende vormen van netwerken en samenwerking aan de orde. Daarna worden de verschillende disciplines en het culturele erfgoed en de culturele planologie. Tot slot worden doelgroepen en cultuureducatie besproken.

Per paragraaf wordt ingegaan op het aantal partners, aantal keuzes, aantal outputdoelstellingen, het budget per keuze en niveau van de outputdoelstellingen. Daarna wordt de keuze in relatie tot de sterkte-zwakke analyse en in relatie tot landelijke outcomedoelstelling bekeken.

Cultuurbeleid

Cultuurbeleid wordt door de partners al in de sterkte-zwakke analyses genoemd en komt ook terug in de keuzes, al vormt het een bescheiden onderdeel van alle keuzes. In totaal hebben zeven partners 8 keuzes gericht op cultuurbeleid. Het gaat om 20% van het totale budget, dat (ook) gericht is op cultuurbeleid. Per keuze worden gemiddeld circa 2 outputdoelstellingen geformuleerd.

Alle 7 partners die keuzes op het gebied van cultuurbeleid maken zijn provincies. Het gaat dus om meer dan de helft van alle provincies. Het is logisch dat alleen provincies kiezen voor cultuurbeleid, omdat het Actieplan Cultuurbereik II niet voor het cultuurbeleid van de actieplangemeenten is bedoeld.

De provinciale keuzes zijn vooral gericht op regionaal of gemeentelijk (lokaal) cultuurbeleid. De provincies Noord-Holland, Overijssel en Zeeland richten zich op gemeentelijk cultuurbeleid. Het gaat om inbedding en verdieping van het cultuurbeleid in het gemeentelijk beleid in Noord-Holland, om de verantwoordelijkheid die gemeenten moeten nemen voor het cultuurbereik en cultuurbeleid binnen hun grenzen in Overijssel en om het vergroten van cultuurbereik in de regio in Zeeland.

Op regionaal cultuurbeleid richten Groningen en Limburg zich. Beide provincie werken met regionale cultuurplannen. Voor zowel lokaal als regionaal cultuurbeleid kiezen Gelderland en Zuid-Holland. Gelderland gebruikt zowel budget van de provincie als budget van het

Actieplan Cultuurbereik voor gebiedsgericht cultuurbeleid. Met dit beleid hoopt de provincie Gelderland het culturele vermogen van Gelderse gemeenten en de culturele instellingen van die gemeenten te versterken. De ambitie voor de komende jaren is door het inzetten van gebiedsgericht cultuurbeleid in heel Gelderland een toename van cultuurdeelname buiten de grote steden te realiseren.

Deze keuzes worden verder gespecificeerd in 17 outputdoelstellingen. Bij de meeste outputdoelstellingen worden gemeentelijk of provinciaal cultuurbeleid gespecificeerd op het terrein van culturele planologie of cultuureducatie. Een groot deel van de 17 outputdoelstellingen is door Noord-Holland geformuleerd (namelijk 8). De overige partners formuleren veelal één of twee outputdoelstellingen op het gebied cultuurbeleid in relatie met cultuureducatie.

Niveau van de outputdoelstellingen

Bijna alle outputdoelstellingen zijn op inspanningen gericht (16). Slechts één outputdoelstelling is op inspanningen en producten gericht. De outputdoelstellingen op het niveau van inspanningen gaan vooral over het aantal gemeenten of regio's dat een (eigen) cultuurbeleid moet gaan formuleren.

De outputdoelstellingen op het niveau van inspanningen en producten is dat 'de beeldende kunst en vormgeving moet worden opgenomen in regionale actieplannen' en dat er 'minimaal 20 projecten voor jongeren op het gebied van beeldende kunst' tot stand moeten komen.

Keuzes in relatie tot sterkte-zwakke analyses

Van de in totaal 8 partners (drie gemeenten en vijf provincies) die het cultuurbeleid in de eigen sterkte-zwakke analyse sterk noemen, nemen drie provincies cultuurbeleid op als keuze. Deze provincies (Limburg, Noord-Holland en Groningen) willen met deze keuze het regionale en lokale cultuurbeleid versterken door gebiedsgericht beleid in te zetten. Het cultuurbeleid of aspecten hiervan wordt door 14 partners (8 gemeenten en 6 provincies) als zwak punt ervaren. Vier provincies (Gelderland, Groningen, Zeeland, Zuid-Holland) die het cultuurbeleid een zwakte noemen nemen het op als keuze en proberen door middel van gebiedsgericht of regionaal cultuurbeleid het lokaal en regionale cultuurbeleid te versterken.

Keuzes in relatie tot landelijke outcomedoelstelling

De keuzes en outputdoelstellingen op het gebied van cultuurbeleid zijn op beleidsniveau geformuleerd. Daardoor is er weinig inzicht in concrete resultaten en gevolgen op het gebied van publieksbereik en actieve participatie. Wel is door een aantal partners geprobeerd om de outputdoelstellingen zo concreet mogelijk te formuleren.

Samenwerking

Het doel van samenwerking is onder andere de vraag en het aanbod beter op elkaar af te stemmen. Samenwerking heeft geen rechtstreekse invloed op publieksbereik, maar door afstemming van het aanbod kan het publiek efficiënter bereikt worden. Samenwerking vindt

Tabel 3.5. Aantal partners, keuzes, outputdoelstellingen en budgetten op het gebied van cultuurbeleid.

Cultuurbeleid (cb)	aantal partners met keuze mbt cb		aantal keuzes mbt cultuurbeleid		aantal outputdoelstellingen mbt cb		budget (ook) voor deze keuzes	
	N	%	N	%	N	%	x € 1.000	%
Geen enkele specificatie naar cb	35	83,3	201	96,2	557	97,0	89.041	80,0
Gericht op cultuurbeleid	7	16,7	8	3,8	17	3,0	22.214	20,0
<i>waarvan gericht op</i>								
gemeentelijk cultuurbeleid	3	7,1	3	1,4	6	1,0	7.292	6,6
regionaal cultuurbeleid	2	4,8	2	1,0	3	0,5	3.394	3,1
regionaal en gemeentelijk cb	1	2,4	2	1,0			8.535	7,7
regionaal cb- beeldende kunst	1	2,4	1	0,5	1	0,2	2.994	2,7
gemeentelijk cultuurbeleid (en bereik)					1	0,2		
gemeentelijk cultuurbeleid (meerjarig)					3	0,5		
gemeentelijk cb- culturele planologie					1	0,2		
gemeentelijk cb- cultuureducatie					1	0,2		
regionaal cb- cultuureducatie					1	0,2		
Totaal	42	100,0	209	100,0	574	100,0	111.255	100,0

vaak plaats in de vorm van netwerken. In deze paragraaf wordt vooral de term samenwerking gebruikt. Daar worden ook netwerken mee bedoeld.

In totaal hebben 31 partners één of meerdere keuzes gericht op een of meerdere samenwerkingsverbanden (zie tabel 3.6). Het gaat om een kwart (53) van alle keuzes. Dit betekent dat een partner gemiddeld 1,7 keuzes maakt op het gebied van samenwerking. In totaal wordt ongeveer 52 miljoen euro (ook) ingezet voor samenwerking. Het percentage van het budget (48%) is veel hoger dan het percentage van het aantal keuzes (25%). Dit betekent dat de keuzes waar meer budget voor gereserveerd is (ook) gericht zijn op samenwerking.

Van alle outputdoelstellingen is 16% gericht op samenwerking (9% minder dan het percentage van het aantal keuzes). Dit wil zeggen dat de keuzes die (onder meer) gericht zijn op samenwerking ook in outputdoelstellingen zijn uitgewerkt die niet op samenwerking zijn gericht.

Samenwerking kan op verschillende gebieden plaatsvinden. Net als bij de sterkte-zwakte analyses is er een onderverdeling gemaakt in samenwerking op cultureel vlak, bestuurlijk vlak en op het gebied van educatie.

Samenwerking op cultureel vlak

De meeste partners (24) kiezen voor samenwerking op cultureel vlak. In totaal gaat het om 33 keuzes. Bij 12 partners gaat het om samenwerking tussen culturele instellingen en andere

sectoren of instellingen. De partners hebben verschillende soorten samenwerking op het oog. Meestal gaat het om samenwerking tussen culturele instellingen en andere sectoren, zoals het bedrijfsleven en toerisme. Zo kiest de gemeente Emmen bijvoorbeeld voor samenwerking tussen cultuur, recreatie, economie en culturele planologie en kiest de gemeente Arnhem voor samenwerking tussen culturele instellingen onderling en culturele instellingen en het bedrijfsleven. Maar het kan ook gaan om samenwerking tussen culturele instellingen en allochtone groeperingen of inwoners van een specifieke wijk. Eén partner noemt samenwerking op het gebied van marketing.

Zes partners kiezen voor samenwerking op het gebied van cultureel erfgoed. Zo wil Maastricht bijvoorbeeld de erfgoednetwerken uitbreiden en Leiden wil onder andere door samenwerking tussen Leidse organisaties en verenigingen het publieksbereik en de actieve participatie op het terrein van cultureel erfgoed en stadsgeschiedenis vergroten. In totaal gaat het om 6 keuzes op het gebied van samenwerking rond cultureel erfgoed waarvoor circa 5% van het totale budget (ook) gereserveerd is. Samenwerking op het gebied van cultureel erfgoed en samenwerking tussen centra voor kunstzinnige vorming ontlopen elkaar qua budget niet veel. Slechts één partner kiest voor samenwerking tussen centra voor kunstzinnige vorming onderling, terwijl zes partners kiezen voor samenwerking op het gebied van cultureel erfgoed.

Het is opmerkelijk dat maar twee partners kiezen voor samenwerking tussen culturele instellingen onderling. Dit komt doordat de meeste partners voor meerdere soorten samenwerkingspartners kiezen waaronder de culturele instellingen.

Samenwerking op het gebied van educatie

Behalve dat instellingen samenwerken op cultureel vlak is er ook samenwerking op het gebied van educatie. In totaal kiezen 13 partners hiervoor. Bij het merendeel gaat het om samenwerking tussen culturele instellingen en scholen (9). Voorts kiezen 4 partners voor samenwerking tussen erfgoedinstellingen en scholen. Hoewel maar 4 keuzes hierop zijn gericht, gaat het om circa 11 miljoen euro die (ook) gericht zijn op samenwerking tussen scholen en erfgoedinstellingen.

Bestuurlijke samenwerking

Een bescheiden onderdeel vormt samenwerking tussen gemeenten. Drie provincies kiezen voor deze vorm van samenwerking. De keuze voor bestuurlijke samenwerking staat in verband met de keuze voor (gebiedsgericht) cultuurbeleid.

Soort samenwerking

Samenwerking kan verschillende functies hebben. Er kan een onderscheid gemaakt worden tussen een praktijknetwerk, kennisnetwerk, adviesnetwerk en combinaties hiervan⁵. Het doel van een praktijknetwerk is de afstemming van vraag en aanbod en het uitwisselen van praktijkervaringen. Bij een kennisnetwerk ligt de nadruk op het uitwisselen van beleidserva-

---

⁵ In het rapport *Netwerk Primair Onderwijs. Een inventarisatie van cultuureducatieve netwerken in Nederland*, van Cultuurnetwerk Nederland wordt onderscheid gemaakt in deze drie typen netwerken.

Tabel 3.6. Partners, keuzes, outputdoelstellingen en budgetten op het gebied van samenwerking.

Samenwerking	aantal partners met keuze mbt samenwerking		aantal keuzes mbt samenwerking		aantal outputdoelstellingen mbt samenwerking		budget (ook) voor deze keuzes	
	N	%	N	%	N	%	x1.000	%
Geen specificatie naar samenwerking	11	26,2	156	74,6	484	84,3	58.219	52,7
Gericht op samenwerking	31	73,8	53	25,4	90	15,7	52.582	47,3
<i>Samenwerking op cultureel vlak....</i>								
Amateurkunst	3	7,1	3	1,4	4	0,7	3.200	2,9
Amateurs met professionals	1	2,4	1	0,5	1	0,2	10	0,0
Centra kv	1	2,4	1	0,5	2	0,3	4.683	4,2
Cultureel erfgoed	6	14,3	6	2,9	10	1,7	5.045	4,5
Culturele instellingen	2	4,8	2	1,0	4	0,7	599	0,5
Cultuur en andere sectoren/instellingen	12	28,6	15	7,2	24	4,2	5.062	4,5
Film					1	0,2		0,0
Kunstenaars en culturele instellingen	1	2,4	1	0,5	1	0,2	135	0,1
Muziek	1	2,4	1	0,5	5	0,9	300	0,3
Podia	1	2,4	1	0,5	1	0,2	321	0,3
Film/muziek en netwerk amateurs	1	2,4	1	0,5			240	0,2
Popmuziek	1	2,4	1	0,5	1	0,2	85	0,1
<i>Totaal samenwerking op cultureel vlak</i>	<i>24</i>	<i>57,1</i>	<i>33</i>	<i>15,8</i>	<i>54</i>	<i>9,4</i>	<i>19.678</i>	<i>17,7</i>
<i>Samenwerking op het gebied van educatie</i>								
Cultuur en school	9	21,4	12	5,7	28	4,9	6.841	6,1
Cultuur en school en erfgoed en school	4	9,5	4	1,9	2	0,3	11.149	10,0
Gemeenten en cultuur en school	1	2,4	1	0,5			6.760	6,1
Scholen					1	0,2		0,0
Scholen en vervoer					1	0,2		0,0
<i>Totaal samenwerking educatie</i>	<i>13</i>	<i>31,0</i>	<i>17</i>	<i>8,1</i>	<i>32</i>	<i>5,6</i>	<i>24.749</i>	<i>22,2</i>
<i>Samenwerking op bestuurlijk vlak</i>								
Gemeenten	3	7,1	3	1,4	4	0,7	8.154	7,3
<i>Soort samenwerking</i>								
Kennisoverdracht	4	9,5	4	1,9	11		2.679	2,4
Praktische samenwerking	15	35,7	21	10,0	42		22.406	20,1
Kennisoverdracht en advisering	1	2,4	1	0,5	1		5.720	5,1
Kennisoverdracht en prak. samenwerking	21	50,0	27	12,9	36		21.778	19,6
Totaal	42	100,0	209	100,0	660		111.255	100,0

ringen en het ontwikkelen van een visie. Het doel van een adviesnetwerk is voornamelijk informeren en adviseren.

Netwerken voor praktische samenwerking komen het meest voor (15 partners), vaak in combinatie met kennisoverdracht (21 partners). Ook een groot gedeelte van het budget is gereserveerd voor praktische samenwerking (20%) en voor praktische samenwerking in combinatie met kennisoverdracht (ook 20%).

Outputdoelstellingen

De meeste op samenwerking gerichte outputdoelstellingen zijn geformuleerd op het niveau van inspanningen (63%). Bijvoorbeeld “een goede samenwerking en afstemming tussen de relevante partners met betrekking tot talentontwikkeling” of “alle relevante erfgoedpartners in 2008 zijn toegetreden tot het netwerk (van culturele instellingen, onderwijs en de toeristische sector)”. Verder zijn er 17 outputdoelstellingen geformuleerd op het niveau van producten. Zo wil een partner dat ten minste vier open podiumactiviteiten bij reguliere cultuurinstellingen, op verzoek van en in samenwerking met allochtone groeperingen gerealiseerd worden.

Slechts 12 outputdoelstellingen bevinden zich op het niveau van resultaten, waarvan er één zowel gericht is op product en resultaat. 4 outputdoelstellingen hebben betrekking op het niveau van effecten. Zo wil een partner bereiken dat de afstemming en samenwerking tussen de verschillende instellingen die actief zijn op het gebied van talentontwikkeling verbeteren en dat het aantal jonge en nieuwe inwoners dat gebruik maakt van buurtaccommodaties verdubbelt. Dat de meeste outputdoelstellingen over samenwerking op het niveau van inspanningen en producten zijn geformuleerd is vrij logisch, want het is moeilijk om bij samenwerking in termen van resultaten en effecten te spreken.

Keuzes in relatie tot sterkte-zwakke analyses

In totaal noemen 23 partners de samenwerking in 2004 als sterk punt en 17 partners als zwak punt. Van degene die dit als sterk punt noemen hebben 19 gemeenten of provincies een keuze op het gebied van samenwerking opgenomen. Van de 17 partners die het als zwak punt noemen hebben 12 partners één of meer keuzes gericht op samenwerking opgenomen. De overige vijf partners noemen deze zwakte niet in hun prestatieoverzicht. Over het algemeen willen de partners die het al een sterkte noemen het verder versterken of andere punten versterken en de partners die het als zwakte noemen gaan het versterken en er aandacht aan besteden.

Samenwerking op cultureel vlak wordt door veel partners in de sterkte-zwakke analyse genoemd. Van de tien partners die samenwerking op cultureel vlak als sterk punt noemen, nemen 7 partners een keuze op dit gebied op. Door 13 partners wordt samenwerking op cultureel vlak als zwak punt genoemd. Hiervan nemen 7 partners samenwerking op cultureel vlak op als keuze.

Op het gebied van educatie vinden 3 partners de samenwerking een sterk punt. Alle drie deze partners maken één of meerdere keuzes op het gebied van samenwerking. De meeste partners die samenwerking op bestuurlijk vlak een sterk of zwak punt noemen laten samenwerking tussen gemeenten en/of provincies niet specifiek terugkomen in de keuzes. Wel noemen veel

partners in de keuzes samenwerking tussen instellingen waarbij ook een gemeente betrokken is. Tot slot komt in de sterkte-zwakke analyses samenwerking tussen cultuur en andere sectoren aan de orde. Vijf partners noemen dit een sterk punt en vier partners een zwak punt. De meeste partners die dit noemen nemen ook keuzes op dit gebied op in hun prestatieoverzicht.

Keuze in relatie tot landelijke outcomedoelstelling

Samenwerking draagt over het algemeen indirect bij aan publieksbereik. De meeste outputdoelstellingen met betrekking tot samenwerking zijn dan ook op het niveau van inspanningen geformuleerd. Zo kan door samenwerking bijvoorbeeld marketing of professionaliteit verbeteren.

Samenwerking en netwerken kunnen bijdragen aan de verankering van de outcomedoelstelling. De meeste partners hebben namelijk voor ogen de samenwerking na afloop van een project te laten bestaan. Zo kan samenwerking bijdragen aan publieksbereik en actieve participatie.

Disciplines

In tabel 3.7 is te zien hoe vaak keuzes gericht zijn op disciplines. Er is een onderverdeling gemaakt naar disciplines. Onder andere worden podiumkunsten, beeldende kunst, vormgeving en film onderscheiden. Als een partner de discipline van kunsten niet nader onderscheiden heeft, zijn de keuzes en outputdoelstellingen in tabel 3.7 opgenomen bij kunsten ongespecificeerd.

In totaal hebben 30 partners (71%) bij één of meerdere keuzes disciplines genoemd. Bijna een kwart van alle keuzes (22%) en 17% van alle outputdoelstellingen is (ook) gericht op bepaalde disciplines. Het verschil in percentages tussen keuzes en outputdoelstellingen ontstaat, doordat de keuzes die (onder meer) gericht zijn op disciplines ook in outputdoelstellingen zijn uitgewerkt die niet op disciplines zijn gericht. Een gemeente of provincie maakt gemiddeld 1,5 keuze met een bepaalde discipline. Per keuze zijn gemiddeld 2,1 outputdoelstellingen geformuleerd. In totaal is een kwart van het budget (ruim 27 miljoen euro) gereserveerd voor keuzes die (ook) gericht zijn op disciplines.

Beeldende kunst en vormgeving

In totaal hebben 9 partners elk één keuze opgenomen die (ook) gericht is op beeldende kunst en/of vormgeving. Per partner zijn gemiddeld 1,8 outputdoelstellingen geformuleerd op dit gebied. In totaal is voor beeldende kunst en/of vormgeving ongeveer 5% van het budget (mede) gereserveerd.

Drie partners kiezen specifiek voor beeldende kunst. Het gaat daarbij om aanbod en participatie. Alkmaar wil het nieuwe aanbod stimuleren door projecten op te zetten waarbij er een verbinding tussen beeldende kunst en cultuurhistorie plaatsvindt, terwijl Rotterdam bestaand aanbod op niet-gebruikelijke locaties, zoals in de wijken, wil brengen. In Haarlemmermeer gaat het vooral om een aantal maatregelen die het bezoek aan de beeldende

Tabel 3.7. Partners, keuzes, outputdoelstellingen en budgetten gericht op disciplines.

Disciplines	aantal partners met keuze mbt deze disciplines		aantal keuze mbt deze disciplines		aantal outputdoelstel. mbt deze disciplines		budget (ook) voor deze keuzes	
	N	%	N	%	N	%	€ x1.000	%
Geen specificatie naar disciplines	12	28,6	163	78,0	479	83,4	83.389	75,0
Gericht op disciplines	30	71,4	46	22,0	95	16,6	27.866	25,1
<i>Waarvan gericht op</i>								
kunsten	25	59,5	33	15,8	86	15,0	18.951	17,0
kunsten, cultureel erfgoed	9	21,4	11	5,3	9	1,6	4.545	4,1
kunsten, cult. plan., cult. erfgoed	1	2,4	1	0,5	0	0	4.370	3,9
<i>Waarvan gericht op</i>								
beeldende kunst	3	7,1	3	1,4	10	1,7	1.389	1,2
beeldende kunst en multidisciplinair	1	2,4	1	0,5	1	0,2	320	0,3
beeldende kunst en vormgeving	3	7,1	3	1,4	2	0,3	3.174	2,9
vormgeving	2	4,8	2	1,0	3	0,5	220	0,2
<i>Totaal beeld. kunst en vormgeving</i>	9	21,4	9	4,3	16	2,8	5.103	4,6
podiumkunsten	18	42,9	23	11,0	52	9,1	15.282	13,7
podiumkunsten en beeldende kunst	1	2,4	1	0,5	1	0,2	400	0,4
podiumkunsten en film	2	4,8	2	1,0	1	0,2	820	0,7
<i>Podiumkunsten totaal</i>	21	50,0	26	12,4	54	9,4	16.502	14,8
film/ mediakunst	3	7,1	3	1,4	8	1,4	525	0,5
Kunsten ongespecificeerd/overig	8	19,0	8	3,8	17	3,0	5.737	5,2
Totaal	42	100,0	209	100,0	574	100,0	111.255	100,0

kunst moeten vergroten.

Drie partners hebben een keuze opgenomen die zowel betrekking heeft op beeldende kunst als op vormgeving. Zo wil Hengelo onder andere beeldende kunst en vormgeving profileren. Den Haag heeft een plan BKV opgesteld, waarmee men het vrijetijdsaanbod voor kinderen en jongeren onder meer op het gebied van beeldende kunst en vormgeving wil ontwikkelen en implementeren. En Limburg kiest ervoor om beeldende kunst te laten opnemen in regionale actieprogramma's. Voor deze keuzes is een budget van 2,9% van het totale budget gereserveerd.

Tilburg maakt een verbinding tussen beeldende kunst en multidisciplinaire producties. Met als doel nieuw publiek te werven probeert deze gemeente het productieklimaat te stimuleren. Op vormgeving richten twee gemeenten zich.

Zo heeft Delft een specifieke outputdoelstelling op het gebied van vormgeving namelijk dat er 'cultuur- en vormgevingsproducten worden gebruikt ter ondersteuning of als onderdeel van de cultuurprogrammering in de stadsmarketing voor het zichtbaar maken van cultuur in Delft en omstreken'. Eindhoven wil de genoemde zwakte 'bekendheid als designstad' te bovenkomen door meer bezoekers naar de Week van het Ontwerp te trekken en breed toegankelijke presentaties rond design buiten de eigen locatie te organiseren.

Podiumkunsten

In totaal neemt de helft van de partners een keuze op het gebied van podiumkunsten of in combinatie met een andere discipline op. Een partner noemt gemiddeld 1,2 keuzes en 2,6 outputdoelstellingen op het gebied van de podiumkunsten. Van het totale budget is 15% (ook) gericht op podiumkunsten.

Podiumkunsten kunnen verder worden onderverdeeld in muziek, theater, dans en multidisciplinair. Voor podiumkunsten kiezen 18 partners die 26 keuzes hierop richten. Van deze 26 keuzes op het gebied van podiumkunsten zijn 8 keuzes niet verder gespecificeerd. Deze keuzes zijn vooral gericht op cultuurparticipatie bij en aanbod van podiumkunsten. Zo wil Flevoland onder ander activiteiten stimuleren en Utrecht meerjarige projectsubsidies, terwijl Enschede en Zwolle zich op participatie richten. Verder richten een aantal partners zich bij deze keuze vooral op het bereiken van jongeren.

Van de partners die podiumkunsten verder specificeren kiezen de meeste voor muziek (10 keuzes). Het gaat hierbij met name om popmuziek maar ook om jazz en wereldmuziek. Door het aanbod en de participatie te stimuleren hopen de meeste partners meer jongeren te bereiken. Andere partners kiezen voor theater (5 keuzes) of combinaties van theater en/of muziek en/of dans (3 keuzes). Zo wil Leiden het cultuurbereik en de actieve participatie van schoolgaande jeugd in kunst en cultuur versterken door basisschoolleerlingen onder andere een theater-, dans- of muziekvoorstelling te laten bezoeken en Rotterdam streeft naar nieuw aanbod voor nieuwe groepen. Dit nieuwe aanbod bevat bijvoorbeeld een serieprogrammering van 'urban' theater- en dansvoorstellingen.

Nijmegen en Ede hebben binnen één keuze zowel voor podiumkunsten als voor film gekozen. Ede wil graag een toename van het aantal bezoekers, een gevarieerd podiumaanbod en men wil de haalbaarheid van een filmhuis nagaan. Nijmegen wil zich met multiculturele projecten op het gebied van film en video en popmuziek of wereldmuziek richten op jongeren.

Film en mediakunst

Maar een gering aantal partners kiest specifiek voor film (Almere en Leeuwarden) of mediakunst (Enschede). Alle drie deze partners leggen ieder op een eigen manier de nadruk op jongeren. Almere streeft een toename van het filmhuisbezoek bij jongeren na, terwijl Leeuwarden met het project 'film maken' jongeren op school actief en passief kennis wil

laten maken met het medium film. Enschede wil nieuwe jongeren bereiken door ze actief en passief deel te laten nemen aan nieuw op te zetten activiteiten op het gebied van de mediakunst.

Kunsten ongespecificeerd/overig

Een aantal gemeenten en provincies verwijzen bij hun keuze naar kunsten, maar specificeren verder niet wat zij hieronder verstaan. Verder worden sommige disciplines maar door één partner genoemd. Deze zijn in tabel 3.7 opgenomen bij kunsten ongespecificeerd/overig. Voor deze acht keuzes is 8% van het budget gereserveerd. Deze keuzes zijn divers en variëren van het ontsluiten van het aanbod voor kunsten tot het bevorderen van actieve en passieve participatie in het kunstaanbod. Daarnaast kiest Zoetermeer als enige voor poëzie en Dordrecht voor nieuwe media.

Niveau van de outputdoelstellingen

In totaal zijn 95 outputdoelstellingen (ook) gericht op disciplines (zie tabel 3.7). De meeste van deze outputdoelstellingen zijn geformuleerd op het niveau van producten (33%) en resultaten (32%). Dit betekent dat de partners over het algemeen vrij concrete outputdoelstellingen hebben geformuleerd. 20% van de outputdoelstellingen beperkt zich tot het noemen van inspanningen. Vergeleken met de aspecten uit de andere paragrafen is dit percentage vrij laag. Op effecten is 10% van de outputdoelstellingen gericht.

Keuzes in relatie tot sterkte-zwakke analyses

In de sterkte-zwakke analyses noemen 11 partners de plaatselijke of provinciale kunst sterk en vijf zwak. De gemeente Alkmaar is de enige partner die beeldende kunst zowel sterk als zwak noemt. Alkmaar noemt de infrastructuur van beeldende kunst zwak. Men kiest voor ‘projecten die de diversiteit van het beeldende kunst aanbod versterken’. Verder kiest Hengelo, dat beeldende kunst als sterk definieert, ervoor om beeldende kunst en vormgeving verder te profileren. Den Haag, dat het aanbod van beeldende kunst als zwak definieert, kiest ervoor om aandacht aan dit aanbod te schenken door ‘vrije tijdsaanbod voor kinderen en jongeren te ontwikkelen’.

Literatuur wordt in de sterkte-zwakke analyse door Den Haag als sterk punt genoemd. De gemeente Den Haag neemt literatuur niet als keuze in het prestatieoverzicht op. Alleen Zoetermeer heeft een keuze op dit gebied en kiest voor poëzie.

In de sterkte-zwakke analyses van Nijmegen (sterk) en Ede (zwak) komt film aan de orde. Beide nemen film op als keuze. Ede benadrukt in de sterkte-zwakke analyse dat men wil nagaan of het mogelijk is om een filmhuis te realiseren. In het Actieplan Cultuurbereik van Ede is dit één van de outputdoelstellingen. De derde partner die film in de sterkte-zwakke analyse noemt is de provincie Friesland. Hoewel Friesland het als zwakke sector ziet neemt het geen keuze op die gericht is op film. Wel neemt Leeuwarden, wellicht in overleg met provincie Friesland, film op in een keuze.

Podiumkunsten worden door twee partners als een sterk punt en door vier partners als zwak punt genoemd. Alleen de twee partners (Noord-Holland en Haarlem) die het als zwakke zien

nemen één of meerdere keuzes op het gebied van de podiumkunsten op. Zo kiest Noord-Holland ervoor om een rondje cultuur of jongerentheaterdagen voor het voortgezet onderwijs te organiseren. Dit sluit goed aan op de zwakke toegankelijkheid van de podiumkunsten. Haarlem kiest voor het stimuleren van het productieklimaat met aandacht voor het bereiken van nieuwe doelgroepen. Dit sluit minder goed aan op de zwakte gebrek aan professionele gezelschappen.

Het is opmerkelijk dat maar een paar partners een keuze op het gebied van podiumkunsten maakt die aanluit op de sterkte-zwakte analyse. De partners die theater, dans, muziek en muziektheater in hun sterkte-zwakte analyse noemen, nemen deze specifieke disciplines niet op als keuze. Van de partners die popmuziek noemen, neemt alleen Alkmaar, die het zowel sterk als zwak noemt, popmuziek op als keuze. Hoewel Alkmaar de infrastructuur van popmuziek een knelpunt vindt, kiest men ervoor om stijging van bezoek en beoefening van popmuziek te bevorderen.

De aspecten bouwkunst, fotografie die in de sterkte-zwakte analyse wel aan de orde komen, komen niet terug bij de keuzes.

Keuzes in relatie tot landelijke outcomedoelstelling

De landelijke outcomedoelstelling is gericht op het vergroten van het publieksbereik en de actieve participatie in kunsten en cultuur. Het overgrote deel van de hier besproken keuzes en outputdoelstellingen sluit goed aan bij deze outcomedoelstelling.

Cultureel erfgoed en culturele planologie

In de sterkte-zwakte analyses noemen veel partners het culturele erfgoed of onderdelen daarvan als sterk of zwak punt. In de lokale en provinciale actieplannen kiezen veel gemeenten en provincies ook voor het culturele erfgoed.

In tabel 3.8 staat het gebied ce (cultureel erfgoed) aangegeven. Hieronder staan aspecten van het culturele erfgoed zoals culturele biografie, cultuurhistorie en stadsgeschiedenis. Dit zijn specificaties van partners die het culturele erfgoed alleen of in combinatie met kunsten of culturele planologie kiezen. Een partner komt in dat geval dus twee keer in de tabel voor. Verder kan een partner meerdere keren in de tabel voorkomen, als de ene keuze bijvoorbeeld gericht is op archeologie en een andere keuze gericht is op musea. Wanneer een partner een keuze voor cultureel erfgoed niet verder specificeert dan is deze keuze opgenomen bij de categorie 'niet gespecificeerd'.

In totaal maken 29 partners 42 keuzes (20%) op het gebied van cultureel erfgoed en culturele planologie. Voor deze keuzes is een substantieel gedeelte van het totale budget (38%) beschikbaar. Dit impliceert dat de op erfgoed en culturele planologie gerichte keuzes 'duurdere' keuzes zijn. Een partner maakt gemiddeld 1,4 keuzes op dit gebied en per keuze worden gemiddeld 1,9 outputdoelstellingen geformuleerd op het gebied van cultureel erfgoed of culturele planologie. In totaal gaat het om 14% van de outputdoelstellingen.

Tabel 3.8. Partners, keuzes, outputdoelstellingen en budgetten gericht op cultureel erfgoed en culturele planologie.

Cultureel erfgoed (ce) en Culturele planologie (cp)	aantal partners met keuze mbt ce/cp		aantal keuzes mbt ce/cp		aantal output- doelstelling mbt ce/cp		budget (ook) voor deze keuzes	
	N	%	N	%	N	%	x €1.000,-	%
Geen specificatie naar ce en cp	13	31,0	167	79,9	495	86,2	69.679	62,6
Gericht op ce en/of cp	29	69,0	42	20,1	79	13,8	41.576	37,4
<i>Waarvan gericht op</i>								
cultureel erfgoed	21	50,0	27	12,9	66	11,5	25.041	22,5
cultureel erfgoed en cult. planologie	1	2,4	1	0,5	1	0,2	520	0,5
cultureel erfgoed en kunsten	9	21,4	11	5,3	9	1,6	5.866	5,3
culturele planologie	2	4,8	2	1,0	3	0,5	5.780	5,2
cultureel erfgo., cult. plan. en kunsten	1	2,4	1	0,5			4.370	3,9
<i>Waarvan deelgebied ce</i>								
archeologie	1	2,4	1	0,5	2	0,3	140	0,1
culturele biografie	1	2,4	1	0,5	3	0,5	63	0,1
cultuurhistorie	2	4,8	2	1,0	4	0,7	300	0,3
cultuurhistorie en musea	1	2,4	1	0,5	1	0,2	200	0,2
musea	3	7,1	3	1,4	8	1,4	2.039	1,8
musea en archieven	1	2,4	1	0,5	2	0,3	100	0,1
musea, galleries, archieven, monum.	1	2,4	1	0,5	1	0,2	100	0,1
stadsgeschiedenis	2	4,8	2	1,0	6	1,0	390	0,4
stadsgeschiedenis en musea	1	2,4	1	0,5			190	0,2
overige	1	2,4	1	0,5	3	0,5	70	0,1
Niet gespecificeerd	19	45,2	26	12,4	46	8,0	31.745	28,5
Totaal	42	100,0	209	100,0	574	100,0	111.255	100,0

Cultureel erfgoed

Bij de sterkte-zwakke analyses kwam ook al naar voren dat partners cultureel erfgoed op verschillende manieren benoemen. Veruit de meeste partners (19) kiezen voor cultureel erfgoed en maken geen specificatie naar archieven, archeologie, musea, monumenten of cultuurhistorie. Deze 19 gemeenten of provincies maken 26 keuzes (12%) en formuleren 46 outputdoelstellingen (8%) op het gebied van het culturele erfgoed. Voor deze keuzes is een groot budget van bijna 32 miljoen euro (29%) gereserveerd. Over het algemeen zijn dit dus 'duurdere keuzes'. Overigens betekent dit niet dat dit gehele budget voor cultureel erfgoed wordt ingezet, omdat een keuze vrijwel altijd op meerdere gebieden tegelijk is gericht.

Als partners de term cultureel erfgoed verder specificeren valt op dat de keuzes evenwichtig zijn verdeeld over de verschillende deelgebieden, hoewel slechts één keuze is gericht op archeologie. De gemeente Almere richt zich voor archeologie op leerlingen in het primair onderwijs die in aanraking komen met de archeologische vondsten of opgravingen in Almere en op de gehele Almeerse bevolking waarvan een gedeelte bekend moet zijn met de archeologische geschiedenis van de stad. Maastricht kiest op het gebied van het culturele erfgoed onder andere voor het realiseren van een culturele biografie door actieve participatie van de inwoners. De bekendheid met cultuurhistorie vinden Eindhoven en Zaanstad belangrijk. Bij Eindhoven gaat het om het vergroten van cultuurhistorisch besef en in Zaanstad ligt de nadruk op de bekendheid met specifieke cultuurhistorische kwaliteiten van de Zaanstreek. Om dit te bereiken steunt deze gemeente onder andere het Zaanse evenement Deining.

Voor musea kiezen drie gemeenten. Rotterdam legt de nadruk op musea in de wijken terwijl Den Haag en Leiden zich richten op projecten van musea en scholen om meer leerlingen te bereiken. Bij Leiden heeft het project museum & school voor het primair en voortgezet onderwijs en Den Haag heeft het Haags Museumplatform voor basisschoolleerlingen.

Stadsgeschiedenis komt ook bij meerdere partners aan de orde. Dordrecht wil ‘een website met stadsgeschiedenis voor migranten realiseren’, terwijl Leiden ‘het publieksbereik en de actieve participatie op het terrein van cultureel erfgoed en stadsgeschiedenis wil versterken’.

Culturele planologie

Bij culturele planologie gaat het om een integrale benadering van ruimtelijke ordening, cultuur(historie), beeldende kunst in de openbare ruimte, architectuur en landschapsinrichting, met als doel een goede verdeling van functies in de ruimte. Slechts twee partners (Apeldoorn en Noord-Holland) kiezen specifiek voor culturele planologie. Apeldoorn kiest ervoor om ‘een breed publiek actief te betrekken bij architectuur en erfgoed, via een goed functionerend kenniscentrum culturele planologie’ en Noord-Holland streeft ernaar culturele planologie in het beleid van gemeenten op te nemen. Er is bijna 6 miljoen euro voor deze keuzes gereserveerd, maar dit beeld is vertekend omdat de provincie Noord-Holland in zijn provinciale actieplan maar drie keuzes maakt waarvan er één onder andere betrekking heeft op culturele planologie. Het budget van Noord-Holland wordt echter wel verdeeld over 19 outputdoelstellingen die op veel verschillende aspecten van het culturele leven zijn gericht.

Verder heeft een aantal partners keuzes gemaakt die zowel betrekking hebben op cultureel erfgoed als op culturele planologie of kunsten. Zo kiest bijvoorbeeld Rotterdam ervoor om bestaand aanbod op niet-gebruikelijke locaties te tonen. Hierbij kiest men zowel voor cultureel erfgoed als voor kunsten.

Niveau van outputdoelstellingen

Van de 79 outputdoelstellingen die gericht zijn op culturele planologie of cultureel erfgoed zijn er 23 (30%) geformuleerd op het niveau van inspanningen. De inspanningen die genoemd worden zijn zeer heterogeen. Zo gaat het bijvoorbeeld om onderzoek naar bereik van cultureel erfgoed, om het realiseren van een website of het vergroten van de mogelijkheid om erfgoed

te bezoeken. Op productniveau zijn er 29 outputdoelstellingen (37%) geformuleerd. Hierbij gaat het bijvoorbeeld om activiteiten op het gebied van erfgoed voor algemeen publiek en jongeren of om erfgoededucatie projecten. Op resultaatniveau (11 outputdoelstellingen 14%) gaat het vooral om erfgoededucatie projecten en het minimale aantal leerlingen of scholen dat bereikt moet worden. Ook gaat het bij een paar partners om het aantal bezoekers aan specifieke erfgoedactiviteiten. Op het niveau van effecten zijn 7 outputdoelstellingen (9%) geformuleerd. Een voorbeeld hiervan is een partner die door leerlingen in aanraking te brengen met musea het buitenschoolse museumbezoek met ouders en/of andere familieleden wil vergroten. Verder zijn 8 outputdoelstellingen (10%) combinaties van de genoemde niveaus.

Keuzes en outputdoelstellingen in relatie tot sterkte-zwakke analyses

In de sterkte-zwakke analyses vinden 22 partners cultureel erfgoed of culturele planologie sterk. Meestal gaat het niet om de sector in zijn geheel maar om een gedeelte daarvan zoals de cultuurhistorie. Van deze 22 partners maken 18 partners één of meerdere keuzes op dit gebied. Men wil de sterke kanten dus verder uitbreiden. Bij veel partners ligt de sterkte in de aanwezige cultuurhistorie en de aanwezigheid van erfgoed en een aantal partners geeft bij de keuzes aan het bereik en de zichtbaarheid hiervan te willen versterken.

Cultureel erfgoed (5) of cultuurhistorie (3) wordt door 8 partners als zwakte genoemd. Het gaat dan vooral om het aanbod en de aandacht voor de sector. In de prestatieoverzichten kiezen vijf van deze partners voor cultureel erfgoed of culturele planologie. De meeste partners willen aan deze zwakte werken en ze proberen te verbeteren. Als keuze gaat het dan bijvoorbeeld om het vergroten van het historische besef, erfgoededucatie en opnemen van culturele planologie in het beleid van de gemeenten.

Over het algemeen willen partners die cultureel erfgoed of culturele planologie sterk noemen dit vaak versterken en ook de partners die het een zwakte noemen willen dit punt vaak verbeteren.

In relatie tot outcomedoelstelling

Over het algemeen sluiten de keuzes en outputdoelstellingen goed aan op de landelijke outcomedoelstelling. De meeste partners richten vooral zich op publieksbereik en actieve participatie met cultureel erfgoed en culturele planologie. Om publieksbereik te bevorderen wordt het publiek bekend gemaakt met cultureel erfgoed. Een middel dat daarvoor ingezet wordt is bijvoorbeeld een website.

Bij keuzes en outputdoelstellingen die actieve participatie willen bevorderen wordt over het algemeen eerst een doelgroep vastgesteld, variërend van de gehele bevolking tot schoolgaande jeugd. Daarna geven de partners aan hoe ze actieve participatie willen bevorderen. Onder andere kiezen ze voor projecten en activiteiten.

Doelgroepen

Een manier om publieksbereik en actieve participatie te bevorderen kan het aanspreken van een specifieke doelgroep zijn. In de sterkte-zwakte analyses noemt een aantal partners publieksbereik in het algemeen en publieksbereik van specifieke doelgroepen soms als sterk maar meestal als zwak punt. In deze paragraaf komt het bereiken van deze specifieke doelgroepen aan de orde. Het aspect doelgroepen is uitgewerkt in doelgroepen die door de partners in de prestatieoverzichten genoemd worden. Meestal gaat het om leeftijd (kinderen, jongeren en ouderen). Maar ook worden amateurs, nieuwe inwoners, divers publiek en moeilijk bereikbare groepen door de partners genoemd.

In tabel 3.9 staat het aantal keuzes en outputdoelstellingen dat gericht is op specifieke doelgroepen. Een partner kan meerdere keren vermeld worden als deze meerdere keuzes voor verschillende doelgroepen maakt. Zo kiest Amersfoort bij de ene keuze voor jongeren en bij de andere keuze voor nieuwe inwoners. De combinatiecategorieën ontstaan alleen als een partner bij één keuze meerdere doelgroepen tegelijk noemt. Zo kiest Leiden bij een keuze zowel voor kinderen als jongeren. Dan wordt deze keuze in de tabel opgenomen bij 'kinderen en jongeren'.

Bijna alle partners (36) maken één of meerdere keuzes die gericht zijn op specifieke doelgroepen. In totaal zijn 78 keuzes (37%) en 185 outputdoelstellingen (32%) hierop gericht. Een partner formuleert gemiddeld 2,2 keuzes en per keuze gemiddeld 2,4 outputdoelstellingen die (ook) gericht zijn op een doelgroep. Van het budget is ruim 48 miljoen euro (ook) gereserveerd voor keuzes met betrekking tot specifieke doelgroepen.

Jongeren

Dat veel partners jongeren belangrijk vinden blijkt uit het feit dat alle partners die een keuze maken voor specifieke doelgroepen (ook) kiezen voor jongeren. Als alle categorieën waarbij de doelgroep jongeren voorkomt samengevoegd worden maken 36 gemeenten of provincies 59 keuzes die gericht zijn op jongeren. Bij elk van deze keuzes zijn gemiddeld 2 outputdoelstellingen geformuleerd die betrekking hebben op jongeren. Van het totale budget wordt 40% (ook) ingezet voor deze keuzes.

De keuzes die partners maken zijn zeer divers en verschillend qua reikwijdte. Sommige keuzes zoals 'cultuur & school' of 'jeugd en jongeren betrekken bij cultuur' zijn heel breed geformuleerd, terwijl andere keuzes veel smaller zijn verwoord. Zo is het vergroten van deelname aan activiteiten voor jonge getalenteerde musici uit binnen- en buitenland, met een verbinding met Apeldoornse jeugd een veel smallere keuze. Verder proberen gemeenten en provincies jongeren zowel via de scholen als buiten de scholen om te bereiken. Ongeveer de helft van de keuzes die gericht zijn op jongeren is ook gericht op cultuureducatie.

Kinderen

Naast jongeren, zijn kinderen of een combinatie van kinderen en jongeren een populaire doelgroep. Als alle categorieën waarbij de doelgroep kinderen voorkomt samengevoegd worden (zie tabel 3.9) blijkt dat 17 partners voor kinderen kiezen. In totaal maken deze

Tabel 3.9. Partners, keuzes, outputdoelstellingen en budgetten gericht op doelgroepen.

Doelgroepen	aantal partners met keuze mbt deze doelgroep		aantal keuzes mbt deze doelgroep		aantal outputdoelstellingen mbt deze doelgroep		budget (ook voor deze keuzes)	
	N	%	N	%	N	%	€ x1.000	%
Geen specificatie naar doelgroepen	6	14,3	131	62,7	389	67,8	62.194	55,9
Gericht op doelgroepen	36	85,7	78	37,3	185	32,2	49062	44,1
<i>Waarvan gericht op</i>								
allochtonen	1	2,4	1	0,5	6	1,0	240	0,2
allochtonen en jongeren	3	7,1	4	1,9	3	0,5	971	0,9
allochtonen en laaggeschoolden					1	0,2		
allochtonen, jongeren en divers publiek	1	2,4	1	0,5		0,0	190	0,2
allochtonen, jongeren en wijkbewoners	1	2,4	3	1,4	3	0,5	2842	2,6
amateurs	2	4,8	2	1,0	13	2,3	1.351	1,2
amateurs, allochtonen, laag opgeleiden	1	2,4	1	0,5		0,0	246	0,2
amateurs, jongeren	1	2,4	1	0,5	1	0,2	1.719	1,5
amateurs, kinderen, jongeren	1	2,4	1	0,5		0,0	80	0,1
divers publiek	1	2,4	1	0,5	9	1,6	176	0,2
jongeren	32	76,2	33	15,8	98	17,1	14.255	12,8
jongeren en nieuwe inwoners					4	0,7		
jongeren, wijkbewoners, vrijwilligers	1	2,4	1	0,5		0,0	400	0,4
kinderen	8	19,0	9	4,3	19	3,3	1.595	1,4
kinderen en jongeren	11	26,2	13	6,2	7	1,2	12.316	11,1
nieuwe doelgroepen	1	2,4	1	0,5	1	0,2	400	0,4
nieuwe inwoners	1	2,4	1	0,5	1	0,2	400	0,4
nieuwe inwoners, jongeren, amateurs	1	2,4	1	0,5	1	0,2	4.683	4,2
ouderen					2	0,3		
ouderen en jongeren	1	2,4	1	0,5		0,0	6.760	6,1
ouderen, jongeren en laagopgeleiden	1	2,4	2	1,0	1	0,2	300	0,3
ouderen en laagopgeleiden	1	2,4	1	0,5	1	0,2	94	0,1
vrijwilligers	1	2,4	1	0,5	4	0,7	44	0,0
wijkbewoners					10	1,7		
<i>Amateurs totaal</i>	5	11,9	5	2,4	14	2,4	4489	4,0
<i>Allochtonen totaal</i>	7	16,7	10	4,8	13	2,3	4.035	3,6
<i>Jongeren totaal</i>	36	85,7	59	28,2	117	20,4	44.515	40,0
<i>Kinderen totaal</i>	17	40,5	23	11,0	26	4,5	13.991	12,6
Totaal	42	100,0	209	100,0	574	100,0	111.255	100,0

partners samen 23 keuzes die (ook) gericht zijn op kinderen. Hiervan is bijna driekwart gericht op cultuureducatie. Voorbeelden van deze keuzes zijn cultuurbereik of cultureel erfgoed bereik op scholen. Een keuze gericht op kinderen die niet gericht is op cultuureducatie is bijvoorbeeld het bereiken van kinderen met vrijetijdsaanbod op het gebied van beeldende kunst, vormgeving en cultureel erfgoed. Het valt op dat een klein budget specifiek voor keuzes gericht op kinderen wordt ingezet, terwijl het budget voor keuzes die op kinderen en jongeren gericht zijn veel hoger is.

Allochtonen

In het eerste Actieplan Cultuurbereik is veel aandacht geschonken aan het bereiken van allochtonen. Het is opmerkelijk dat in de huidige lokale en regionale actieplannen zo weinig partners keuzes richten op allochtonen. Maar 7 partners hebben 10 keuzes op allochtonen gericht. Een mogelijke reden kan de integrale aanpak van publieksbereik en participatie zijn. Bij een dergelijke integrale aanpak benoemen partners bijvoorbeeld allochtone jongeren niet als aparte doelgroep, maar probeert men deze doelgroep met keuzes en outputdoelstellingen gericht op jongeren te bereiken.

Amateurs

In de sterkte-zwakte analyse komen amateurs bij veel partners aan de orde. Het is opvallend dat het aantal partners dat keuzes maakt die gericht zijn op amateurs als doelgroep zeer beperkt is. Maar vijf partners maken ieder één keuze voor amateurs. Een mogelijke reden is dat partners in plaats van amateurs wel kiezen voor actieve participatie (33 partners, zie tabel 3.11).

Ouderen

Het is niet verrassend dat jongeren in de lokale en regionale actieplannen veel meer aandacht krijgen dan ouderen. Met het oog op de naderende vergrijzing is het opmerkelijk dat slechts twee partners aandacht aan ouderen besteden. Zuid-Holland maakt als enige partner een keuze (6,1% van het budget) die zowel gericht is op jongeren als ouderen. De bijpassende outputdoelstellingen zijn op jongeren of op ouderen gericht. De enige outputdoelstelling die zowel gericht is op jongeren als ouderen heeft Drenthe geformuleerd. Deze outputdoelstelling is: 'meer jongeren laten deelnemen aan erfgoedprojecten door ouderen in te zetten bij oral history projecten'.

Behalve voor vanzelfsprekende doelgroepen kiest een aantal partners ook voor minder vanzelfsprekende doelgroepen als 'nieuwe inwoners', 'divers publiek' en 'nieuwe doelgroepen'. Bewoners van een nieuwbouwwijk die sinds kort opgeleverd is (Vathorst in Amersfoort) en de mensen die pas kort in de desbetreffende gemeente wonen worden aangeduid met de term 'nieuwe inwoners'. Twee partners kiezen voor een dergelijke groep. Maar een klein percentage van het budget is voor divers publiek gereserveerd, namelijk slechts 0,2%. De provincie Utrecht heeft het over 'nieuwe doelgroepen'. Hier worden mensen mee bedoeld die niet tot de vaste kern van het cultuurpubliek behoren.

Naast leeftijd kan een doelgroep ook in termen van één gebied gedefinieerd worden. Een aantal partners richt keuzes op wijkniveau. Daarom zijn wijkbewoners als aparte doelgroep

opgenomen. Het is opvallend dat geen enkele keuze specifiek gericht is op wijkbewoners, terwijl 10 outputdoelstellingen wel expliciet gericht zijn op deze doelgroep.

Niveau van outputdoelstellingen

In vergelijking met andere onderdelen zijn vrij veel outputdoelstellingen die gericht zijn op specifieke doelgroepen op het niveau van resultaten (43%) geformuleerd. De ene partner geeft aan dat zij alle scholen met specifieke programma's willen bereiken en een andere partner wil dat het aantal leden van verenigingen gelijk blijft.

De landelijke outcomedoelstelling is gericht op effecten. Op dit niveau is 20% van de outputdoelstellingen gericht. De outputdoelstellingen variëren echter wel in mate van specificiteit en variëren ook behoorlijk qua ambitie. Zo wil een partner stijging van de participatie van jongeren bereiken, terwijl een andere partner streeft naar toename van het aantal bezoekers bij podiumkunsten met 10% in vier jaar tijd. Op het niveau van producten is 16% van de outputdoelstellingen gericht. En 10% van de outputdoelstellingen heeft betrekking op inspanningen.

Keuzes en outputdoelstellingen in relatie tot de sterkte-zwakte analyse

In de sterkte-zwakte analyses is het bereiken van specifieke doelgroepen opgenomen bij de paragraaf cultuurdeelname. Twee partners vinden het bereiken van specifieke doelgroepen een sterk punt.

De meeste partners die het bereiken van specifieke doelgroepen met name allochtonen en jongeren als zwak punt noemen willen dit verbeteren en nemen dit op als keuze. Zo kiezen bijvoorbeeld Nijmegen en Dordrecht onder andere voor allochtonen en jongeren. Amersfoort noemt het bereiken van nieuwe inwoners een zwakte. Om dit te verbeteren kiest men voor culturele ontwikkeling van de jonge ruimte (de nieuwe wijk Vathorst).

In relatie tot outcomedoelstelling

Gesteld kan worden dat keuzes die doelgroepen specificeren goed aansluiten op de centrale doelstelling, zeker gezien de meest gekozen doelgroep, de jongeren.

Publieksbereik

Behalve op specifieke doelgroepen richten partners zich ook op bepaalde segmenten van het potentiële publiek. Bijvoorbeeld bestaand of nieuw en actief publiek.

Keuzes en outputdoelstellingen zijn tot het aspect publiek gerekend als deze publiek of bezoekers specifiek noemen. Dit kunnen bezoekers van voorstellingen, evenementen, activiteiten of tentoonstellingen zijn. Projecten die leerlingen op school bereiken zijn hierbij niet meegerekend. Deze keuzes en outputdoelstellingen zijn wel opgenomen in de paragraaf cultuureducatie.

Het is opmerkelijk dat niet alle partners expliciet keuzes of outputdoelstellingen met betrekking tot publieksbereik formuleren. In totaal richten 36 partners zich op publieksbereik. Deze partners formuleren 74 keuzes en 121 outputdoelstellingen op het gebied van publieksbereik. Ongeveer 36% van het budget is gericht op publieksbereik.

Niveau van outputdoelstellingen

De meeste outputdoelstellingen met betrekking tot publieksbereik zijn gericht op effecten (34%) en resultaten (36%). Het minst zitten de outputdoelstellingen op het niveau van inspanningen (0,8%). Op niveau van producten is 22% van de outputdoelstellingen gericht, op de combinatie van producten en resultaten 5% en de overige op 2%. Bij effecten gaat het voornamelijk om te behalen percentages in cultuurdeelname voor bepaalde activiteiten. De resultaten zijn aantallen en percentages van bezoekersaantallen of deelnemers.

Keuzes en outputdoelstellingen in relatie tot de sterkte-zwakte analyse

Publieksbereik is als aspect opgenomen in de sterkte-zwakte analyses bij de paragraaf over cultuurdeelname. De meningen van de partners zijn hierover verdeeld. Acht partners vinden dit een sterk en zeven een zwak punt. Men constateert dat het bezoek laag is of dat een aanzienlijk gedeelte van de bevolking nooit aan cultuur deelneemt.

Naar aanleiding van de outputdoelstellingen is duidelijk te zien, dat de partners de geconstateerde zwakke cultuurdeelname willen verbeteren met het behalen van meer bezoekers en deelnemers aan culturele instellingen en activiteiten.

In relatie tot outcomedoelstelling

De keuzes en outputdoelstellingen sluiten goed aan op de landelijke outcomedoelstelling. Het verhogen van het publieksbereik staat in het actieplan centraal.

Amateurs

De sector amateurkunst is een dynamisch werkveld. Overal in het land komen initiatieven van amateurs tot bloei, plaatselijke instellingen organiseren stimulerende activiteiten en gemeentelijke en provinciale instellingen zetten stappen die leiden tot een vruchtbaar klimaat voor amateurs. Onder invloed van maatschappelijke ontwikkelingen is ook de relatie tussen amateurs en professionals de laatste jaren veranderd. Door ontwikkeling van dat eigen karakter vormt de amateurkunst steeds meer een zelfstandige sector naast de professionele kunst (Raad voor Cultuur).

In totaal richten 33 partners zich op de amateursector. Deze partners formuleren 56 keuzes (27%) en 90 outputdoelstellingen (16%). Een behoorlijk gedeelte van het budget (38%) wordt (ook) ingezet voor amateurs.

Niveau van outputdoelstellingen

Evenals bij publieksbereik zijn de outputdoelstellingen met betrekking tot amateurs hoofdzakelijk op het niveau van effecten (26%) en resultaten (27%). Daarop volgt producten

Tabel 3.10. Partners, keuzes, outputdoelstellingen en budget gericht op publieksbereik.

Publieksbereik	aantal partners net keuze mbt publiek		aantal keuzes mbt publiek		aantal outputdoelstellingen mbt publiek		budget (ook voor deze keuzes)	
	N	%	N	%	N	%	x €1.000	%
Geen specificatie naar publieksbereik	6	14,3	135	64,6	453	78,9	70.649	63,5
Gericht op publieksbereik	36	85,7	74	35,4	121	21,1	40.606	36,5
<i>waarvan gericht op</i>								
bestaand publiek					2	0,3		
nieuw publiek	2	4,8	2	1,0	3	0,5	468	0,4
nieuw en bestaand publiek	6	14,3	8	3,8	9	1,6	2.718	2,5
Niet gespecificeerd	34	81,0	64	30,6	107	18,6	37.420	33,6
<i>waarvan gericht op</i>								
actief publiek	5	11,9	5	2,4	11	1,9	620	0,6
actief en receptief publiek	13	31,0	20	9,6	27	4,7	11.746	10,6
receptief publiek	17	40,5	22	10,5	36	6,3	10.673	9,6
Niet gespecificeerd	23	54,8	27	12,9	47	8,2	17.567	15,8
Totaal	42	100,0	209	100,0	574	100,0	110.802	100,0

Tabel 3.11. Partners, keuzes, outputdoelstellingen en budget gericht op amateursector en amateurs.

Amateurs	aantal partners net keuze mbt amateurs		aantal keuzes mbt amateurs		aantal outputdoelstellingen mbt amateurs		budget (ook voor deze keuzes)	
	N	%	N	%	N	%	€ x1.000	%
Geen specificatie naar amateurs	9	21,4	153	73,2	484	84,3	68.963	62,0
Gericht op amateurs	33	78,6	56	26,8	90	15,7	42.292	38,0
<i>waarvan gericht op</i>								
actieve amateurs	24	57,1	37	17,7	58	10,1	18.457	16,6
actieve amateurs (semi-prof.)	2	4,8	3	1,4	6	1,0	821	0,7
actieve en receptieve amateurs	8	19,0	9	4,3	9	1,6	10.288	9,2
receptieve amateurs					1	0,2		
Niet gespecificeerd	6	14,3	7	3,3	16	2,8	12.727	11,4
Totaal	42	100,0	209	100,0	574	100,0	110.802	100,0

(21%) en inspanningen (18%). De rest valt onder combinaties of overig. Bij effecten gaat het voornamelijk om doelstellingen om participatie te vergroten door bepaalde activiteiten te organiseren. Wat betreft de inspanningen gaat het om samenwerking tussen het professionele en amateurveld en bijvoorbeeld het begeleiden van buurtaccommodaties.

Keuzes en outputdoelstellingen in relatie tot de sterkte-zwakke analyse

In hoofdstuk 2 valt amateurs onder de paragraaf cultuurdeelname. Daar is beschreven dat 8 partners de amateursector of onderdelen daarvan zwak vinden en 16 partners noemden het een sterk punt. In totaal hebben 33 partners amateurs als keuze opgenomen.

In relatie tot outcomedoelstelling

De keuzes en outputdoelstellingen sluiten aan op de landelijke outcomedoelstelling.

De meeste partners richten vooral op het verhogen van de actieve cultuurparticipatie binnen de amateursector.

Cultuureducatie

In het Actieplan Cultuurbereik 2001-2004 was Cultuur en School een aparte pijler met daaraan een geoormerkt budget gekoppeld. In het Actieplan Cultuurbereik 2005-2008 is deze aparte positie voor Cultuur en School opgeheven. Wel is er een aanbeveling in het beleidskader opgenomen om projecten en activiteiten op het gebied van Cultuur en School te continueren.

Via Cultuur en School kan cultuureducatie bevorderd worden, maar er zijn ook andere mogelijkheden bijvoorbeeld via buitenschoolse cultuureducatie. Sociaal-culturele instellingen zoals buurthuizen bieden wat dit betreft mogelijkheden. De Raad voor Cultuur⁶ constateert dat op het gebied van buitenschoolse cultuureducatie het aanbod van nieuwe, interdisciplinaire kunstvormen zich uitbreidt en instellingen nemen in toenemende mate initiatieven om nieuwe doelgroepen te bereiken. In de praktijk gaat het meestal om kinderen of jongeren.

Bij sommige keuzes en outputdoelstellingen op het gebied van cultuureducatie is het lastig om ze nader te specificeren. Zo kunnen buitenschoolse activiteiten wel of niet gericht zijn op cultuureducatie. Deze keuzes en outputdoelstellingen zijn alleen bij het aspect educatie opgenomen als er duidelijk naar het educatieve aspect wordt verwezen.

Tabel 3.12 geeft een uitgebreid overzicht van de verschillende aspecten die met cultuureducatie verbonden zijn. In de tabel is een onderverdeling naar soort educatie en onderwijstype.

Bijna alle partners hebben gehoor gegeven aan de aanbeveling om activiteiten rondom Cultuur en School voort te zetten (39 partners). In totaal zijn er 61 keuzes (29%) en 171

---

⁶ Op de website van de Raad voor Cultuur.

outputdoelstellingen (30%) op gericht. Dit zijn gemiddeld 2,8 outputdoelstellingen per keuze. Van het totale budget wordt bijna de helft (ook) ingezet voor cultuureducatie.

De invulling van de keuzes en outputdoelstellingen op het gebied van cultuureducatie is zeer divers. Zo kiezen 16 partners er onder andere voor om scholen een visie op cultuurbeleid te laten ontwikkelen en om cultuurbeleid een plaats binnen het onderwijsprogramma te geven. Ook spreekt een aantal partners over een kunstmenu voor de scholen. Dit is een samenhangend kunstprogramma waarbij gedurende de acht jaar dat een kind op de basisschool zit, met verschillende kunstdisciplines wordt kennisgemaakt via het bezoeken van theater- en dansvoorstellingen, concerten en tentoonstellingen. De gemeente financiert een deel van de kosten. Het aanbod wordt geregeld in overleg met de cultuurinstellingen in de regio en/of via een bemiddelende instantie. Per gemeente verschilt de inspraak van de scholen. Over het algemeen maakt een voorbereidende les onderdeel uit van het bezoek aan concerten, voorstellingen en tentoonstellingen. Volgens Cultuurnetwerk Nederland maakt bijna 90 procent van de basisscholen gebruik van een kunstmenu. Naast een kunstmenu of het ontwikkelen van een visie op cultuurbeleid door scholen kiezen partners ook voor het versterken van het aanbod op het gebied van cultuureducatie en het bereiken van leerlingen. Samenwerking is hierbij uiteraard ook van belang, maar daar is in de voorafgaande paragraaf over samenwerking al op ingegaan.

Cultuureducatie

Volgens Cultuurnetwerk Nederland gaat het bij cultuureducatie om alle vormen van educatie waarbij cultuur of kunst als doel of als middel worden ingezet. In de beleidstermen van OCW is het de verzamelnaam voor kunsteducatie, erfgoededucatie, media-educatie en literatuureducatie. In het bovenste gedeelte van tabel 3.12 zijn de verschillende vormen van educatie opgenomen die door de partners worden genoemd.

De partners onderscheiden erfgoededucatie, kunsteducatie, literatuureducatie, filmeducatie en combinaties hiervan. Als een partner een keuze of outputdoelstelling niet nader specificiert is deze opgenomen bij cultuureducatie zonder specificatie.

In totaal maken 39 partners 61 keuzes op het gebied van cultuureducatie. Per keuze worden gemiddeld 3,3 outputdoelstellingen geformuleerd. 48,9% van het budget is (ook) hier op gericht.

Zoals verwacht is het overgrote deel van de keuzes voor cultuureducatie gericht op het onderwijs (zie tabel 3.12). Zo kiest Arnhem voor buitenschoolse educatie en Noord-Holland wil realiseren dat een aantal gemeenten cultuureducatie in hun beleid opneemt.

Erfgoededucatie

In het Actieplan Cultuurbereik is een extra aanbeveling opgenomen over erfgoededucatie. In totaal heeft een beperkt aantal partners (7) met in totaal zeven keuzes specifiek voor deze erfgoededucatie gekozen. Acht partners combineren cultuur- en erfgoededucatie (8 keuzes). Van deze 8 keuzes hebben de bijbehorende outputdoelstellingen over het algemeen betrekking op

Tabel 3.12. Partners, keuzes, outputdoelstellingen en budget gericht op cultuureducatie.

Cultuureducatie	aantal partners met keuze mbt C&S		aantal keuzes mbt C&S		aantal outputdoelstellingen mbt C&S		budget (ook) voor deze keuzes	
	N	%	N	%	N	%	x €1.000	%
Educatie								
Geen enkele specificatie naar educatie	3	7,1	148	70,8	403	70,2	56.872	51,1
Gericht op educatie	39	92,9	61	29,2	171	29,8	54.384	48,9
<i>waarvan gericht op</i>								
cultuur ongespecificeerd	29	69,0	41	19,6	136	23,7	29.726	26,7
erfgoed	7	16,7	7	3,3	23	4,0	5.930	5,3
kunst	1	2,4	1	0,5	7	1,2	90	0,1
literatuur	1	2,4	1	0,5	1	0,2	4.370	3,9
film	1	2,4	1	0,5	1	0,2	10	0,0
cultuur en kunst (theater)	1	2,4	1	0,5	0	0,0	242	0,2
cultuur en erfgoed	8	19,0	8	3,8	3	0,5	13.556	12,2
erfgoed en kunst	1	2,4	1	0,5	0	0,0	460	0,4
Onderwijstype								
Geen specificatie naar onderwijs	3	7,1	154	73,7	430	74,9	68.904	61,9
Gericht op onderwijs	39	92,9	55	26,3	144	25,1	42.351	38,1
<i>waarvan gericht op onderwijstype</i>								
PO	11	26,2	12	5,7	47	8,2	7.895	7,1
VO	12	28,6	15	7,2	48	8,4	10.988	9,9
PO en VO	22	52,4	26	12,4	33	5,7	22.502	20,2
PO en SO	1	2,4	1	0,5	2	0,3	370	0,3
PO, VO en SO	1	2,4	1	0,5	0	0,0	596	0,5
SO					1	0,2		
VO VMBO					12	2,1		
VO en SO					1	0,2		
<i>Totaal PO</i>	32	76,2	40	19,1	82	14,3	31.363	28,2
<i>Totaal VO</i>	34	81,0	42	20,1	94	16,4	34.456	31,0
<i>Totaal SO</i>	2	4,8	2	1,0	2	0,3	966	0,9
Totaal	42	100,0	209	100,0	574	100,0	111.225	100,0

PO- Primair onderwijs, VO- Voortgezet Onderwijs, SO- Speciaal Onderwijs, VMBO- Voortgezet Middelbaar Beroeps Onderwijs.

Tabel 3.13. Partners, keuzes, outputdoelstellingen en budget gericht op cultuureducatie en deelname leerlingen.

Cultuureducatie	aantal partners net keuze mbt C&S		aantal keuzes mbt C&S		aantal output- doelstellingen mbt C&S		budget (ook) voor deze keuzes	
	N	%	N	%	N	%	x €1.000	%
Deelname leerlingen								
geen specificatie naar leerlingen	15	35,7	175	83,7	511	89,0	93.812	84,3
gericht op leerlingen	27	64,3	34	16,3	63	11,0	17.443	15,7
<i>waarvan gericht op</i>								
actieve deelname	3	7,1	3	1,4	6	1,0	598	0,5
actieve en receptieve deelname	5	11,9	6	2,9	5	0,9	2.192	2,0
Niet gespecificeerd	23	54,8	25	12,0	51	8,9	14.653	13,2
Receptief					1	0,2		
Totaal	42	100,0	209	100,0	574	100,0	111.255	100,0

cultuur- of erfgoededucatie, want maar 3 outputdoelstellingen hebben betrekking op een combinatie van beide.

Keuzes en outputdoelstellingen met betrekking tot erfgoededucatie worden op verschillende manieren uitgewerkt. Zo kiezen partners voor het versterken van het aanbod van erfgoededucatieve programma's, voor specifieke projecten zoals museum- of archeologieprojecten of voor deelname van leerlingen aan erfgoededucatie.

Kunsteducatie, literatuureducatie en media-educatie worden elk door één partner genoemd. Zo kiest Leeuwarden ervoor om leerlingen uit het voortgezet onderwijs actief en passief kennis te laten maken met film door middel van het project 'film maken'. Gelderland wil door middel van lesbrieven leerlingen in het primair onderwijs kennis laten maken met de streektaal. Zaanstad combineert cultuureducatie en kunst(theater)educatie. Op beide punten formuleert deze gemeente outputdoelstellingen. Op het gebied van theater kiest men onder meer voor theaterworkshops en theaterambassadeurs.

Onderwijstype

Behalve dat verschillende soorten educatie door de partners onderscheiden worden, wordt per keuze of outputdoelstelling, die betrekking heeft op onderwijs meestal ook een specifiek onderwijstype genoemd. Wanneer een keuze of outputdoelstelling wel gericht is op het onderwijs, maar er is geen onderwijstype geformuleerd, dan is desbetreffende keuze of outputdoelstelling bij het aspect PO en VO ingedeeld.

In totaal kiezen alle partners die zich op cultuureducatie richten ook voor cultuureducatie in het onderwijs. De partners onderscheiden primair onderwijs (PO), voortgezet onderwijs (VO) en speciaal onderwijs (SO). Deze 39 partners noemen 55 keuzes en 144 outputdoelstellingen

in hun prestatieoverzichten specifiek naar type onderwijs. Ongeveer 38% van het budget is (ook) gericht op cultuureducatie in het onderwijs.

De meeste partners (22) noemen bij een keuze zowel PO als VO of maken geen onderscheid in onderwijstype. Deze 22 partners maken 26 keuzes (12%) en 33 outputdoelstellingen (6%) op het gebied van cultuureducatie. Een aantal keuzes is gericht op structurele samenwerkingsverbanden tussen scholen en verschillende partners uit de eigen culturele omgeving.

Elf partners maken één of meerdere keuzes die alleen op het PO gericht zijn. Deze keuzes zijn redelijk verschillend en variëren van gebruik van een kunstmenu, samenwerking tussen scholen en instellingen tot het versterken van het aanbod cultuureducatie PO. Op VO richten 12 partners zich. Deze keuzes betreffen voornamelijk het in aanraking brengen van leerlingen met kunst en cultuur en het realiseren van vraaggericht aanbod. Van het budget gaat ongeveer een even groot deel naar primair onderwijs (28%) als naar het voortgezet onderwijs (31%).

Deelname leerlingen

Cultuureducatie kan gaan om receptie, deelname of reflectie. Het zien van een voorstelling en bezoek, is receptief van aard, op een of andere wijze is meedoen actief. Bij zowel actieve als receptieve kunstbeoefening kan reflectie plaatsvinden: theoretische verdieping en/of kritische beschouwing.

Geen enkele partner noemt reflectie, zodoende zijn alleen actieve en receptieve deelname of een combinatie hiervan opgenomen in tabel 3.13. Als een partner niet aangeeft of het actieve of receptieve deelname betreft dan is dit bij het aspect 'ongespecificeerd' opgenomen. Alleen keuzes en outputdoelstellingen die zich specifiek op leerlingen richten zijn in de tabel verwerkt.

In totaal noemen 27 partners 34 keuzes (16%) en 63 outputdoelstellingen (11%) gericht op deelname door leerlingen. Vijf partners streven naar actieve en receptieve deelname. Leiden wil bijvoorbeeld 'met museum & school projecten het cultuurbereik en de actieve participatie van de schoolgaande jeugd versterken'. Helaas specificeren 23 partners niet welke vorm van deelname het betreft.

Research & development

In tabel 3.14 komt research and development aan de orde. In het beleidskader van het Actieplan Cultuurbereik (OCW 2005) wordt bij research and development gesproken over uitwisselen van ervaringen, deskundigheidsbevordering en coaching. De helft van de partners heeft een keuze gericht op research & development. De meeste aandacht gaat uit naar onderzoek en deskundigheidsbevordering. Tevens valt op te merken dat diverse bijeenkomsten worden georganiseerd. Tijdens deze bijeenkomsten staat het uitwisselen van informatie en deskundigheid centraal. Gelderland ontwikkelt bijvoorbeeld een gezamenlijke cultureel erfgoed website, waarop alle provinciale erfgoedinstellingen informatie verstrekken,

Tabel 3.14. Partners, keuzes, outputdoelstellingen en budget gericht op research & development.

Research& development	aantal partners met keuze mbt r&d		aantal keuzes mbt r&d		aantal outputdoelstellingen mbt r&d		budget (ook voor deze keuzes)	
	N	%	N	%	N	%	x €1.000	%
Geen enkele specificatie naar r&d	12	28,6	157	75,1	61	10,6	67.035	60,3
Gericht op research & development	30	71,4	52	24,9	513	89,4	44.221	39,7
<i>waarvan gericht op</i>								
beoordeling act. door deelnemers	1	2,4	1	0,5	3	0,5	320	0,3
coaching & deskundigheidsbevordering	1	2,4	1	0,5	1	0,2	320	0,3
deskundigheidsbevordering	5	11,9	6	2,9	15	2,6	10.402	9,3
deskundigh. & professionalisering	4	9,5	4	1,9	2	0,3	1.964	1,8
deskundigh. & uitwisseling v. ervaringen	2	4,8	2	1,0			400	0,4
inventariseren culturele initiatieven	1	2,4	1	0,5	1	0,2	483	0,4
kwaliteitsverbetering adviezen	1	2,4	1	0,5	1	0,2	120	0,1
masterclass	2	4,8	2	1,0	2	0,3	621	0,6
monitoring	1	2,4	2	1,0	1	0,2	177	0,2
netwerkbijeenkomst	3	7,1	3	1,4	5	0,9	491	0,4
netwerkbijeenkomst en deskundigh.	1	2,4	1	0,5			2.819	2,5
netwerkbijeenkomsten en debatten	1	2,4	1	0,5	1	0,2	45	0,0
onderzoek	9	21,4	12	5,7	12	2,1	1.789	1,6
ontwikkeling cultuurprofielschool	1	2,4	1	0,5	1	0,2	80	0,1
ontwikkeling plannen	1	2,4	1	0,5	1	0,2	120	0,1
ontwikkeling gezamenlijke erfgoedsite	1	2,4	1	0,5	1	0,2	4.370	3,9
oprichting expertisecentrum cult.educatie	1	2,4	1	0,5	1	0,2	2.000	1,8
oprichting servicepunt amateurkunst	1	2,4	1	0,5	1	0,2	1.719	1,5
professionalisering	3	7,1	3	1,4	6	1,0	5.529	5,0
toename culturele aanjagers	1	2,4	1	0,5	1	0,2	6.760	6,1
uitwisseling v. ervaringen/marketing	2	4,8	3	1,4	2	0,3	791	0,7
versterken org. vermogen in de regio	1	2,4	1	0,5	1	0,2	1.341	1,2
visie ontwikkeling culturele organisaties	1	2,4	1	0,5	1	0,2	1.200	1,1
visitatorenverslagen	1	2,4	1	0,5	1	0,2	360	0,3
Totaal	42	100,0	209	100,0	574	100,0	111.255	100,0

in samenwerking met tenminste twee andere instellingen (zoals bibliotheken). In Hengelo proberen ze door middel van onderzoek inzicht te krijgen in de waardering van en het bezoek aan culturele festivals en evenementen in Hengelo.

Tabel 3.15. Partners, keuzes, outputdoelstellingen en budget gericht op informatie, voorlichting of marketing.

Informatie, voorlichting of marketing	aantal partners met dergelijke keuze		aantal dergelijke keuzes		aantal outputdoelstellingen		budget (ook) voor deze keuzes	
	N	%	N	%	N	%	x €1.000	%
Gericht op								
Geen specificatie naar informatie	32	76,2	197	94,3	558	97,2	104.597	94,0
Specificatie naar informatie	10	23,8	12	5,7	16	2,8	6.659	6,0
Geen specificatie naar voorlichting	31	73,8	196	93,8	560	97,6	104.829	94,2
Specificatie naar voorlichting	11	26,2	13	6,2	14	2,4	6.426	5,8
Geen specificatie naar marketing	21	50,0	178	85,2	527	91,8	91.844	82,6
Specificatie naar marketing	21	50,0	31	14,8	47	8,2	19.411	17,4
Totaal	42	100,0	209	100,0	574	100,0	111.255	100,0

Informatie, voorlichting, marketing

In het beleidskader van het actieplan wordt de onderlinge uitwisseling van informatie van groot belang geacht. In tabel 3.15 is af te lezen dat de meeste keuzes (94,3%) en outputdoelstellingen (97,2%) geen verwijzing is opgenomen naar informatievoorziening. De specificatie naar voorlichting en marketing komt eveneens weinig voor in de keuzes en outputdoelstellingen. De middelen welke gebruikt worden om de informatievoorziening op een hoger plan te brengen, hebben de vorm van adviezen van bijvoorbeeld een cultuurverkenner, bijeenkomsten, folders, nieuwsbrieven, servicepunten en websites. De provincie Gelderland heeft bijvoorbeeld een servicepunt met informatie over amateurkunst en Zoetermeer en Noord Holland hebben een website gemaakt over het aanbod van culturele en erfgoed instellingen speciaal voor scholen.

Culturele instellingen

32 partners noemen culturele instellingen in hun keuzes. De meeste keuzes en outputdoelstellingen die betrekking hebben op culturele instellingen zijn niet verder gespecificeerd. De wel gespecificeerde zijn voornamelijk gericht op instellingen die als intermediair optreden en instellingen als amateurkunstinstellingen en verenigingen, cultureel erfgoed instellingen en podia.

Alkmaar heeft bijvoorbeeld de keuze “Versterking van de cultuureducatie in het primair onderwijs in Alkmaar”. Om dit te bereiken fungeert een culturele instelling als intermediair tussen de kunstwereld en het primair onderwijs. Profileren van beeldende kunst en vormgeving en cultureel erfgoed in Hengelo, is een voorbeeld van een keuze waarin cultureel

Tabel 3.16. Partners, keuzes, outputdoelstellingen en budget gericht op culturele instellingen.

Culturele instellingen	aantal partners met keuze mbt cult. instel.		aantal keuzes mbt cult. instel.		aantal outputdoelstellingen mbt cult. instel.		budget (ook voor deze keuzes)	
	N	%	N	%	N	%	x €1.000	%
Geen specificatie naar culturele instellingen	10	23,8	144	68,9	464	80,8	74.889	67,3
Gericht op culturele instellingen	32	76,2	65	31,1	110	19,2	36.366	32,7
<i>waarvan gericht op</i>								
amateurkunstinstellingen/-verenigingen	3	7,1	3	1,4	5	0,9	420	0,4
centra kv	2	11,9	2	1,0	7	1,2	599	0,5
culturele instellingen	10	23,8	12	5,7	5	0,9	3.917	3,5
culturele instellingen en centra kv	2	4,8	2	1,0			4.883	4,4
culturele instellingen en erfgoedinstel.	3	9,5	3	1,4	4	0,7	1.662	1,5
culturele instellingen en festival(s)	3	7,1	3	1,4	2	0,3	1.880	1,7
culturele instellingen en intermediair(s)	3	7,1	3	1,4	1	0,2	408	0,4
culturele instellingen en podia	1	2,4	1	0,5	2	0,3	240	0,2
culturele instellingen ongespecificeerd	10	52,4	11	5,3	37	6,4	7.328	6,6
culturele instel., centra kv en erfgoedinstel.	1	2,4	1	0,5			120	0,1
erfgoedinstellingen	1	9,5	1	0,5	4	0,7	53	0,1
festival(s)	1	11,9	1	0,5	8	1,4	160	0,1
festival(s) en podia	2	4,8	2	0,1	1	0,2	6.040	5,4
filmhuis/filminstelling	1	4,8	1	0,5	3	0,5	10	0,1
intermediair(s)	10	35,7	13	6,2	22	3,8	6.512	5,9
intermediair(s) en centra voor kv	1	2,4	1	0,5			1.719	1,5
intermediair(s) en erfgoedinstellingen	1	2,4	1	0,5			660	0,6
kunslaboratoria	1	2,4	1	0,5	1	0,2	140	0,1
muziek instellingen	1	2,4	1	0,5	1	0,2	300	0,3
podia	3	9,5	3	1,4	6	1,1	691	0,6
Totaal	42	100,0	209	100,0	574	19,2	111.255	100,0

erfgoedinstellingen betrokken worden. Hier wordt gestreefd naar het verhogen van het aantal bezoekers aan musea, archieven, galerieën of een bezienswaardig gebouw. Daarnaast wordt het lidmaatschap bij de kunstuitlen bevorderd, het aantal exposanten in het virtueel museum verhoogd en het gehele gemeentelijk kunstbezit wordt digitaal toegankelijk gemaakt.

Activiteit(en)/project(en)/voorstelling(en)

Tot slot is nagegaan of de keuzes en doelstellingen vooral gericht zijn op nieuwe of bestaande activiteiten. Onder activiteiten, projecten en voorstellingen worden festivals, activiteiten

Tabel 3.17. Partner, keuzes, outputdoelstellingen en budget gericht op activiteiten, voorstellingen of projecten.

Activiteit(en)/ project(en)/voorstelling(en)	aantal partners met keuze mbt act.		aantal keuzes mbt. act.		aantal output- doelstellingen mbt act.		budget (ook) voor deze keuzes	
	N	%	N	%	N	%	x €1.000	%
Geen specificatie naar activiteiten	1	2,4	87	41,6	344	59,9	31.380	28,2
Gericht op activiteit	41	97,6	122	58,4	230	40,1	79.875	71,8
<i>waarvan gericht op</i>								
bestaande activiteiten	14	33,3	17	8,1	42	7,3	6.251	5,6
nieuwe activiteiten	17	40,5	22	10,5	66	11,5	10.039	9,0
bestaande en nieuwe activiteiten	7	16,7	7	3,3	2	0,3	5.500	4,9
Niet gespecificeerd	36	85,7	76	36,4	120	20,9	58.086	52,2
Totaal	42	100,0	209	100,0	574	100,0	111.255	100,0

gericht op cultureel erfgoed, amateurkunst, projecten op school, voorstellingen op podia e.d. verstaan.

Flevoland heeft bijvoorbeeld een keuze gericht op activiteiten podiumkunst en erfgoed met daaraan gekoppeld de outputdoelstelling het organiseren van minimaal 3 festivals & producties in Almere. Haarlem wil het gebruik van cultureel erfgoed stimuleren, ook als instrument voor cultuureducatie en het bereiken van nieuwe doelgroepen. Om dit te bereiken willen ze ten minste vier erfgoedactiviteiten realiseren met accent op het bereik van jongeren.

Vaak worden activiteiten genoemd namelijk bij 58% van de keuzes en bij 40% van de doelstellingen en 72% van het budget. Maar slechts zelden is gespecificeerd of het nieuwe of bestaande activiteiten betreft. Bij 6% van het totale budget staat vermeld dat het bestaande activiteiten betreft, bij 9% van het budget gaat het om nieuwe activiteiten en bij 5% om een combinatie van deze twee. Het lijkt er dus op dat er meer nieuwe activiteiten zijn, maar dit is schijn, want bij overgrote meerderheid (52% van het budget) blijft ongespecificeerd of het nieuwe of bestaande activiteiten zijn. Het lijkt niet te gewaagd te veronderstellen dat deze ongespecificeerde activiteiten nogal eens bestaande activiteiten zijn.

Hoofdstuk 4

Outputindicatoren en meetinstrumenten

In de prestatieoverzichten en lokale en provinciale actieplannen hebben de partners voor elke outputdoelstelling een outputindicator en meetinstrument of bron genoemd. Dit hoofdstuk gaat in op deze outputindicatoren, meetinstrumenten en bronnen. Eerst volgt weer een samenvatting.

Samenvatting en conclusie

De meeste outputindicatoren (30%) zijn geformuleerd op het niveau van inspanningen. Deze indicatoren zijn zeer divers. Zo kan het gaan om het aantal culturele instellingen met een marketingplan, tot het aantal scholen dat heeft deelgenomen aan bijscholingsdagen van cultuurcoördinatoren.

Op productniveau is 24% van de indicatoren geformuleerd. Ook deze indicatoren verschillen behoorlijk van elkaar. Meestal betreft het een aantal voorstellingen of projecten. Een kwart van de indicatoren is op resultaatniveau geformuleerd. Het gaat hierbij vooral om het aantal bezoekers of deelnemers aan specifieke voorstellingen of projecten.

Op effecten heeft 10% van de indicatoren betrekking. Over het algemeen is het aantal bezoekers de indicator. Het verschil met indicatoren op resultaatniveau is dat het niet het aantal bezoekers betreft maar het bezoek in het algemeen.

Bij slechts de helft van de outputdoelstellingen is er sprake van meerdere metingen en bij 16% wordt ook van monitoring gesproken. Naast jaarverslagen wordt veel gebruik gemaakt van eenmalige activiteitenverslagen.

Dat in 2009 het effect van het Actieplan Cultuurbereik II bij de meerderheid van de partners eenvoudig kan worden vastgesteld lijkt met de hierboven besproken outputindicatoren en meetinstrumenten niet aannemelijk.

Bespreking van outputindicatoren en meetinstrumenten

Outputindicatoren

In de prestatieoverzichten is per outputdoelstelling een outputindicator geformuleerd. In totaal zijn echter maar 555 outputindicatoren genoemd, dus bij 3% van de outputdoelstellingen is geen outputindicator genoemd.

Definitie

Een outputindicator is de manier waarop en de maat waarmee de gemeente/provincie gaat toetsen of en in welke mate zij na vier jaar de beoogde outputdoelstelling heeft behaald. Volgens het format gaat het er om welke gegevens (kwalitatief of kwantitatief) worden verzameld om te meten in hoeverre de doelstellingen gerealiseerd zijn. Indien mogelijk moeten de partners ook aangeven hoe deze gegevens zullen worden verzameld. Met welk instrument men de outputindicator wil meten en/of welke bron er gebruikt wordt, moet ook apart in de prestatieoverzichten genoemd worden.

Wijze van analyse

Nadat alle indicatoren en meetinstrumenten zijn geïnventariseerd, zijn er tabellen gemaakt waarin de kenmerken van outputindicatoren en meetinstrumenten worden weergegeven.

De outputindicatoren zijn net als de outputdoelstellingen ingedeeld naar verschillende niveaus. Van de outputindicatoren is 30% geformuleerd op het niveau van inspanningen. Deze indicatoren zijn zeer divers. Zo kan het gaan om het aantal culturele instellingen met een marketingplan, tot het aantal scholen dat heeft deelgenomen aan bijscholingsdagen van cultuurcoördinatoren.

Op productniveau is 24% van de indicatoren geformuleerd. Ook deze indicatoren verschillen behoorlijk van elkaar. Meestal betreft het een aantal voorstellingen of projecten. Dit kunnen bijvoorbeeld voorstellingen op het gebied van podiumkunsten zijn, maar het kan ook gaan om projecten ten behoeve van cultuureducatie. Een aantal partners stelt specifieke eisen aan deze voorstellingen of projecten. Deze eisen betreffen bijvoorbeeld de locatie, een specifieke doelgroep of samenwerking tussen instellingen voor het project.

Een kwart van de indicatoren is op resultaatniveau geformuleerd. Het gaat hierbij vooral om het aantal bezoekers of deelnemers aan specifieke voorstellingen of projecten. Veelal betreft een outputindicator het aantal kinderen dat bereikt wordt met cultuureducatief aanbod. Een ander voorbeeld is het aantal unieke bezoekers van een website.

Op effecten heeft 10% van de indicatoren betrekking. Over het algemeen is het aantal bezoekers de indicator. Het verschil met indicatoren op resultaatniveau is dat het niet het aantal bezoekers van een specifiek project of voorstelling betreft maar het bezoek in het algemeen. Dit kan de gehele bevolking betreffen of specifieke doelgroepen. Voorts kunnen deze indicatoren de gehele culturele sector of onderdelen daarvan, zoals podiumkunsten of

cultuureducatie, beslaan. Een voorbeeld is het aantal jongeren dat deelneemt aan culturele activiteiten of het aantal buitenschoolse museumbezoeken.

Zoals eerder gezegd zijn de genoemde outputindicatoren zeer divers. Toch is er een aantal outputindicatoren die door meerdere partners en bij meerdere outputdoelstellingen genoemd worden zoals scholen, kinderen/jongeren en aantal instellingen. Deze zijn opgenomen in tabel 4.2.

Veelal wordt het aantal scholen als outputindicator genoemd. De specificaties van deze outputindicatoren variëren nogal, maar het aantal scholen met een expliciet cultuureducatiebeleid en het aantal scholen dat cultuureducatief aanbod van een intermediaire instelling afneemt worden vaak genoemd.

Behalve scholen wordt het aantal leerlingen ook vaak als outputindicator genoemd. Deze zijn opgenomen bij de outputindicatoren die op kinderen en jongeren betrekking hebben. In totaal heeft 9% van de outputindicatoren betrekking op kinderen en/of jongeren. Het merendeel van de outputindicatoren betreft het bereik van leerlingen op scholen, bijvoorbeeld de participatie van leerlingen of het aantal leerlingen dat gebruik maakt van specifiek aanbod. Voorbeelden van outputindicatoren die betrekking hebben op buitenschools bereik van kinderen en jongeren zijn het aantal jongeren dat zich actief bezighoudt met muziek of het percentage filmtheaterbezoekers dat jonger is dan 21 jaar.

Een aantal andere outputindicatoren heeft betrekking op bezoek van specifieke voorstellingen of deelname aan specifieke projecten (13%). Dit kan variëren van het aantal bezoekers bij festivals tot het aantal deelnemers aan netwerkbijeenkomsten.

Bij maar 3% van de outputdoelstellingen wordt een percentage van de bevolking als indicator genoemd. Bijna al deze outputindicatoren zijn geformuleerd op het niveau van effecten. Deze variëren van de mate van belangstelling bij inwoners tot percentage bereikt publiek.

Bij 168 outputindicatoren (29%) worden de bovengenoemde aspecten niet vermeld. Deze zijn opgenomen bij 'overig'. Een aantal van deze indicatoren is gericht op allochtonen en vrijwilligers. Daarnaast gaat het vaak om de realisatie van bijvoorbeeld een folder of nieuwsbrief. Van de outputindicatoren die zijn opgenomen bij 'overig' is het grootste deel (66%) op het niveau van inspanningen geformuleerd.

Meetinstrumenten en bronnen

De meeste partners koppelen in hun prestatieoverzichten de meetinstrumenten aan outputdoelstellingen, maar een aantal partners somt alle meetinstrumenten in het prestatieoverzicht op en beschrijft niet welk meetinstrument bij welke outputdoelstelling hoort.

Tabel 4.1. Niveau van outputindicatoren.

Niveau van outputindicatoren	N	%
Inspanningen	175	30
Producten	135	24
Resultaten	145	25
Effecten	60	10
Overig	21	4
Inspanningen, producten	1	0
Inspanningen, resultaten	2	0
Product, resultaat	16	3
Geen outputindicator geformuleerd	19	3
Totaal	574	100

Tabel 4.2. Soort outputindicatoren.

Soort outputindicatoren	N	%
Geen outputindicator genoemd	19	3
Wel een outputindicator genoemd	555	97
<i>waarvan...</i>		
Aantal scholen	61	11
Kinderen/jongeren	52	9
Algemeen publiek bezoek (specifieke) voorstellingen/deelname projecten	76	13
Percentage bevolking	18	3
Aantal projecten	168	29
Aantal instellingen	57	10
Overig	168	29
Totaal	574	100

In totaal noemen de partners 574 outputdoelstellingen. Bij 24 van de 574 outputdoelstellingen zijn geen meetinstrumenten of bronnen geformuleerd (zie tabel 4.3). De partners noemen soms meerdere meetinstrumenten per outputdoelstelling, zoals monitoring en jaarverslagen van instellingen.

Monitoring behelst het periodiek op systematische wijze verzamelen, vastleggen en weergeven van gegevens die een indruk geven van de voortgang in het beleidsproces, de beleidsprestaties en/of het beleidseffect (H&S adviseurs, 2005)⁷.

⁷ H&S adviseurs hebben de partners begeleid bij het formuleren van outputdoelstellingen, outputindicatoren en meetinstrumenten.

Tabel 4.3. Kenmerken van meetinstrumenten.

Kenmerken van meetinstrumenten	N	%
Geen meetinstrument/bron genoemd	24	4
Wel meetinstrument/bron genoemd	550	96
-waarvan meerdere tijdstippen van meten	282	49
-waarvan monitor	94	16
-jaarlijks rapport/jaarverslag instelling(en)	184	32
activiteitenverslag instelling(en) (eenmalig per activiteit)	170	30
enquête(s)	47	8
overig	183	32
Totaal	574	100

Het doel van monitoring en evaluatie is de uitvoering van het beleid te volgen, waar nodig bij te sturen of aan te passen en om over de uitvoering verantwoording af te leggen. Het betreft altijd meerdere metingen. Bij het ontbreken van meerdere metingen zijn effecten van beleid niet vast te stellen.

Bij slechts de helft van de outputdoelstellingen is er sprake van meerdere metingen en bij 16% wordt ook van monitoring gesproken. Soms wordt gebruik gemaakt van bestaande monitors, in andere gevallen worden monitors ontwikkeld. De partners spreken over cultuurmonitoren en vrijetijdsmonitoren. Vaak gaat het hierbij ook om het monitoren van bepaalde (doel)groepen zoals een jeugdmonitor of monitoringsonderzoek van scholen.

Veel partners noemen jaarverslagen of jaarlijkse rapporten van instellingen of organisaties als meetinstrument. Dit zijn geen meetinstrumenten maar bronnen. Bij 32% van de outputdoelstellingen wordt (ook) aan de hand van een jaarverslag vastgesteld of ze gerealiseerd zijn. Bij het overgrote deel van deze 32% worden jaarverslagen in combinatie met andere bronnen of meetinstrumenten gebruikt. De meeste partners stellen wel eisen aan de jaarverslagen. Zwolle benadrukt bijvoorbeeld dat kwantitatieve gegevens en kwalitatieve beoordeling, inclusief het perspectief van leerlingen en scholen door de uitvoerende instellingen in de rapportages beschreven moet worden. Het voordeel van jaarverslagen is dat ze jaarlijks opgesteld worden. Op die manier houdt een gemeente of provincie goed zicht op de projecten en resultaten en kan zondig bijsturen.

Naast jaarverslagen wordt ook veel gebruik gemaakt van activiteitenverslagen. Het verschil met de jaarverslagen is dat ze eenmalig worden opgesteld. Bij 30% van de outputdoelstellingen worden deze activiteitenverslagen (ook) als bron gebruikt.

Bij slechts 8% van alle outputdoelstellingen worden enquêtes ingezet. Een kwart van deze enquêtes is gericht op de deelnemers van een project of bezoekers van een voorstelling. De

overige enquêtes zijn altijd omnibusenquêtes waarbij de bevolking wordt geraadpleegd over een aantal aspecten van voor het beleid relevante onderdelen van de leefsituatie, waaronder cultuurdeelname.

Bij 30% van alle outputindicatoren wordt een andere bron of meetinstrument genoemd. In deze gevallen wordt gesteld dat er evaluatie zal plaatsvinden. De meeste partners benoemen niet wie er evalueert en ook de wijze van evaluatie blijft vaak ongespecificeerd. Bij de partners waarbij dit wel bekend is vindt de evaluatie meestal plaats door een gemeente of een provincie samen met de partners die de subsidie hebben ontvangen of door een speciale adviescommissie of door externe instanties. Het gebruik van RCO (Richtlijnen Cultuurparticipatie Onderzoek), participatieonderzoek en visitaties wordt nauwelijks genoemd.

In een beperkt aantal gevallen wordt geen bron of meetinstrument genoemd, maar is alleen een globale omschrijving van het type meting aangegeven, bijvoorbeeld ‘nulmeting’, ‘effectmeting’ of ‘nameting’.

Naast de kwantitatieve methoden kunnen ook kwalitatieve methoden zoals expertmeeting of debatten gebruikt worden. Hiermee kunnen maatschappelijke ontwikkelingen in relatie tot het gevoerde beleid geanalyseerd worden. Een aantal partners benadrukt het gebruik van dergelijke kwalitatieve methoden. De provincie Gelderland houdt bijvoorbeeld kunstdebatten.

Hoofdstuk 5

Beoordeling

In de voorgaande hoofdstukken zijn de uitgangssituatie, keuzes, doelstellingen en outputindicatoren aan de orde geweest. Steeds is nagegaan of bepaalde elementen voorkomen in de keuzes en dergelijke en er is nagegaan of uitgangssituatie en keuzes op elkaar aansluiten en of de gemaakte keuzes min of meer aansluiten op de centrale doelstelling van het Actieplan. Keuzes die betrekking hebben op publieksbereik of op actieve participatie zijn bijvoorbeeld beschouwd als keuzes die aansluiten op de centrale doelstelling.

Het is duidelijk dat er meer nuancering mogelijk is. Een keuze kan bijvoorbeeld wel betrekking hebben op publieksbereik, terwijl er toch van een gebrekkige aansluiting op de centrale doelstelling sprake is, omdat de keuze zich bijvoorbeeld volledig richt op bestaand publiek.

Om met name gedetailleerder in te kunnen gaan op de aansluiting tussen centrale doelstelling en gemaakte keuzes, maar ook om enig zicht te krijgen op mogelijkerwijs te verwachten effecten in relatie tot de uitgetrokken budgetten is een beperkt beoordelingsonderzoek uitgevoerd.

Voor dit deelonderzoek zijn 35 keuzes in de lokale/provinciale plannen geselecteerd voor beoordeling. Bij de selectie is erop gelet dat aspecten die in veel keuzes aan bod komen ook in de geselecteerde keuzes voorkomen en vooral de wat duurdere keuzes zijn geselecteerd, zodat een redelijk deel van het totale budget in deze beoordelingsronde aan bod komt.

Samenvatting en conclusie

Als de beoordelaars gevraagd wordt de keuzes op een aantal punten te scoren, dan blijkt dat zij niet ongunstig oordelen over de voorgelegde keuzes. Het oordeel ligt tussen redelijk en goed. De aansluiting op de centrale doelstelling wordt het best beoordeeld, de aansluiting van de gekozen indicatoren op de lokale/provinciale doelstellingen wordt minder goed beoordeeld. Vooral keuzes gericht op amateurs worden gunstig beoordeeld, keuzes gericht op sa-

menwerking een stuk minder goed. Ook het algemene totaaloordeel over de keuzes ligt tussen 'goed' en 'redelijk'.

De beoordelaars hebben ook een kwalitatieve beoordeling gegeven en deze valt negatiever uit dan de kwantitatieve. De kwantitatieve beoordeling leidde tot een oordeel tussen 'redelijk' en 'goed', terwijl een samenvatting in één woord van de kwalitatieve beoordelingen niet verder komt dan 'matig'.

Wel zijn de beoordelaars regelmatig gecharmeerd van een in de keuzes tot uitdrukking gebracht idee, maar zij klagen veel over het feit dat een en ander slecht is uitgewerkt. Ook over de gekozen indicatoren is men nogal eens slecht te spreken. Over de aansluiting van de keuzes op het Actieplan worden even vaak positieve als negatieve opmerkingen geplaatst.

Uit de gevoerde gesprekken blijkt nogmaals dat de beoordelaars over het geheel genomen positief zijn over het Actieplan. Ze juichen vooral de stimulering van een vraaggerichte aanpak toe. Ook over de accenten die door de partners aan het Actieplan zijn gegeven, zoals aandacht voor jongeren, cultuureducatie en erfgoed is men positief. Wel wordt geconstateerd dat het élan van het vorige Actieplan wat is weggezakt.

Minder positief is men over de grote nadruk op samenwerking. Enerzijds zou samenwerking een vanzelfsprekendheid moeten zijn, waar geen extra middelen voor nodig zijn, anderzijds beneemt het accent op samenwerking het zicht op inhoudelijke zaken.

Over de mogelijkerwijs te verwachten landelijke effecten is men niet erg optimistisch. Lokaal en provinciaal zal er zeker wat gebeuren, sommige plannen zijn goed, maar of er een landelijk effect verwacht kan worden, is volgens de beoordelaars de vraag.

Nadere beschrijving van de analyse

De beoordeling is uitgevoerd door vijf deskundigen. Aanvankelijk was het de bedoeling ook enkele deskundigen te benaderen die een en ander van een wat grotere afstand zouden kunnen beoordelen, bijvoorbeeld universiteitsmedewerkers, maar in overleg met de commissie is besloten 5 beoordelaars te benaderen die zeer goed ingevoerd zijn in het veld en die soms ook zelf zijdelings betrokken zijn bij de uitvoering van het Actieplan.

De beoordelaars is gevraagd om hun oordeel te geven over 7 keuzes die betrekking hebben op 7 verschillende aspecten: cultureel erfgoed, doelgroepen, educatie, publieksbereik, samenwerking, amateurs en activiteiten/projecten/voorstellingen. Iedere deskundige heeft 7 verschillende actieprogramma's en een samenvatting van het onderhavige rapport bestudeerd. Vervolgens werd per actieprogramma één keuze beoordeeld in samenhang met de aan die keuze verbonden outputdoelstellingen en outputindicatoren.

De beoordeling door de deskundigen bestond uit een kwantitatief en een kwalitatief deel. Eerst werden vijf vragen voorgelegd met het verzoek de keuze te scoren op een vijfpuntsschaal naar:

- de mate van aansluiting op de centrale doelstelling,
- te verwachten effecten,
- verhouding tussen te verwachten effecten en ingezette gelden,
- relatie tussen gekozen indicatoren en effecten,
- en tenslotte een totaaloordeel.

Vervolgens werd de beoordelaars verzocht dit oordeel nader toe te lichten in kwalitatieve termen.

Nadat de ingevulde beoordelingsformulieren waren terugontvangen werden de beoordelaars gebeld en gevraagd om in meer globale termen hun mening over het Actieplan te geven. Alle beoordelaars vulden alle vragen in, gaven steeds een kwalitatieve toelichting en werden allemaal bereikt voor een gesprek. Eerst wordt ingegaan op de scores die zijn toegekend aan de keuzes, daarna wordt ingegaan op de meer inhoudelijke oordelen.

Kwantitatieve oordelen

In tabel 5.1 zijn de gemiddelde scores opgenomen die de beoordelaars aan de keuzes gegeven hebben. De beoordelaars hadden de keuze uit 'zeer goed' (score 5), 'goed' (4), 'redelijk' (3), 'matig' (2) en 'slecht' (1).

Niet zichtbaar aan de gemiddelden in de tabel is dat de beoordelaars maar zeer zelden gebruik hebben gemaakt van de omschrijving 'slecht' (2,9% van alle 175 scores) en spaarzaam van de omschrijving 'matig' (14,3% van alle scores). Dit is opmerkelijk, omdat de kwalitatieve beoordelingen soms kritisch zijn (zie hierna) en men dus iets meer van dergelijke negatievere scores zou verwachten.

In de gesprekken is dit probleem aan de beoordelaars voorgelegd. Zij erkennen dat zij ondanks kritische kanttekeningen doorgaans toch mild geoordeeld hebben en zij geven de volgende verklaringen voor de soms optredende discrepantie tussen kwalitatief en kwantitatief oordeel.

Op de eerste plaats stellen de beoordelaars dat zij in hun scores ook refereerden aan de situatie zoals die vroeger was. Ook al zijn zij bijvoorbeeld niet te spreken over een gekozen outputindicator, het feit dat er tenminste iets staat, is al een hele vooruitgang met de situatie voorheen.

Op de tweede plaats werd door de beoordelaars gewezen op 'in-group effecten'. Natuurlijk is men niet bang kritisch te zijn, maar als er dan een keihard cijfer moet worden gegeven, dan speelt toch ook een rol, dat de bedoelingen best goed zijn en 'dat we toch allemaal ons best doen'. Kortom het 'wij-gevoel' heeft niet helemaal ontbroken.

Tabel 5.1. Beoordeling door deskundigen.

Gemiddelde score per onderwerp	aansluiting acb	effect keuze	gelden -effect	effect-indicatoren	totaal oordeel	gemiddeld
cultureel erfgoed	3,6	3,6	4,0	3,0	3,2	3,5
doelgroepen	4,0	3,6	3,6	3,2	3,2	3,5
educatie	4,0	3,6	3,4	3,0	3,4	3,5
publieksbereik	3,4	3,6	3,0	3,0	3,4	3,3
activiteiten/projecten/voorstellingen	3,6	4,0	3,8	2,4	3,4	3,4
samenwerking	3,6	3,2	3,2	2,8	3,0	3,2
amateurs	4,2	3,4	3,6	3,6	3,8	3,7
gemiddeld	3,8	3,6	3,5	3,0	3,3	3,4

Scores van 5 (zeer goed) tot 1 (slecht). De gestelde vragen zijn:

- *aansluiting acb*: Vindt u dat deze keuze aansluit op de bedoeling van het Actieplan Cultuurbereik II?
- *effect keuze*: Denkt u dat met deze keuze een effect (of meerdere effecten) bereikt kan worden dat relevant is voor het ACB II?
- *gelden-effect*: Vindt u dat de ingezette gelden in verhouding staan tot het volgens u mogelijkerwijs te realiseren effect?
- *effect-indicatoren*: Is volgens u de realisatie van dit effect met de gekozen indicatoren vast te stellen?
- *Totaaloordeel*: Wat is uw algemene totaaloordeel over deze keuze (inclusief uitwerking)?

Tenslotte wordt er op gewezen dat de kritiek soms het ontbreken van een ruimere beleidscontext betreft en onvoldoende waarborgen voor continuïteit na afloop van het Actieplan. De cijfermatige beoordeling heeft alleen betrekking op het plan zonder meer.

Dat er vaak mild geoordeeld is, wil niet zeggen dat deze beoordelingen zonder waarde zijn. Men is wel degelijk ook kritisch geweest, de kwalitatieve beoordeling wijst daarop (zie hierna). De relatieve oordelen, dus de onderlinge verschillen tussen de antwoorden op de verschillende vragen of de verschillen tussen categorieën van keuzes, blijven onverkort van kracht. Maar als absoluut oordeel over de waarde van het Actieplan, kan men er kanttekeningen bij plaatsen.

Wat betreft de aansluiting op de bedoeling van het Actieplan Cultuurbereik II zijn de deskundigen tevreden, zo blijkt uit de tabel. Deze vraag heeft de hoogste gemiddelde score van alle vragen, namelijk 3,8, dat wil zeggen deze aansluiting wordt bijna als 'goed' bestempeld ('goed' is score 4). Vooral keuzes op het gebied van publieksbereik, educatie en doelgroepen sluiten goed aan op de centrale doelstelling van het Actieplan.

Ook de beoordeling van de mogelijk effecten van de keuzes is heel behoorlijk met een gemiddelde van 3,6. Vooral de keuzes met betrekking tot activiteiten/projecten kunnen volgens de deskundigen voor het actieplan relevante effecten bereiken. Waarschijnlijk speelt de concreetheid van dergelijke keuzes een rol bij dit oordeel. Van de keuzes in relatie tot samenwerking verwacht men daarentegen weinig.

Ook over de verhouding tussen ingezette middelen en te verwachten effecten wordt gunstig geoordeeld (score 3.5, tussen redelijk en goed). Op cultureel erfgoed gerichte keuzes scoren hoog en zijn dus volgens de deskundigen kosteneffectiever dan de op samenwerking gerichte keuzes, die ook hier slecht scoren.

Over de aansluiting tussen indicatoren en te bereiken effecten, dus of de realisatie van het effect met de gekozen indicatoren vast te stellen is, zijn de beoordelaars het minst te spreken (gemiddelde score 3.0, 'redelijk'). 'Weten de partners het verschil tussen outputdoelstellingen en outputindicatoren wel?' verzucht een beoordelaar dan ook in de marge. Weer de keuzes met betrekking tot samenwerking scoren hier slecht, maar ook de op activiteiten/projecten/voorstellen gerichte keuzes, terwijl van het effect van deze keuzes en de ingezette gelden wel veel verwacht wordt. De keuzes gericht op amateurs hebben volgens de beoordelaars de beste indicatoren om de realisatie van het effect van de keuze vast te stellen.

Conclusie kwantitatieve beoordeling

Het algemene totaaloordeel over de keuzes ligt tussen goed en redelijk (score 3.3). Men is het meest tevreden over de keuzes met betrekking tot amateurs, het minst over samenwerking.

Concluderend kan gesteld worden dat de beoordelaars niet ongunstig oordelen over de keuzes. Het oordeel ligt tussen redelijk en goed. De aansluiting op de centrale doelstelling wordt het best beoordeeld, de aansluiting van de gekozen indicatoren op de lokale/provinciale doelstellingen wordt minder goed beoordeeld. Vooral keuzes gericht op amateurs worden gunstig beoordeeld, keuzes gericht op samenwerking worden een stuk minder goed beoordeeld.

Inhoudelijk beoordeling

Zoals gezegd gaven de beoordelaars ook in kwalitatieve zin een oordeel. Hieronder is steeds de betreffende keuze (cursief) en een verkorte versie van dit oordeel weergegeven. Het is belangrijk er hier op te wijzen dat de beoordelaars volledig geïnformeerd waren. Zij hebben de uitgangssituaties gelezen van de prestatieafspraken die zij beoordeelden en ook de andere keuzes van de desbetreffende partner en de andere outputdoelstellingen en outputindicatoren hadden zij tot hun beschikking. De beoordeling vond dus plaats binnen de relevante context. Kortheidshalve wordt hieronder alleen de beoordeelde keuze weergegeven.

Cultureel erfgoed

Keuze: Niet-gebruikelijke locaties als wijkgebouwen, sporthallen, pleinen en parken, benutten voor het bestaande aanbod.

Het aanbod dichterbij de mensen brengen, daar is men als sinds de jaren '70 mee bezig. Mede door de bezuinigingen is in de jaren '90 veel van wat er is opgebouwd afgebroken. Het is

goed dat de ingezette trend van het vorige actieplan doorgezet wordt. Aanbod in wijkgebouwen zou niet afhankelijk moeten zijn van de medewerking van de beheerders. Als er de behoefte is en er is voldoende aanbod, dan moet dat niet belemmerd worden door de beheerder. Er wordt niets gemeld over de marketing van decentraal aanbod, dat gebaat zou zijn bij een enthousiaste ‘gebruikers’ groep in de wijk. Het heeft geen zin om aanbod met veel moeite naar de wijken te verplaatsen als het niet is ingebed in een betrokken actieve groep. Cultureel erfgoed: extra aandacht voor cultureel erfgoed is goed, er is een inhaalslag nodig. De outputindicator is erg globaal geformuleerd, er is blijkbaar geen nulmeting.

Keuze: Cultureel erfgoed bereik op scholen: criterium bij subsidietoekenning/afwijzing.

Het is een goede gedachte dat enige kennis van de geschiedenis van de stad tot meer betrokkenheid tot de stad leidt. Het gaat echter om een zeer beperkte investering, één dagdeel, waarvoor een beperkt budget beschikbaar is als alle scholieren hieraan zouden deelnemen. Het lijkt alsof het een en ander nog niet goed doordacht is en doorberekend. Een beter verankering in onderwijsprogramma’s en in programma’s van erfgoedinstellingen is noodzakelijk. Het is niet duidelijk of er enig verband is met al bestaand aanbod op dit gebied.

Keuze: Cultureel erfgoed beter zichtbaar maken: Ontsluiting en het zichtbaar maken van het cultureel erfgoed aan een breed publiek.

De nadruk op cultureel erfgoed van de provincie is goed voor te stellen, het zit in de nostalgische sfeer van boerderijen en klederdrachten, hiermee pak je een kans. Op welke wijze is niet duidelijk, de kans is dat men zaken gaat restaureren, wat meer onder de infrastructuur valt dan onder het actieplan. De invulling van de initiatieven die men wil nemen is niet duidelijk. Met erfgoed loop je al snel de kans in de oubollige hoek terecht te komen. Hoe het publiek erbij betrokken wordt is niet duidelijk. Wat betreft de samenwerking zijn twee projecten met erfgoed als inspiratie genomen, dit is iets te vrijblijvend. Hoe het resultaat gemeten zal worden is onduidelijk.

Keuze: Positie van cultureel erfgoed verbeteren in de cultuureducatie.

De situatieschets ten aanzien van cultureel erfgoed is niet helder. Enerzijds wordt vermeld dat het aanbod niet of nauwelijks bekend is en dat de rol van musea onduidelijk is en dat de positie verbeterd moet worden. De daar direct op volgende opmerking over de ‘naar buiten gerichtheid van de instellingen’ staat daarmee op gespannen voet. De goede kans, welke uit de samenwerking en de naar buiten gerichtheid moet voortkomen, komt uit de lucht vallen. De kansen dienen concreter benoemd te worden. In de outputdoelstellingen gaat men sterk uit van aanbod gericht denken, terwijl de vraag van het onderwijs juist het uitgangspunt zou moeten zijn. De indicatoren kunnen specifieker; informeren en bereiken is breed interpreteerbaar.

Keuze: Activiteiten podiumkunst en erfgoed: Voortzetting van podiumkunstactiviteiten voor de hele provincie en versterking met activiteiten voor erfgoed.

De aanvraag sluit aan op de eerdere activiteiten (festivals) hetgeen bezoek van allochtonen mogelijk maakt en ontwikkelt historisch bewustzijn (bij de jeugd). Hierbij wordt de samenwerking die is ingezet gemakkelijker gemaakt. De infrastructuur zal meer worden gebruikt, ook in de richting van de doelstellingen van het actieplan.

Doelgroepen

Keuze: Nieuw aanbod ontwikkelen dat aansluit bij de culturele preferenties van nieuwe doelgroepen in relatie tot de activiteiten, waarbij bezoekers begeleidende informatie ontvangen, niet alleen over de kunst en cultuur zelf, maar ook over de context en/of omgeving, waarin die activiteit plaats vindt.

Er is gekozen voor het continueren van 3 projecten, waarin het opsporen van talent, het ondersteunen van stichtingen en initiatieven en het organiseren van een festival centraal staan. De projecten zijn gerelateerd aan het voornemen 'nieuw aanbod voor nieuwe doelgroepen' te realiseren. Waarschijnlijk zal een beperkt deel van het budget overblijven voor daadwerkelijke activiteiten. Het gevaar is dat het meeste geld uitgaat naar de begeleiding in plaats van naar nieuw aanbod. Er is oog voor doorstroming naar de bestaande infrastructuur. De succesvolle initiatieven worden niet meer ondersteund, dit is misschien te vroeg. Deze aanpak past wel bij het actieplan. De meting van de resultaten is niet feitelijk beschreven, de methodiek heeft meer aandacht en uitleg. Een aanbeveling zou zijn om aan te sluiten aan de bestaande culturele infrastructuur en in dit deel van het actieplan nieuw aanbod ontwikkelen.

Keuze: Verhogen actieve en passieve participatie leerlingen PO, VMBO, Havo/VSO en beroepsonderwijs aan kunst en cultuur

De kern van het programma is het structureel inbedden van cultuureducatie op de scholen. Er wordt niet aangegeven of er meer sprake van vraaggestuurd aanbod zal zijn. Het is goed om de successen van de gemeente te delen met de buurgemeenten, mits deze financieel bijdragen. Het is een terechte opmerking dat bestaande subsidieprogramma's uitgebreid moeten worden, om de praktische uitvoering van de doelstelling veilig te stellen. Werken binnen het onderwijs, is werken met een omgeving die gekenmerkt wordt door culturele diversiteit. Dit kan aanleiding zijn tot onvermoede successen. De geformuleerde ambitie is stevig, maar is het wel realistisch om binnen 4 jaar het bereik te verdubbelen binnen het beroepsonderwijs. Een goede indicator ontbreekt voor de mate waarin binnen het onderwijs sprake is van een continue leerlijn. De grote ambities kunnen tot teleurstellingen leiden.

Keuze: Stimuleren dat jongeren bij de totstandkoming van cultureel aanbod betrokken worden.

De doelstelling publieksbereik en actieve participatie wordt helemaal gematched met het voornemen meer te doen voor jongeren, maar vooral met/door jongeren. Een toename van minimaal 20% van het aantal activiteiten voor en door jongeren klinkt erg goed. De deelname is te meten aan bezoekersaantallen, maar je hebt ook kwalitatieve gegevens nodig.

Keuze: Regionaal Actieprogramma Deze programma's worden breed op alle cultuurdisciplines gericht en op alle onderdelen van het programma wordt voorrang gegeven aan jeugd en jongeren. Uitvoering van lokale en regionale projecten.

De keuze is specifiek en intensief en in die zin ambitieus. De achtergrond van de keuze is duidelijk, maar de tot standkoming van de regionale actieprogramma's is tamelijk onduidelijk. Ook is de aansturing op regionaal niveau nauwelijks te herleiden. Wat betreft de keuze voor jongeren (amateur)kunstprojecten wordt een minimum aan bureaucratie van overheids-

wege nagestreefd. Hoe werkt dat, hoe wordt dat met name door de bestaande instellingen in de praktijk zo gehanteerd dat, dat het ook werkelijk voor de doelgroep werkbaar is.

Keuze: Het versterken van cultuureducatie in het onderwijs, zodanig dat leerlingen van 4 tot 18 jaar in een doorgaande leerlijn kennis opdoen van kunst en cultureel erfgoed in hun omgeving.

De vraag is of er sprake zal zijn van een meereffect ten opzichte van wat er al gerealiseerd is door middel van het eerste actieplan. De eindeffecten zijn niet met de indicatoren vast te stellen.

Educatie

Keuze: Verankeren cultuureducatie in het primair onderwijs: stimuleren dat cultuureducatie in het curriculum van scholen voor primair onderwijs wordt opgenomen.

De probleemstelling is goed geformuleerd: er is behoefte aan een pedagogische visie op cultuureducatie. Bij scholen is er gebrek aan vraagontwikkeling, het aanbod is niet vraag- of ontwikkelingsgericht. Er is weinig aandacht voor evaluatie en effectmeting. Deze gemeente streeft duidelijk naar vraag- en ontwikkelingsgerichte activiteiten. Het oprichten van een expertise centrum is een goede zet, alleen is de output van dit centrum erg globaal geformuleerd. Er is geen target geformuleerd voor het VMBO, wel voor het primair onderwijs.

Keuze: Provinciedekkend aanbod van cultuureducatie voor minimaal het basisonderwijs

Deze keuze is zeer moeilijk te beoordelen, omdat het zeer beknopt omschreven is. De kern van de keuze past binnen het actieplan. Veel hangt af van de kwaliteit van de uitvoering binnen het primair onderwijs en de rol die de scholen krijgen. Op de inhoud van de programma's en de wijze waarop instellingen en de provincie kwaliteit waarborgen wordt niet ingegaan. Er lijkt nu en in de toekomst nog geen visie op cultuureducatie in het primair onderwijs ontwikkeld te zijn. De keuze is duidelijk en van belang, maar de uitwerking roept vragen op die niet beantwoord worden. Onduidelijk is hoe het aanbod van cultuureducatie, gegeven de budgetten, feitelijk de gehele provincie kan dekken.

Keuze: Meer leerlingen nemen deel aan een doorlopende cultuureducatieve leerlijn.

Via het onderwijs naar bewustwording, bereik en participatie is een goede weg. En de steuninstelling doet goed werk en het sluit aan bij de bedoeling van het actieplan. Het is goed dat de nadruk in het budget en inspanning bij het primair onderwijs ligt. De terughoudendheid zit hem in het voortgezet onderwijs, in hoeverre overlapt het of vult het het CKV aan? Zoals het nu is, vult het het CKV aan en dat is goed. Een tweede terughoudendheid is van algemene aard, bij de aanpak van CKV krijgt cultuur steeds meer een verplicht karakter. Bijvoorbeeld de boekenlijst, die boeken lees je niet voor je plezier en lezen lijkt zo ook op latere leeftijd een vervelende schoolse bijzaak.

Keuze: Cultuur en School: de huidige Cultuur & Schoolactiviteiten in de beleidsperiode 2005-2008 voortzetten Het beleid richt zich op het verankeren van cultuurbeleid binnen het onderwijsprogramma.

De gemeente geeft duidelijk aan waar zij naar toe willen met cultuurbereik. Ze positioneren de lokale instellingen duidelijk ten aanzien van het beleid. De rol van de cultuureducatieve instelling combineert met de indicatoren geeft duidelijkheid. Deze instelling weet wat ze moet doen en met welk resultaat. Er van uitgaande dat de cultuureducatieve instelling voldoende geëquipeerd is, heeft dit veel kans van slagen.

Keuze: Cultuureducatie: ontwikkelen van lokale en regionaal werkende marktplaatsen, scholing t.b.v. educatoren onderwijs- en cultuursector, productontwikkeling, menskracht t.b.v. erfgoededucatie.

De keuze sluit aan op de bedoeling van het actieplan, mede door de continuïteit van het beleid. Effecten zijn twijfelachtig. Het gaat hier om het optuigen van bureaucratische structuren door het realiseren van een extra tussenlaag. De vraag is of een bureaucratische laag extra wat zal opleveren. Dit geldt zowel voor de “marktplaatsen” als de marketinginspanningen. Het eindeffect is niet vast te stellen. De output heeft namelijk betrekking op het bestaan als zodanig van het op te richten tussenstation, waarvan de output niet wordt gemeten.

Publieksbereik

Keuze: Het vergroten van het publieksbereik en de actieve participatie aan kunst en cultuur van de bevolking van de provincie in het algemeen.

De provincie heeft naar aanleiding van het eerste actieplan voor een dubbele aanpak gekozen: als partner en als regisseur. Dit is een goede keuze gezien de grootte van de provincie en het verschil in omvang van de gemeenten. De provincie treedt alleen daar als regisseur op als er sprake is van bovenlokale en thematische projecten, in nauw contact met provinciale steunfuncties. Bij de kleine gemeenten ligt vooral de noodzaak het cultuurbeleid deel te laten uitmaken van het reguliere beleid. Hierbij wordt samenwerking tussen gemeenten, professionals en gebruikers als een belangrijk punt gezien. Het succesvolle beleid van de vorige periode wordt voortgezet, waardoor met hetzelfde geld meer bereikt kan worden. Festivals lijken een middel te zijn voor de aandacht voor bereik en culturele diversiteit. Hierbij wordt aandacht besteed aan zowel professionals als amateurs. De doelstellingen en outputindicatoren zijn redelijk goed uitgewerkt en de metingen van de resultaten komt ook voldoende aan de orde.

Keuze: Bestendigen en waarborgen cultuurparticipatie van jongeren.

Een uitgewerkte visie op de keuze ontbreekt, er is geen onderbouwing. Men kiest voor de moeilijkste disciplines: mediakunst en beeldende kunst, om vooral allochtone jongeren te bereiken. De gekozen doelen, 8000 jongeren, en budgetten lijkt natte vinger werk. Een methode om kwaliteit en resultaten te meten ontbreekt. Of de keuze voor allochtone jongeren op een zinvolle manier aangepakt wordt is afhankelijk van de nog niet ontwikkelde plannen en projecten van de betrokken instellingen. Het gevaar is dat door de gekozen route het aanbod van de instellingen meer bepalend is, dan de vraag van de gezochte doelgroep.

Keuze: Toename bezoek bij kunstinstellingen: cultuurscout brengt lijn aan in de basis, waar nieuwe initiatiefnemers en laagdrempelige activiteiten in de buurt thuishoren.

Het is onduidelijk wie voor de output gaat zorgen om meer bezoekers te trekken naar reguliere instellingen. De outputdoelstelling en indicator komen uit de lucht vallen en passen niet bij de gemaakte keuzes. Het is goed te kiezen voor een scout die midden in de stad staat, die initiatieven signaleert en deze met elkaar verbindt. Hierdoor gaan jongeren organiseren en deelnemen, wat bewustzijn kweekt en wellicht de wil om voorstellingen en tentoonstellingen van anderen te bezoeken. Het is wel kwetsbaar, het valt en staat met de ondersteuningsinstelling. Het is ook mensenwerk, het moet iemand zijn die goed ligt in de scène. Het is wel perfect dat ze in de bibliotheek gevestigd zijn, dit is zichtbaar. Wat betreft de meting, dit is moeilijk, zou ook iets moeten meten over het netwerk en samenwerking. Bijvoorbeeld hoeveel nieuwe initiatieven er zijn en waarom niet altijd dezelfde jongeren aankloppen, of aantal bijeenkomsten organiseren.

Keuze: Versterken van cultuurbereik en actieve participatie van schoolgaande jeugd in kunst en cultuur.

De gemeente is met het project sterk aanbod gericht, dat nauwelijks bedoeld is om de actieve participatie te versterken, dit is tevens het grootste bezwaar. Dit roept vragen op over de effecten die het project zal hebben. De relatie tussen museum en school is niet inhoudelijk omschreven, wat wil de gemeente behalve bezoek van en de relatie met musea met betrekking tot het onderwijs. De kunsteducatie kan veel meer gebruikt worden om de actieve participatie te bevorderen. Het is tekenend dat in het eerst traject een klein deel van het budget op cultuur en school is ingezet.

Keuze: Stimuleren cultuurparticipatie: veel jongeren en nieuwe inwoners bereiken - voortzetting en versterking van de aanpak van afgelopen jaren.

Positief is de gebiedsgerichtheid, waardoor er meer kans bestaat op effectiviteit. Dit ook vanwege leerervaring uit het eerste actieplan. De outputdoelstellingen zijn wel vaag. De gekozen indicatoren kunnen helderheid bieden door de aanwezigheid van gericht subsidiebeleid. Curieus is dat buurthuiswerk hiermee wordt gefinancierd. (Feitelijk wellicht een goede zaak.)

Activiteiten/projecten/voorstellingen

Keuze: Projecten, manifestaties en festivals: Wij willen in de komende Actieplanperiode een aantal initiatieven ondersteunen die, door hun aard of specifieke gerichtheid op een aspect van het culturele aanbod, de moeite waard zijn om in contact te brengen met een groter publiek. Dit kunnen festivals zijn, maar ook projecten die zich richten op cultureel erfgoed en culturele planologie.

De keuze is vrij ambitieus en met name gericht op aanbod, hiermee lijkt de lijn uit het verleden te worden doorgetrokken. Terwijl de provincie de wens uitsprak naar meer innovatie en durf, wordt dit niet aangepakt. De keuze is ook erg algemeen geformuleerd, welke festivals en welke andere nieuwe doelgroepen ze bedoelen, is niet duidelijk. De aandacht voor culturele planologie is een goede keuze, maar de opdracht aan het kenniscentrum blijft onduidelijk. Wat betreft de erfgoedsite, zou deze niet ook zonder het actieplangeld ontwikkeld kunnen worden? Een site maken is één ding, maar zorgen dat die ook druk bezocht wordt is een tweede. Er wordt vrij veel geld besteedt aan streektaalprojecten, terwijl dit toch erg

specifiek is. Het doorzetten van de archivering van de popcultuur staat erg ver van de geformuleerde centrale actieplan doelstelling. De doelstellingen en de indicatoren zijn niet altijd even scherp geformuleerd. De metingen zouden problemen kunnen geven.

Keuze: Culturele instellingen professionaliseren, waardoor de projecten versterken.

De plannen van de provincie komen voort uit de ervaringen met de eerste actieplan periode. De keuze voor deskundigheidsbevordering is helder en maakt deel uit van diverse delen van het plan. Wat betreft de meting van de resultaten, men kiest voor toename van het aantal bezoekers als indicator, enige kwalitatieve ambities zouden naast de kwantitatieve op zijn plaats zijn. Of het budget toereikend is, is moeilijk vast te stellen, omdat met dit bedrag in zowel personeel als in activiteiten geïnvesteerd kan worden.

Keuze: Versterken van het organisatorisch vermogen in de regio, het stimuleren van grotere projecten en de ontwikkeling van amateur-kunstenaars.

De aanpak mist het publieksbereik. Op zich is de gedachte sterke organisatoren in de regio op te zoeken en te verbinden een goede gedachte, maar of je daarmee met de paar grote producties het bewustzijn en publieksbereik stimuleert wordt betwijfeld. Het amateurstraject is vreemd, omdat het uit gaat van de mensen die al cultuur bewust zijn. Aandacht voor nieuwe doelgroepen is interessanter, ook in het kader van het actieplan. Het verbinden van netwerken en het opzetten van grote projecten is hier ten dele passend.

Keuze: Producties jonge makers: Relaties aangaan met nieuwe en jonge kunstproducenten (aanbod) om zo verjonging te bieden aan de professionele en amateur-kunsten.

De provincie leg een zeer interessant idee op tafel in het kader van het actieplan, maar het idee wordt niet of nauwelijks uitgewerkt. De relatie naar participerende instellingen, jongeren, professionele kunst en amateurkunst ontbreekt. Inbedding in de jongerenwereld komt helemaal niet aan de orde. Het idee is zeer goed, maar er is geen plan of project.

Keuze: Cultuurparticipatie- stedelijke pijler: talentontwikkeling, jonge groepen en theatermakers een stimulans geven.

Hier is voorbeeldig geleerd van de ervaringen opgedaan met het eerste actieplan. Op basis van de ervaringen hiermee heeft men een heldere visie ontwikkeld, waarin vervolgens het tweede actieplan is ingepast en dit op een manier die recht doet aan actieplan. Het korte termijneffect (binnen 4 jaar) is niet meetbaar, maar het valt te verwachten dat er op lange termijn behoorlijke effecten zullen zijn. De outputdoelstellingen zijn helder.

Samenwerking

Keuze: Samenwerking tussen gemeenten en culturele instellingen.

Met het oog op de periode na het tweede actieplan, is het erg belangrijk om voorwaarden te scheppen voor continuïteit in de geformuleerde doelstellingen van het actieplan. De noodzakelijke samenwerking tussen gemeenten onderling, tussen instellingen en tussen instellingen en gemeenten is hiervoor van groot belang. Veel aandacht gaat uit naar de verbindingen tussen cultuur en andere sectoren, wat nodig is voor toekomstige financiële

verankering. Door grote culturele instellingen als aanjaagfunctie ten aanzien van de middelgrote en kleinere gemeenten te laten fungeren, kan er met beperkte kosten gebruik gemaakt worden van de aanwezige kennis en aanbod binnen de provincie. Het streven is van kleine projecten naar een aantal grote meerjarige projecten over te gaan, wat meer verdieping met zich mee kan brengen, maar dit kan belemmerend werken ten aanzien van nieuwe initiatieven van kleine onbekende aanbieders. De output is goed geformuleerd en meetbaar.

Keuze: Stimulering cultuurbeleid regio's/gemeenten: Versterkt inzetten op regio's, die wij willen stimuleren om meerjarenvisies en -plannen voor culturele samenwerking te ontwikkelen.

De keuze is duidelijk wat betreft de versterking van de infrastructuur. Minder duidelijk is de provincie over de inhoudelijke doelen: Welke mensen wil men bereiken? Over welke cultuur gaat het? Uit de outputindicatoren is moeilijk af te leiden wat er bereikt of verbeterd moet worden. De provincie faciliteert en de regionale partners moeten de inhoud bepalen, dit vergt meer uitleg over de inhoudelijke ambitie. Een strategische vraag is of de keuze voor 'witte vlekken' nu niet ten koste gaat van initiatieven in wel georganiseerde regio's (die waarschijnlijk ook meer inwoners hebben) Als de keuze zou inhouden dat in die laatste gebieden kansen gemist gaan worden is dat ongewenst.

Keuze: Binnenschoolse cultuureducatie (Cultuur en School): voortzetting van de jaarprogramma's KunstMenu en KunstMaat voor het basis en voorgezet onderwijs en de samenwerking tussen instellingen, de netwerken die zij hebben opgebouwd en de culturele en erfgoedprojecten.

Het is goed dat het niet alleen aanbod gericht is, dat de vraagontwikkeling van scholen gestimuleerd wordt. Er kan wel meer nadruk gelegd worden op de samenwerking tussen de scholen en de culturele instellingen. Bewustwording bewerkstelligen door voorstellingen op school voor kinderen en daarna weer overgaan tot de orde van de dag is te weinig. In de meting wordt het effect van alle inspanningen op wat langere termijn en buiten de school gemist: hoeveel leerlingen gaan ook wel eens zonder school naar een culturele activiteit, hoeveel leerlingen gaan actief aan de slag op cultureel gebied.

Keuze: Vergroten deelname aan activiteiten voor jonge getalenteerde musici uit binnen- en buitenland, met een verbinding met de jeugd: een aantal bestaande initiatieven, projecten en organisaties in de gemeente en de provincie op gebied van "jonge muziek" en "muzikaal talent" bundelen zich onder het concept van het masterclasscentrum.

Het is een goede ambitie talent te ondersteunen, maar de relatie naar vergroting van de actieve participatie komt niet in het plan voor. Wat dit project aan de doelstelling en de visie van het actieplan kan bijdragen is minimaal. De vraag is wat de relatie is tussen "top"kunst, die breed nodig is en "breedte" kunst in het jongeren circuit. Daar liggen veel kansen, maar in het plan wordt hier niet op ingegaan. De relatie tussen het masterclasscentrum en de aanwezige kunst- en cultuureducatieve instellingen ontbreekt. Als deze relatie niet wordt gelegd, schiet het project de bedoelingen van het actieplan voorbij.

Keuze: Cultuurmakelaar met 'vrije ruimte': hij/zij zoekt samen met jongeren naar nieuwe wegen om het aanbod van de kunstinstellingen aantrekkelijk te maken voor nieuwe doelgroepen.

Het probleem is hier dat het sterk afhankelijk is van de persoon en van de aan te trekken cultuurmakelaar afhangt of er überhaupt iets van terecht komt en dus ook of er effecten zullen worden behaald. Het is daarbij ook onverstandig secundair in te zetten op experimenten. Verstandig was geweest om de geslaagde projecten van het vorige actieplan continuïteit te geven.

Amateurs

Keuze: Meer VMBO jongeren bereiken

De keuze strookt met de algemene actieplandoelstelling, de vraag is alleen waarom ze deze keuze maken, omdat er geconstateerd wordt dat binnen het VMBO onderwijs de aandacht voor cultuur beperkt is en er niet ingezet wordt op het onderwijs. Door het subsidiëren van instellingen wordt het realiseren van groei van cultuurbereik van jongeren voldaan, maar dit kan niet de enige weg zijn. Er zijn uit de eerste actieplanperiode een legio aan mooie VMBO onderwijsprojecten bekend, wellicht is hier sprake van geldgebrek. Wat de outputdoelstelling betreft gaat men er kennelijk van uit dat bij gelijkblijvende totaalbereik een verschuiving op zal treden richting VMBO jongeren. Dit vereist stevige marketing inspanningen.

Keuze: Vergroten van de cultuurparticipatie 12-24 jarigen: diepte investering in toekomstige cultuurparticipatie.

De keuze is helder en consistent. Het is goed dat activiteiten ingebed worden in de infrastructuur van de gemeente. Er is ook een goede balans tussen binnen- en buitenschoolse activiteiten. Het is goed dat er via het platform onderlinge afstemming is tussen de instellingen. Het bereik van allochtone kinderen en jongeren wordt als vanzelfsprekend gezien. Zeker in het kader van het actieplan zou een meer expliciete aandacht voor deze doelgroep passend zijn. Dit kan zowel in de plannen en uitvoering als in de meting van resultaten gebeuren.

Keuze: Publieksbereik en participatie jongeren en amateurs: projecten, samenwerking, structurele ondersteuning en investering.

De keuze van de provincie is erg voorwaarden scheppend wat niet bij het actieplan hoort. Opzetten van servicepunten en jeugdtheaterscholen is wel belangrijk maar dat gaat over de infrastructuur, de hardware en niet de software. De keuze is heel vaag, niet duidelijk wat ze nu precies willen gaan doen. Wat betreft de meetbaarheid is het opvallend dat zaken als tevredenheid en spin-off worden meegenomen.

Keuze: Incidentele subsidies voor eenmalige kleinschalige projecten op het gebied van de professionele kunsten, niet-professionele kunsten en cultuureducatie. Het gaat om de disciplines podiumkunsten, beeldende kunst, amateurkunst, audiovisuele kunst, letteren en cultureel erfgoed.

Het plan is kort en helder omschreven. De geschiedenis van de gemeente geeft vertrouwen in de uitvoering. Ten aanzien van het eenmalige karakter, is de vraag hoe stimulering in de toekomst kan zorgdragen voor actieve participatie. Het accent ligt zeer duidelijk op de actieve participatie. De keuze om de subsidie te verstrekken aan initiatieven die potentie hebben om daarin te groeien is uitstekend. Eveneens de positieve uitsluiting van gesubsidieerde instellingen. Grote vraag blijft wie de potentie bepaald en wat als men is doorgegroeid en zich zichtbaar heeft gemaakt. De keuze voor dynamiek siert de gemeente. De continuering in de toekomst roept vraagtekens op.

Keuze: Versterking ondersteuningsrol provinciale instellingen: aandacht geven aan amateurkunst en de vrijwilligersactiviteiten op het gebied van cultureel erfgoed.

Het eindoordeel berust op duidelijke keuzes, die deze aanvrager doet en men is duidelijk over de verwachte output. De aanvrager geeft zelf aan dat de uiteindelijke effecten moeilijk vast te stellen zijn. Opvallend is de besteding van het geld deels aan 1,5 coördinator.

Conclusie kwalitatieve beoordeling

Het is duidelijk dat de kwalitatieve beoordeling negatiever uitvalt dan de kwantitatieve. De kwantitatieve beoordeling leidde tot een oordeel tussen 'redelijk' en 'goed', terwijl een samenvatting in één woord van bovenstaande kwalitatieve beoordelingen toch niet verder komt dan 'matig'.

De beoordelaars zijn regelmatig gecharmeerd van een in de keuzes tot uitdrukking gebracht idee, maar zij klagen vooral veel over het feit dat een en ander slecht is uitgewerkt. Ook over de gekozen indicatoren is men nogal eens slecht te spreken. Over de aansluiting van de keuzes op het Actieplan worden even vaak positieve als negatieve opmerkingen geplaatst.

Gesprekken

De beoordelaars zijn gebeld voor een gesprek, nadat de beoordelingslijsten waren terugontvangen. Hieronder komen de belangrijkste punten uit die gesprekken aan de orde.

Doelstelling

Op de eerste plaats werd aan de beoordelaars om een reactie gevraagd op de centrale doelstelling van het Actieplan. Over het geheel genomen is men positief. De beoordelaars hebben het over 'een frisse wind' en 'leven in de brouwerij'. Vooral van belang is dat het ACB een verschuiving inhoudt van aanbodgericht naar vraaggericht beleid, een duidelijke verbetering.

Eén beoordelaar is kritisch over de centrale rol voor het 'heilige' publieksbereik. Actieve participatie is van veel meer belang, zeker voor jongeren. De noodzaak voor jongeren om je uit te kunnen drukken wordt steeds groter. Je kunt ook beter investeren in de mensen die boven het maaiveld uitsteken, beter in minder mensen dan in meer.

Een vergelijking met het ACB I van staatssecretaris van der Ploeg dringt zich op. Men vond het vorige ACB concreter, de huidige doelstelling wordt zelfs eenmaal als 'een vage hap' gekenschetst. De uitwerking in subdoelstellingen in het ACB I, die nu achterwege is gebleven, maakte het concreter, maar men is zich bewust dat daar ook bezwaren aan kleefden. De partners gingen destijds naar die subdoelstellingen toeschrijven en het ACB I werd als dirigistisch ervaren door de partners.

Men bespeurt wel een afname van het élan. Het is opgeschud, maar begint weer in te zakken. Een en ander is meer 'normaal' geworden. In de vorige periode was het meer 'durfgeld'. Dit kan ook positief geïnterpreteerd worden: de nieuwe aanpak is in de bestaande werkwijzen geïntegreerd.

Doelgroepen

De nadruk die in de lokale en provinciale plannen wordt gelegd op jongeren vindt men uiterst zinvol. Via scouts lukt het bijvoorbeeld wel degelijk informele leiders te bereiken, die een voorbeeldfunctie kunnen hebben voor leeftijdsgenoten. En via het onderwijs kan veel bereikt worden.

Dat allochtonen als afzonderlijk benoemde doelgroep uit het Actieplan verdwenen zijn, vinden de meesten geen bezwaar. Wie bijvoorbeeld in de grote steden wat met jongeren wil, moet automatisch rekening houden met het feit dat de meerderheid van die jongeren allochtoon is. Je moet altijd rekening houden met de demografische situatie en bijvoorbeeld ook met zwarte kousenkerken. Wel maak je bij de eerste generatie allochtonen geen enkele kans.

Bovendien leidt een benadrukking van het 'allochtone' tot een verkeerde inzet, bijvoorbeeld aanbod in samenwerking met moskeeverenigingen of iets dergelijks. Zo moet het juist niet, het moet bottom up, en de jongerencultuur, ook die van de allochtone jongeren, is urban, niet allochtoon. Incidentele projecten op dit gebied hebben dan ook geen enkele blijvende ontwikkeling tot stand gebracht.

Eén beoordelaar denkt er anders over. Je moet moeite doen voor specifieke groepen, bijvoorbeeld Kaapverdianen, en dat moet dan expliciet worden gemaakt.

Educatie

De belangstelling voor cultuureducatie in de actieplannen wordt onderschreven. Eén beoordelaar denkt zelfs dat het het beste is het volledige budget van het Actieplan aan Cultuur & School te besteden.

Een andere beoordelaar maakt hier juist kanttekeningen bij. Door cultuureducatie via de scholen te laten lopen, krijgt cultuur veel te veel een verplicht karakter. Je leest geen boeken meer voor je plezier, maar voor je lijst en zo gaat het plezier verloren en dat zal op latere leeftijd een rol blijven spelen. Het CBS neemt cultuur ook veel te smal, dat sluit niet aan op de jongerencultuur. Er is nog nooit zo'n actieve generatie geweest op cultureel gebied en dat

zie je helemaal niet terug in de statistieken. Rap is wel degelijk literatuur. De definities moeten worden opgerekt.

Eén beoordelaar ziet een discrepantie tussen de grote aandacht voor cultuureducatie in het Actieplan en de bezuinigingen die doorgevoerd zijn op de centra voor de kunsten. Op meer dan de helft van deze centra is bezuinigd. Dus wat aan de ene kant wordt wegbezuinigd, komt er via de andere kant weer bij. Het zou te maken kunnen hebben met het feit dat de centra weinig vraaggericht waren.

Erfgoed

De nadruk die erfgoed krijgt in de lokale en provinciale plannen wordt over het algemeen gesteund. Erfgoed in stand houden kost veel geld, dus is het van belang er publiek voor te trekken. De marketing van erfgoed is pas twee jaar geleden begonnen, bij podiumkunsten is die trend al in de jaren 80 begonnen. Een inhaalslag is dus geboden. Het moet wel aansluiten op de dynamiek van de samenleving en niet ontaarden in folklore.

Samenwerking

In de plannen wordt veel werk gemaakt van samenwerking tussen de verschillende partijen. Over het nut van deze forse inzet op samenwerking wordt verdeeld gedacht door de beoordelaars. Sommigen vinden het wel een beetje veel van het goede en benadrukken dat samenwerking een middel moet zijn en geen doel op zich. Eén beoordelaar heeft helemaal niets met samenwerking en vindt het naar de mond praten van OCW en bureaucratisch gedoe, dat in de plaats komt van inhoudelijke zaken. Een ander merkt op het nogal vreemd te vinden dat er extra middelen nodig zijn voor samenwerking. Het zijn toch allemaal gesubsidieerde instellingen, dus ze moeten gewoon de opdracht krijgen om samen te werken.

Anderen benadrukken dat er helemaal niets gebeurt, als je niet faciliteert. Het zijn immers allemaal individuele professionals en vaak zijn het kleine spelers. Het is goed als mensen ontdekken dat ze hetzelfde aan het doen zijn en het werkt wel, het bundelt de creativiteit.

Aanbod-vraag

Zoals al besproken is, zijn de beoordelaars zeer te spreken op de verschuiving van aanbodgericht naar vraaggericht beleid die door het Actieplan wordt gestimuleerd. Wel wordt er opgemerkt dat hier veel steviger op ingezet moet worden. Instellingen moeten nog veel meer vanuit de doelgroepen denken. Ze denken nog te veel dit is ons aanbod en dat is het dan. Het kan dus sterker, maar, zo merkt een beoordelaar op, het is ook moeilijk. Vooral op marketinggebied kan er nog enorm veel gebeuren.

Beleidsmodel

Met het gekozen decentrale beleidsmodel hebben de beoordelaars geen moeite. Men heeft geen behoefte aan centrale plannen, het is het beste dat het 'van onderuit' komt. Sommige beoordelaars vinden echter dat de relatie OCW-partners sterker zou kunnen en vinden een gemengd model het beste. OCW en de partners zouden duidelijke afspraken kunnen maken over de te bereiken doelen. Geen directieven van bovenaf, maar samen afspreken wat de output moet zijn. Dan heb je een meetbaar iets en is er veel meer duidelijkheid.

Landelijke effecten

Het beleidsmodel van het Actieplan mag decentraal zijn, het is uitdrukkelijk de bedoeling dat er landelijke effecten optreden. Gevraagd naar deze landelijke effecten, reageren de beoordelaars ambigu, om niet te zeggen sceptisch. Een paar citaten illustreren dat: 'als het goed is wel', 'dat zou wel moeten', 'het is een flinke druppel op een gloeiende plaat' en 'pas op langere termijn kun je wat verwachten'.

Eén beoordelaar rekent voor: het gaat om zo'n 120.000.000 euro. Kun je verwachten dat 12.000.000 Nederlanders de rest van hun leven allemaal 10 euro meer gaan uitgeven aan cultuur ten gevolge van het Actieplan? Is dat realistisch? En dan speel je pas quitte.

De beoordelaars nuanceren deze weifelende houding: de resultaten moeten niet bij gevestigde instellingen gezocht worden, maar in kleine subgroepen. De echte veranderingen moeten van binnen uit komen, de visie bij de instellingen moet veranderen. En: lokale of provinciale effecten zullen in sommige gevallen zeker optreden, sommige plannen zijn echt goed.

Meetbaarheid

De betrekkelijke onbepaaldheid van de doelstelling zal toetsing niet gemakkelijk maken, vreest men. Bij de komende evaluatie moet vooral goed worden nagegaan of de verschuiving van aanbodgericht naar vraaggericht gestalte heeft gekregen. Partners gebruiken de gelden namelijk ook wel voor dingen die ze toch al deden.

Een beoordelaar had om die reden liever gezien dat men elkaar meer had afgerekend, dat er duidelijke afspraken waren gemaakt en er meetbare eisen waren gesteld. Niet van bovenaf opgelegd, maar in samenspraak overeengekomen.

Conclusie gesprekken

De beoordelaars zijn over het geheel genomen positief over het Actieplan en juichen de stimulering van een vraaggericht aanpak toe. Ook over de accenten die door de partners aan het Actieplan zijn gegeven, zoals aandacht voor jongeren, cultuureducatie en erfgoed is men positief. Wel wordt geconstateerd dat het élan van het vorige Actieplan wat is weggezaakt.

Minder positief is men over de grote nadruk op samenwerking. Enerzijds zou samenwerking een vanzelfsprekendheid moeten zijn, waar geen extra middelen voor nodig zijn, anderzijds beneemt het accent op samenwerking het zicht op de inhoudelijke zaken.

Over de mogelijkerwijs te verwachten landelijke effecten is men niet erg optimistisch. Lokaal en provinciaal zal er zeker wat gebeuren, sommige plannen zijn erg goed, maar of er een landelijk effect verwacht kan worden, is maar zeer de vraag.

Hoofdstuk 6

Nulmeting

Uiteraard is het de bedoeling in 2009 vast te stellen of het Actieplan heeft geleid tot de gewenste ontwikkelingen. Op de eerste plaats gaat het daar bij om de vraag of de 42 lokale en provinciale plannen dit beoogde resultaten hebben opgeleverd. Voor het meten van de voortgang en de effecten van de actieprogramma's zijn de partners zelf verantwoordelijk. Op basis van de door hen geformuleerde outputdoelstellingen en gekozen outputindicatoren zullen zij vaststellen of de 42 afzonderlijke plannen succesvol waren.

Op de tweede plaats gaat het om de vraag of het Actieplan ook landelijk gezien succes heeft gehad. De mate van het landelijke succes kan op twee manieren bepaald worden. Enerzijds kan een aggregatie plaats vinden van de 42 lokale en provinciale evaluaties. Anders kan gezocht worden naar landelijk gemeten indicatoren voor het succes van het Actieplan.

Om na vier jaar te kunnen bepalen in hoeverre Actieplan II is samengegaan met de gewenste ontwikkelingen, is een nulmeting nodig. Zonder nulmeting kan immers niets gezegd worden over de dankzij het Actieplan opgetreden ontwikkeling.

Het vaststellen van de effecten in 2009 is bepaald niet zonder problemen. Op de eerste plaats ontbreekt iedere vorm van een controlegroep. Zodoende kan iedere gemeten ontwikkeling ook berusten op geheel andere oorzaken dan op de gunstige of ongunstige werking van het Actieplan, bijvoorbeeld op een autonome groei van de culturele belangstelling, op de invoering van het CKV, op een toename van het opleidingsniveau of op een hernieuwde groeispurt in de immateriële waarden oriëntatie. En omgekeerd hoeft het achterwege blijven van een "effect" nog niet te betekenen dat het Actieplan mislukt is. Misschien was de cultuurparticipatie zonder Actieplan door andere ontwikkelingen wel gedaald.

Op de tweede plaats is niet duidelijk hoe de aggregatie van de 42 evaluaties moet plaats vinden. Is bij één plus de helft, dus bij 22 positieve evaluaties, het Actieplan "geslaagd"? Of is een meer

genueanceerdere benadering geboden? Op de derde plaats is niet op voorhand duidelijk welke landelijke cijfers genomen zouden moeten worden van het Actieplan “af te rekenen”.

In dit hoofdstuk wordt het materiaal voor de beide nulmetingen, op basis van de geaggregeerde 42 evaluaties en op basis van landelijke cijfers, bijeengebracht.

Als uitgangspunt voor de aggregatie van de 42 evaluaties is een overzicht gemaakt van de 42 uitgangssituaties die de partners toegevoegd hebben bij hun actieplannen. Deze uitgangssituaties zijn ook uitvoerig bestudeerd voor de sterkte-zwakke analyses in hoofdstuk 2. De uitgangssituaties blijven hoofdzakelijk beperkt tot het beschrijven van de sterke en zwakke punten. Om deze reden is uit de uitgangssituaties niet meer informatie te halen voor de nulmeting, dan al in hoofdstuk 2 te vinden is. Daarvan wordt in dit hoofdstuk wat dat betreft alleen een samenvatting van de sterke en zwakke analyses gegeven. Aan het einde van de actieplanperiode kan bekeken worden of er verandering opgetreden is in deze sterke en zwakke punten.

Als uitgangspunt voor een vergelijking van de landelijke cijfers worden in dit hoofdstuk landelijke cijfers van het CBS en SCP besproken. Het CBS en het SCP verzamelen lange termijn trendcijfers over cultuurparticipatie. Voor zover deze relevant zijn voor de doelstelling van het Actieplan II worden deze in dit hoofdstuk besproken.

Samenvatting sterkte-zwakke analyses

In tabel 6.1. wordt voor gemeenten en provincies samen infrastructuur, aanbod, samenwerking, cultureel erfgoed en cultuurdeelname als sterke punten gezien. Zwak worden cultuurdeelname, infrastructuur, samenwerking, aanbod en cultuurbeleid beoordeeld. Die punten die zowel erg vaak zwak als sterk genoemd worden zijn: infrastructuur, cultuurdeelname, aanbod en samenwerking. Cultureel erfgoed wordt bijna driemaal zo vaak als sterk gezien, als zwak. Cultuurbeleid wordt bijna tweemaal zo vaak als een zwak punt genoemd dan als een sterk punt.

De tabel geeft een nadere onderverdeling naar gemeenten en provincies die hier onbesproken blijft.

De tabel kan gebruikt worden als aanknopingspunt voor een aggregatie in 2009 van de 42 dan beschikbaar lokale en provinciale evaluaties. Duidelijk is dat het een zeer globaal aanknopingspunt is. Methodologisch gezien is deze aggregatie een problematische onderneming, tenzij er er voor deze 42 evaluaties duidelijk richtlijnen beschikbaar komen, die gericht zijn op aggregatie.

Landelijke cijfers participatiecijfers jongeren

Zoals in de voorgaande hoofdstukken duidelijk is gebleken richten de 42 actieplannen zich voor een groot deel op jongeren en/of op cultuureducatie. Wanneer er landelijke indicatoren gezocht moeten worden om de invloed van het Actieplan vast te stellen, ligt het der halve voor de hand te

kiezen voor cijfers over actieve en passieve participatie door jongeren. In de bijlage zijn dergelijke lange termijn cijfers bijeengebracht.

De tabellen in de bijlage bestrijken een korte periode 1979-2003 van het SCP en 1997-2004 van het CBS. Dit zegt nog niet veel over het effect van de eerste actieplanperiode, omdat in de beginjaren vanaf 2001 nog veel projecten opgestart moesten worden.

In de tabel van het SCP in bijlage 4 is niet echt een trend te ontdekken, wel is het opvallend dat de groep van 6 tot 11 jaar de cultuurdeelname cijfers hoger liggen dan de leeftijdsgroep van 12 tot 34 jaar. Bij deze laatste groep is eerder een daling in cultuurdeelname te zien, dan een stijging. De hoogste score is bij de leeftijdsgroep 6-11 jarigen, het (laten) lenen van boeken uit de bibliotheek om zelf te lezen, die zelfs rond de 80% ligt. Daarop volgt het bezoek aan een bioscoop en filmhuis, deze scoort bij alle leeftijdsgroepen erg hoog. Het bezoek aan concerten klassieke muziek en opera/operette heeft de minste deelname (SCP 2005).

In de tabel van het CBS in bijlage 5, valt af te lezen dat de bioscoop en concerten het meest bezocht worden, daarop volgt het museumbezoek. Evenals bij de tabel van het SCP is hier ook niet echt een trend te ontdekken. Ook is hier weer te zien dat concerten klassieke muziek het minste bezocht wordt, daarop volgt het bezoek aan toneelstukken (CBS 2006).

Een eerdere analyse van dergelijke cijfers in relatie tot het Actieplan I is door het SCP uitgebracht. Hieronder volgt een samenvatting van dit rapport van het SCP (2005).

In het rapport zijn analyses verricht op de bestanden van de avo-onderzoeken van 1999 en 2003, zodat het mogelijk was te bezien of de centrale doelstelling ‘, namelijk meer en ander publiek voor cultuur’, bereikt is.

Kerdoelstelling van het eerst Actieplan was het *trekken van een groter en diverser samengesteld publiek*. Met het Aanvullend voorzieningengebruik onderzoek (avo) beschikt het SCP over een gegevensbron waarmee een toetsing mogelijk is. Het avo-onderzoek is sinds 1979 elke vier jaar gehouden onder een steekproef van rond de 6000 huishoudens.

Het onderzoek bevat veel informatie over de cultuurdeelname van Nederlanders op verschillende terreinen (podium- en beeldende kunst, cultureel erfgoed, cinema, amateurkunst, gedrukte media, mediagebruik met betrekking tot kunst en cultuur).

Het Actieplan als zodanig heeft op landelijk niveau nog geen direct effect gesorteerd volgens het SCP. Hoewel er enkele significante verschillen gevonden werden, waren deze te weinig eenduidig om van effectiviteit van het Actieplan, te kunnen spreken. Niettemin is er tussen 1999 en 2003 grosso modo sprake geweest van een toegenomen belangstelling voor diverse vormen van cultuur. Maar deze stijging dient dus volgens het SCP niet te worden toegeschreven aan de Actieplaninterventies als zodanig.

Tabel 6.1. Samenvatting van de sterkte-zwakte analyses

	Sterkte		Zwakte
Infrastructuur	31	Cultuurdeelname	23
Aanbod	24	Infrastructuur	22
Samenwerking	23	Samenwerking	17
Cultureel erfgoed	22	Aanbod	14
Cultuurdeelname	21	Cultuurbeleid	14
Cultuureducatie	17	Financiën	12
Disciplines	17	Disciplines	10
Cultuurbeleid	8	Cultuureducatie	9
Financiën	1	Cultureel erfgoed	8
	gemeente sterk		gemeente zwak
Infrastructuur	25	Cultuurdeelname	18
Aanbod	16	Infrastructuur	13
Cultureel erfgoed	14	Samenwerking	12
Cultuurdeelname	14	Cultuurbeleid	8
Disciplines	14	Cultuureducatie	8
Cultuureducatie	13	Aanbod	7
Samenwerking	13	Disciplines	6
Cultuurbeleid	3	Financiën	6
Financiën	1	Cultureel erfgoed	5
	provincie sterk		provincie zwak
Samenwerking	10	Infrastructuur	9
Aanbod	8	Aanbod	7
Cultureel erfgoed	8	Cultuurbeleid	6
Cultuurdeelname	7	Financiën	6
Infrastructuur	6	Cultuurdeelname	5
Cultuurbeleid	5	Samenwerking	5
Cultuureducatie	4	Disciplines	4
Disciplines	3	Cultureel erfgoed	3
Financiën	0	Cultuureducatie	1

Die interventies hebben vooralsnog evenmin geleid tot een verjonging van het publiek. In de groep jongvolwassenen (16 tot 30 jaar) waren de traditionele podiumkunsten en het cultureel erfgoed geen groeimarkt. Bij hen is de visuele cultuur wel in opmars. Nederlanders met Turkse, Marokkaanse, Surinaamse en Antilliaanse achtergrond gaan wel iets vaker dan voorheen naar een aantal vormen van cultuur. Gezien de ondervertegenwoordiging van (delen van) deze groepen, doordat de vragenlijst geheel in het Nederlands is afgenomen, is het niet

goed mogelijk antwoord te geven op de vraag of de Actieplaninspanningen hiervoor verantwoordelijk zijn geweest. In de zeven gemeenten die *avant la lettre* met het Actieplan zijn gestart, zijn er wel indicaties in die richting.

Ten slotte kan een drietal kanttekeningen worden geplaatst bij de in dit rapport uitgevoerde evaluatie. Landelijk effect is moeilijk te meten omdat:

- de gemeten periode is herfst 2002-herfst 2003. Toen moesten veel projecten nog opgestart worden of bevonden zich nog in een pril stadium. Het is het mogelijk dat bij de volgende meting in 2007, dankzij het voortzetten van programma's uit de periode 2001-2004, wel een effect kan worden gemeten
- in financieel opzicht is het een relatief bescheiden beleidsproject. Dat wil zeggen rijksbijdrage plus de eigen bijdrage betreft tussen 2% en 4% van de totale cultuurbegroting. Voor provincies bedraagt het aandeel ongeveer 8% van
- de totale cultuurbegroting (IJdens en Hitters 2003).
- niet in alle Actieplangemeenten is op alle culturele terreinen even sterk ingezet. Met behulp van meer specifieke informatie over de initiatieven per gemeente kan hier in een volgend onderzoek wellicht gedetailleerder op in worden gegaan, zodat het mogelijk wordt om per cultureel terrein alleen de Actieplangemeenten die op dat terrein interventies gepleegd hebben te vergelijken met de overige gemeenten.

De conclusie van de onderzoekers is dat het Actieplan Cultuurbereik 2001-2004 te heterogeen is om een landelijk beeld naar voren te brengen. De partners verschillen in de prioriteiten die ze stellen. Ook gaat het om een te klein bedrag, om behoorlijke verwachtingen aan te kunnen koppelen.

Actieplangemeenten werden vergeleken met gemeenten die niet rechtstreeks meededen aan het Actieplan. Deze gemeenten worden echter wel door provincies ondersteund met actieplangeld.

Conclusie

Ten behoeve van een nulmeting zijn gegevens uit de sterkte-zwakte analyses van de 42 partners en landelijke cijfers over actieve en receptieve cultuurparticipatie door jongeren bijeengebracht. Beide klassen van gegevens bieden aanknopingspunten voor een evaluatie in 2009. Het gaat in beide gevallen om globale aanknopingspunten. Hierdoor wordt de evaluatie in 2009, in de zin van een effect-evaluatie op landelijk niveau, bijzonder lastig. Dit probleem wordt verergerd, doordat bij veel keuzes outputindicatoren zijn geformuleerd die nauwelijks relevant te noemen zijn (vergelijk hoofdstuk 4).

Hoofdstuk 7

Samenvatting en conclusie

In dit laatste hoofdstuk volgt eerst een summiere samenvatting van de bevindingen. Daarna volgt een conclusie. Voor uitgebreidere samenvattingen wordt terugverwezen naar de desbetreffende hoofdstukken.

Allereerst is een analyse uitgevoerd van de sterke zwakte analyses van de lokale of provinciale culturele situatie die de 42 partners aan hun plannen voor het Actieplan Cultuurbereik II hebben toegevoegd. De volgende aspecten van het plaatselijke of provinciale leven worden door meer dan de helft van de partners sterk genoemd: de infrastructuur, het aanbod, de samenwerking tussen verschillende partijen, het culturele erfgoed en de cultuurdeelname. Het lijstje met door meer dan de helft genoemde zwaktes bestaat uit: de cultuurdeelname en de infrastructuur.

Sterktes en zwaktes op het gebied van de infrastructuur, het aanbod, de samenwerking, cultureel erfgoed en de cultuurdeelname zijn de termen waarmee de bestuurders van gemeenten en provincies de culturele situatie in hun stad of provincie vooral omschrijven.

De andere sterke en zwakke punten in de culturele wereld worden steeds door minder dan de helft van de partners als sterk of als zwak punt genoemd. Hoe belangrijk deze punten ook kunnen zijn in het licht van de plaatselijke of provinciale situatie, landelijk gezien blijken ze niet van dominant belang te zijn. Slechts een beperkt aantal partners vindt het nodig deze zaken op te nemen in een beschrijving van de culturele situatie.

De landelijke outcomedoelstelling van het actieplan, het culturele bewustzijn van burgers te versterken door het vergroten van zowel het publieksbereik als de actieve participatie in kunst en cultuur, is ruim geformuleerd zodat er altijd wel aansluiting is tussen bepaalde tekorten of

sterke punten in een gemeente of provincie en het actieplan, maar wat betreft de aansluiting tussen deze landelijke ervaren tekorten en landelijk ervaren sterke punten enerzijds en het Actieplan anderzijds kan het volgende worden opgemerkt.

Wat betreft de infrastructuur kan gesteld worden dat het huidige Actieplan Cultuurbereik niet bedoeld is voor financiering van de infrastructuur. Hier sluit de opzet van het actieplan dus doelbewust niet aan op plaatselijk ervaren sterktes en zwaktes. Voor het aanbod, de samenwerking, cultureel erfgoed en de cultuurdeelname ligt dat anders. Het actieplan is onder meer nadrukkelijk bedoeld om het aanbod meer op de vraag af te stemmen, om samenwerkingsverbanden te helpen organiseren of verder uit te bouwen, om de belangstelling voor cultureel erfgoed te stimuleren en om cultuurdeelname te bevorderen. Dus wat dit betreft is er een goede aansluiting tussen de door partners genoemde sterktes en zwaktes en de doelstellingen van het Actieplan.

Cultuurdeelname is min of meer de belangrijkste doelstelling van het Actieplan en cultuurdeelname wordt het vaakst genoemd als tekort en is daarmee de meest genoemde zwakte. Zodoende is er op dit punt een zeer goede aansluiting tussen Actieplan en landelijk ervaren tekorten. Wel kan daarbij worden aangetekend dat 19 partners de cultuurdeelname *niet* als een lokale of provinciale zwakte omschrijven. Dus op dit punt is de aansluiting tussen het landelijke actieplan en de landelijk ervaren tekorten minder duidelijk.

Keuzes en financiën

De 42 partners hebben keuzes geformuleerd en deze keuzes zijn uitgewerkt in outputdoelstellingen. Uit de analyse blijkt dat de meest gemaakte keuzes en keuzes waar het meeste budget aan gespendeerd wordt op de volgende aspecten betrekking hebben: doelgroepen, publieksbereik, educatie, amateurs, samenwerking en cultureel erfgoed.

Het grootste gedeelte van het budget is gericht op de volgende drie zaken: samenwerking (47% van het budget), meestal in de vorm van samenwerking tussen culturele instellingen onderling, aan doelgroepen (44%), bijna steeds jongeren, en aan cultuureducatie (49%).

Een nog vrij substantieel deel van het budget is gericht op publieksbereik en cultureel erfgoed (beide 37%), terwijl andere zaken een aanzienlijk kleiner deel van het budget zullen krijgen toebedeeld (cultuurbeleid, bepaalde disciplines etc.).

Veel doelstellingen heten outputdoelstellingen, maar betreffen eigenlijk een omschrijving van de input. 11% van de outputdoelstellingen is geformuleerd als een effect en 24% als een resultaat. De overige 65% van de doelstellingen zijn in strikte zin geen outputdoelstellingen, maar geformuleerd in termen van inspanningen of producten.

Outputindicatoren en meetinstrumenten

Veel outputindicatoren (30%) zijn geformuleerd op het niveau van inspanningen. Het kan bijvoorbeeld gaan om het aantal culturele instellingen met een marketingplan of het aantal scholen dat heeft deelgenomen aan bijscholingsdagen van cultuurcoördinatoren. Op productniveau is 24% van de indicatoren geformuleerd. Meestal betreft het een aantal voorstellingen of projecten. Een kwart van de indicatoren is op resultaatniveau geformuleerd. Het gaat hierbij vooral om het aantal bezoekers of deelnemers aan specifieke voorstellingen of projecten. Op effecten heeft 10% van de indicatoren betrekking. Over het algemeen is het aantal bezoekers de indicator. Het verschil met indicatoren op resultaatniveau is dat het niet het aantal bezoekers aan een bepaalde voorstelling betreft maar het bezoek in het algemeen.

Het gebruik van Richtlijnen Cultuurparticipatie Onderzoek wordt nauwelijks vermeld.

Bij de helft van de outputdoelstellingen is er sprake van meerdere metingen en bij 16% wordt ook van monitoring gesproken. Naast jaarverslagen wordt veel gebruik gemaakt van eenmalige activiteitenverslagen.

Beoordeling

Een aantal beoordelaars is gevraagd de keuzes kwantitatief en kwalitatief te beoordelen. Het blijkt dat zij gunstig oordelen over de voorgelegde keuzes. Het oordeel ligt tussen redelijk en goed. De aansluiting op de centrale doelstelling wordt het best beoordeeld, de aansluiting van de gekozen indicatoren op de lokale/provinciale doelstellingen wordt minder goed beoordeeld. Vooral keuzes gericht op amateurs worden gunstig beoordeeld, keuzes gericht op samenwerking worden een stuk minder goed beoordeeld.

De kwalitatieve beoordeling valt negatiever uit dan de kwantitatieve. De kwantitatieve beoordeling leidde tot een oordeel tussen 'redelijk' en 'goed', terwijl een samenvatting in één woord van de kwalitatieve beoordelingen niet verder komt dan 'matig'.

Wel zijn de beoordelaars regelmatig gecharmeerd van een in de keuzes tot uitdrukking gebracht idee, maar zij klagen nogal eens over het feit dat een en ander slecht is uitgewerkt. Ook over de gekozen indicatoren is men soms slecht te spreken. Over de aansluiting van de keuzes op het Actieplan worden even vaak positieve als negatieve opmerkingen geplaatst.

Uit met de beoordelaars gevoerde gesprekken blijkt dat de beoordelaars over het geheel genomen positief zijn over het Actieplan. Ze juichen vooral de stimulering van een vraaggerichte aanpak toe. Ook over de accenten die door de partners aan het Actieplan zijn gegeven, zoals aandacht voor jongeren, cultuureducatie en erfgoed is men positief. Wel wordt geconstateerd dat het élan van het vorige Actieplan wat is weggezakt.

Minder positief is men over de grote nadruk op samenwerking. Enerzijds zou samenwerking een vanzelfsprekendheid moeten zijn, waar geen extra middelen voor nodig zijn, anderzijds beneemt het accent op samenwerking het zicht op inhoudelijke zaken.

Over de mogelijkerwijs te verwachten landelijke effecten is men minder optimistisch. Lokaal en provinciaal zal er zeker wat gebeuren, sommige plannen zijn erg goed, maar of er een landelijk effect verwacht kan worden, blijft de vraag.

Nulmeting

Voor de nulmeting zijn gegevens genomen uit de sterkte zwakte analyses en er zijn trendcijfers over cultuurparticipatie door jongeren verzameld. Deze gegevens kunnen een globaal aanknopingspunt leveren voor een evaluatie in 2009.

Conclusie

Het Actieplan sluit aan op de door de partners genoemde sterktes en zwaktes in het culturele leven.

De partners hebben de centrale doelstelling van het Actieplan vorm gegeven door duidelijk te kiezen voor jongeren, hetzij door ze als doelgroep te benoemen, hetzij door de gelden in te zetten voor cultuureducatie. Gezien de centrale doelstelling van het actieplan zou men kunnen verwachten dat gerichte acties om het publieksbereik te vergroten ook een zeer groot deel zouden uitmaken van de te ondernemen initiatieven, maar dit blijkt niet het geval. Er is in plaats daarvan vooral gekozen voor de jongeren en daarnaast voor samenwerking.

Als samenwerking en het benaderen van jongeren leidt tot een groter cultureel bewustzijn, dan is er een goede aansluiting op de centrale doelstelling. In hoeverre de door de partners te ondernemen activiteiten op deze gebieden werkelijk dit effect zullen hebben is met dit onderzoek niet vast te stellen. Bij deskundigen zijn er twijfels aan het effect van samenwerking, in ieder geval in de gekozen omvang.

Bij de opzet van het Actieplan is er gekozen voor het vocabularium van het experimentele onderzoek (outputdoelstellingen, outputindicatoren, meetinstrumenten), maar de bij een dergelijk vocabularium horende strikte richtlijnen zijn achterwege gebleven. Veel outputdoelstellingen beperken zich zodoende tot te ondernemen activiteiten of te leveren producten.

Dat in 2009 eenduidig het effect van het Actieplan Cultuurbereik II bij de meerderheid van de partners kan worden vastgesteld met de gekozen outputindicatoren en meetinstrumenten is daarom niet aannemelijk. Een degelijke effectmeting is ook problematisch doordat er geen richtlijnen beschikbaar zijn voor de evaluaties in 2009 die de 42 partners zelf ter hand zullen nemen. Een onvolkomen evaluatie in 2009 moet echter zo mogelijk voorkomen worden,.

Om in 2009 toch zo veel mogelijk zicht te krijgen op de met het Actieplan behaalde resultaten en effecten zouden de partners gezamenlijk afspraken kunnen maken voor de lokale en provinciale evaluaties in 2009. Deze afspraken zouden zodanig moeten zijn dat de 42 afzonderlijke evaluaties zo goed mogelijk geaggregeerd kunnen worden naar een landelijk beeld.

Door de heterogeniteit van doelstellingen is dat niet eenvoudig. Een oplossing kan gevonden worden door een beperking aan te brengen tot enkele centrale thema's, waaraan ook het merendeel van het budget wordt besteed, bijvoorbeeld jongeren, cultuureducatie, cultureel erfgoed en in ieder geval ook samenwerking. Meer zicht op het effect van verschillende samenwerkingsvormen is immers van belang voor toekomstig beleid.

Een dergelijke 'standaardisatie' van de lokale en provinciale evaluaties op het gebied van enkele centrale thema's heeft aanzienlijk meer kans op succes als in een zo vroeg mogelijk stadium de activiteiten van de partners en de te verwachten resultaten en effecten op *identieke wijze* nauwkeurig worden vastgesteld. Daarvoor zal op korte termijn een inventarisatieronde bij de 42 partners nodig zijn.

Literatuur

Centraal Bureau voor de Statistiek: www.cbs.nl (maart 2006).

Cultuurnetwerk Nederland (2004), *Netwerken Primair onderwijs. Een inventarisatie van cultuureducatieve netwerken in Nederland.*

Driessen FMHM (2000) *Zeven pilots culturele diversiteit. Een evaluatie van de eerste fase van de pilots in Rotterdam, Den Haag, Utrecht, Eindhoven, Groningen, Maastricht en Almere.* Utrecht: Bureau Driessen.

Driessen FMHM, Van der Lelij B (2001) *De culturele fondsen in de ogen van hun doelgroepen. Een onderzoek naar de gepercipieerde legitimiteit en efficiëntie.* Utrecht: Bureau Driessen.

Ijdens T (2005), *Plan en actie, vorm en inhoud. Aanzet tot een kader voor de monitoring en evaluatie van het Actieplan Cultuurbereik en de Geldstroom Beeldende Kunst en Vormgeving in de periode 2005-2008.* Tilburg: IVA.

Ijdens T (2006), *Integraal eindrapport in het kader van Monitor Actieplan Cultuurbereik 2001-2004.* Tilburg: IVA.

Hitters E, Ijdens T, Mol M, Van Silfhout W, Van der Vet O (2003) *Monitor actieplan cultuurbereik 1999-2001. Voorbereiding en vormgeving van stedelijke en provinciale programma's cultuurbereik.* Rotterdam: Erasmus Centrum voor Kunst en Cultuurwetenschappen.

Hitters E, Ijdens T, Mol M, Van der Vet O (2003) *Monitor actieplan cultuurbereik 2002.* Rotterdam: Erasmus Centrum voor Kunst en Cultuurwetenschappen

Hitters E, Ijdens T, Mol M, Van der Vet O (2005) *Monitor actieplan cultuurbereik 2003.* Rotterdam: Erasmus Centrum voor Kunst en Cultuurwetenschappen.

H&S adviseurs (2005) *Handleiding beleidscyclus, ontwikkeling van SMART-beleid.* Echt: H&S Adviseurs.

Ijdens T, Hoogenberg-Engbers I, Van de Bogaard M (2004) *Enquête Cultuureducatie en Cultuurbereik 2003 onder rijks gesubsidieerde culturele instellingen.* Tilburg: IVA beleidsonderzoek en advies.

Kersten O, Driessen FMHM (2004) *In Veelheid en Verscheidenheid, Landelijke subsidies voor podiumprogrammering in de jaren 2000-2003.* Utrecht: Bureau Driessen.

Ministerie Onderwijs Cultuur en Wetenschap (2003) *Van jonge mensen en de dingen die gaan komen.* Rapportage over de jaren 2001 en 2002 door de visitatiecommissie cultuurbeleid. Den Haag: Min. OCW.

Ministerie Onderwijs Cultuur en Wetenschap (2003), *Cultuurbeleid in Nederland*. Den Haag: OCW.

Ministerie Onderwijs Cultuur en Wetenschap (2004) *Beleidskader Actieplan Cultuurbereik 2005-2008*. 1 maart 2004. Den Haag: Min. OCW

Ministerie Onderwijs Cultuur en Wetenschap (2004) *Format aanvraag Actieplan Cultuurbereik 2005-2008*. Den Haag: Min. OCW.

Ministerie van Onderwijs Cultuur en Wetenschap en Economische Zaken (2005) *Ons creatief vermogen. Brief cultuur en economie*. Den Haag.

Ministerie Onderwijs Cultuur en Wetenschap (2005) *Richtlijnen Evaluatieonderzoek Actieplan Cultuurbereik 2 (2005-2008)*. Den Haag: Min. OCW.

Ministerie van Financiën (2002) *Van beleidsbegroting tot beleidsverantwoording (VBTB)*. Den Haag: Ministerie van Financiën.

Rijpma SG, Roques C (2001) *Richtlijn Cultuurparticipatie Onderzoek (RCO)*. Rotterdam: Centrum voor Onderzoek en Statistiek (COS)

(SCP) Sociaal Cultureel Planbureau (2005) *Cultuurminnaars en cultuurmijder. Trends in de belangstelling voor kunsten en cultureel erfgoed*. Den Haag: SCP.

(SCP) Sociaal Cultureel Planbureau (2005) *Het Actieplan Cultuurbereik en cultuurdeelname, 1999-2003. Een empirische evaluatie op landelijk niveau*. Den Haag: SCP.

Verhage e.a. (1998) *Grondslagen van de marketing*. Houten: Educatieve partners Nederland.

www.cultuurbereik.nl

www.cultuurnetwerk.nl

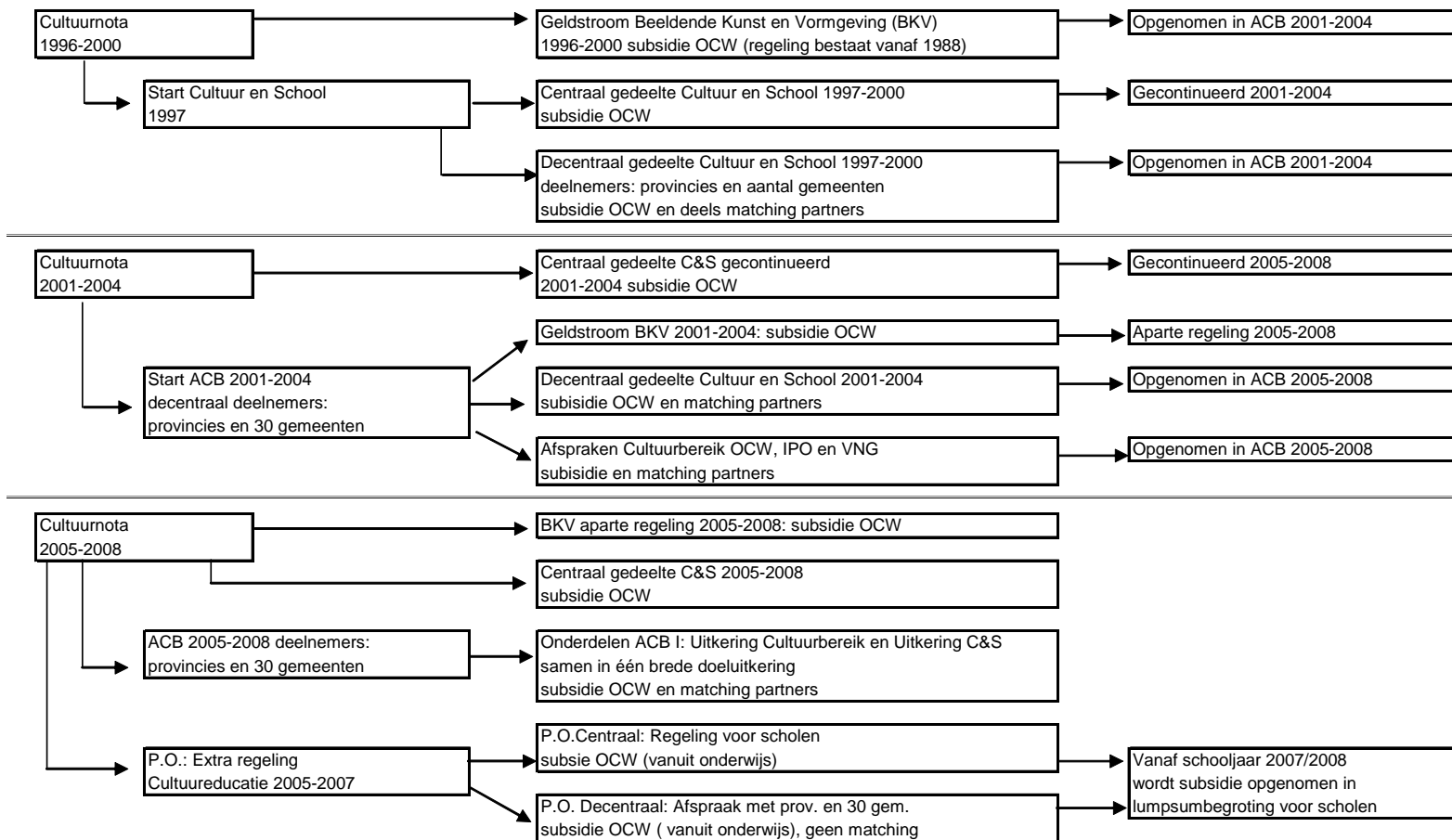
www.raadvoorcultuur.nl

BIJLAGEN

Bijlage 1 Schema cultuur en school en actieplannen.

Regelingen Cultuur en School, Actieplan Cultuurbereik en Cultuureducatie in het Primair onderwijs 1996-2008

Bureau Driessen

Bijlage 2 OCW format.

FORMAT AANVRAAG ACTIEPLAN CULTUURBEREIK 2005-2008

De formats voor de aanvraag voor het Actieplan Cultuurbereik, Geldstroom BKV en Cultuureducatie in Primair Onderwijs zijn op elkaar afgestemd. Deze behoren bij resp. het beleidskader Actieplan Cultuurbereik 2005-2008, het beleidskader Geldstroom BKV 2005-2008 en de bestuurlijke afspraak Cultuureducatie in Primair Onderwijs 2004-2006.

De formats voor de aanvraag zijn beknopt gehouden omwille van de overzichtelijkheid. Wel verzoeken we u om een logisch opgezette aanvraag in te dienen waarin een duidelijke problematiek of opgave wordt geschetst. Het gaat hier om een concretisering van de centrale in de beleidskaders vastgelegde outcomedoelstelling naar lokale of provinciale outputdoelstellingen. Uw outputdoelstellingen vormen de basis voor de aanvraag en verantwoording richting OCW. Vanzelfsprekend ligt aan deze outputdoelstellingen een lokaal of provinciaal activiteitenplan ten grondslag, dat echter niet aan OCW hoeft te worden voorgelegd.

Gegevens aanvrager

Gemeente/Provincie :

Bestuurder :

Ambtelijke contactpersoon :

Telefoon, E-mail, Postadres :

Aanvraag

A. Uitgangssituatie (circa drie A4)

Beschrijf de stand van zaken op het gebied van cultuurbereik in uw gemeente of provincie. Betrek daarbij de sterkte-zwakke analyse uit de vorige aanvraag evenals de ervaringen met en de resultaten van het Actieplan Cultuurbereik 2001-2004. Welke conclusies verbindt u daaraan?

B. Keuzes

Welke prioriteiten kiest u, gezien de uitgangssituatie zoals beschreven onder A., in uw Actieprogramma Cultuurbereik 2005-2008?

- Richt u zich op één of meer specifieke sectoren en/of partners? Zo ja, welke en waarom? Zo nee, waarom niet?
- Voor welke nieuwe voorzieningen, aanbod en/of samenwerkingsverbanden kiest u en waarom?
- Voor welke bestaande voorzieningen, aanbod en/of samenwerkingsverbanden kiest u en waarom?
- Richt u zich op één of meer specifieke doelgroepen? Zo ja, welke en waarom? Zo nee, waarom niet?
- Maakt u nog andere specifieke keuzes behalve de bovenstaande? Zo ja, welke en waarom?

C. Outputdoelstellingen

Geef een beschrijving van de beoogde meetbare outputdoelstellingen van uw gemeente/provincie die voortkomen uit de onder B gemaakte keuzes.

Hoe dragen deze provinciale / gemeentelijke doelstellingen bij aan het bereiken van de centrale landelijke outcomedoelstelling van het Actieplan Cultuurbereik 2005-2008?

D. Outputindicatoren

Welke output-indicatoren horen bij de beoogde outputdoelstellingen en hoe gaat uw gemeente/provincie dat meten?

E. Meerjarenbegroting

A. Begroting				
Outputdoelstelling	2005	2006	2007	2008
-	-	-	-	-
-	-	-	-	-
-	-	-	-	-
-	-	-	-	-
-	-	-	-	-
-	-	-	-	-
	-	-	-	-
B. Dekking	2005	2006	2007	2008
- bijdrage OCenW	-	-	-	-
- matchings-bijdrage provincie/gemeente	-	-	-	-
	-	-	-	-

Toelichting

Ad A

De beschrijving van de lokale/provinciale situatie hoeft geen uitputtende analyse van de culturele infrastructuur te zijn, maar geeft een kort overzicht van de stand van zaken in uw gemeente of provincie, toegespitst op de centrale landelijke doelstelling van het actieplan.

Hierbij kunt u gebruik maken van de sterkte-zwakke analyse uit uw Programma Cultuurbereik 2001-2004 en deze aanpassen aan de huidige situatie. Betrek bij uw analyse ook mogelijke andere relevante factoren als bevolkingssamenstelling, geografische ligging en relevant geachte ontwikkelingen op aanpalende terreinen (bijvoorbeeld welzijn, ruimtelijke ordening, toerisme, onderwijs).

De beschrijving geeft in ieder geval antwoord op de volgende vragen:

- Hoe is het gesteld met het stedelijke of provinciale culturele leven in het licht van de centrale outcomedoelstelling van het Actieplan (gebruik hierbij indien mogelijk de vorige sterkte-zwakke analyse)?
- Wat doet u er tot op heden aan om het culturele leven (cultuurbereik) te bevorderen en hoe effectief en efficiënt zijn die inspanningen (noem hierbij de ervaringen met het Actieplan in de afgelopen periode)?

- Welke kansen en bedreigingen (externe ontwikkelingen) doen zich voor of zijn te verwachten die het culturele leven kunnen beïnvloeden?
- Welke consequenties trekt u hier uit ten aanzien van prioriteiten en speerpunten voor de komende vier jaar (verder uit te werken in onderdeel B)?

Ad B

De keuzes die een gemeente of provincie maakt binnen de centrale landelijke outcomedoelstelling moeten worden beargumenteerd op basis van de onder A beschreven lokale/provinciale situatie, en uitmonden in de onder C beschreven lokale/provinciale outputdoelstellingen. Zoals in het beleidskader aangegeven is de keuze van bijvoorbeeld doelgroepen of sectoren vrij, mits beargumenteerd vanuit de eigen context. Dit geldt ook voor de andere aanbevelingen, zoals het opnemen van cultuureducatieve activiteiten, samenwerking tussen sectoren binnen en buiten het cultuurbeleid en samenwerking tussen overheden. Wanneer een gemeente of provincie hiervoor kiest kan dit onder B worden aangegeven en worden toegelicht.

Bij wijze van handreiking: de centrale landelijke doelstelling bevat twee elementen:

- het vergroten van het maatschappelijk rendement van (bestaande) culturele publieksvoorzieningen (instellingen, accommodaties, gezelschappen, collecties), bijvoorbeeld door meer publiek of deelnemers te trekken, door een hogere bezoek- of deelnamefrequentie van het huidige publiek en door meer efficiency en samenwerking
- het bevorderen van nieuwe cultuuruitingen, inclusief de belangstelling daarvoor

Dat betekent dat u zich kunt richten op rendement van bestaande voorzieningen of juist kunt kiezen voor nieuwe locaties en makers, u kunt kiezen voor verbetering van het bestaande aanbod of juist (ver)nieuw(end) aanbod, u kunt zich richten op bestaand publiek of juist nieuwe deelnemers en bezoekers trekken. Door deze factoren te combineren maakt u een keuze voor een (of meer) eigen outputdoelstelling(en) en daarmee een eigen aanpak. De doelstellingen moeten passen binnen de centrale landelijke outcomedoelstelling en terug te leiden zijn tot de onder A beschreven eigen situatie.

Ad C

Het gaat hier om een vertaling van de centrale outcomedoelstelling van het Actieplan Cultuurbereik 2005-2008, te weten "Het cultureel bewustzijn van burgers versterken door het vergroten van zowel het publieksbereik als de actieve participatie in kunst en cultuur", naar meetbaar omschreven beoogde outputdoelstellingen in de lokale of regionale context. Het moet aannemelijk zijn dat deze doelstellingen bijdragen aan het realiseren van de centrale outcomedoelstelling. De outputdoelstellingen komen voort uit de onder B gemaakte en beredeneerde keuzes en prioriteiten.

Ad D

De outputdoelstellingen onder C zijn als het goed is al meetbaar ('smart') geformuleerd. Hier is het de bedoeling dat u aangeeft welke gegevens (kwalitatief of kwantitief) u gaat verzamelen om het al dan niet realiseren van deze doelstellingen te meten. Indien mogelijk geeft u ook aan hoe u deze gegevens wil gaan verzamelen. Voorbeeld van een outputindicator: het aantal scholen dat een samenwerkingsverband met één of meer culturele instellingen is aangegaan.

Mocht u naar aanleiding van het formulier vragen hebben, dan kunt u contact opnemen met H&S Adviseurs, te bereiken via telefoonnr. 0478-551699 of hs@hs-adviseurs.nl.

Uw aanvraag kunt u richten aan:

Staatssecretaris Medy C. van der Laan

Ministerie van OCW

Postbus 16375

2500 BJ Den Haag

Bijlage 3 Beoordelaars .

Dr. T.B.J. Noordman

Gepromoveerd in de filosofie. Geeft organisatieadviezen aan en doet interim-management voor middelkleine ondernemingen, met name in de culturele sector. Commissaris bij enkele ondernemingen in de vrijetijdssector; coach bij het professionaliseringstraject van het VSB-fonds; vice-voorzitter van de Stichting Cultuurfonds van de Bank Nederlandse Gemeenten; penningmeester van het fonds Ganzenmarkt 6 en van Cultuurnetwerk.nl. Docent bij Historische en Kunstwetenschappen, Erasmus Universiteit Rotterdam, en aan de Universiteit van Maastricht. Directeur Afdeling Cultuur & Toerisme van het RISBO van de Erasmus Universiteit.

Drs. H. Reedijk

Werkte als conservator in het van Abbemuseum in Eindhoven en was vervolgens verschillende jaren coördinator van het Bureau Wijktonstellingen van de Rotterdamse Kunststichting. Vanaf 1981 werkte hij bij het Museum voor Volkenkunde, later het Wereldmuseum, waar hij in 1987 directeur werd. Vanaf 2002 zelfstandig adviseur op museaal gebied. Verzorgde voor de Nederlandse Museumvereniging een masterclass strategische allianties en was lid van de visitatiecommissie Cultuurbereik.

J. van Dijk

Actief als regisseur in het amateurtheater en directeur van Theaterwerk NL. Dit is de landelijke organisatie voor ontwikkeling en ondersteuning van theatermakers, theatergroepen en organisaties die zich met amateur-theater bezig houden.

M. Lammers

Directeur van Kunstbende waar hij vanuit de praktijk vernieuwende strategieën ontwikkelde om jongeren en allochtonen te betrekken bij culturele activiteiten. Als projectleider aangetrokken bij Netwerk CS Utrecht, een landelijke netwerkorganisatie voor de culturele sector op het gebied van diversiteit. Het doel van Netwerk CS is culturele organisaties een stap verder te helpen bij het diverser worden. Netwerk CS richt zich ook op gendervraagstukken in de culturele sector.

Mevrouw R. Giebels

Zelfstandig adviseur voor culturele evenementen; senior projectleider promotiepodium kunsten voor het jongeren marketingproject Jong & Grijpbaar. Betrokken bij de marketing voor Rotterdam 2001 Culturele Hoofdstad Europa en het Jeroen Bosch-jaar. Adviezen voor de jeugdtheaterschool Oosterhout, zakelijk leider van festivals, zoals jongerenfestival DB Surround in Den Bosch. Coördinator marketing van Rotterdam heeft Koorts in 2005 en van Rotterdam Festivals. Bestuursfunctie bij de nieuwe dansvoorziening Station Zuid en lid van adviescommissies Fonds voor Podiumprogrammering en Marketing, Rotterdamse zomerfestivals en het Studenten Uitburo.

Bijlage 4. Cultuurdeelname CBS.

		Bezit CJP (12-27 jr)	Museum vanaf 4 jr.		Concert vanaf 15 jaar		Bezoek popconcert vanaf 12 jaar		Bezoek klassiek concert (12-29 jr)		Bezoek ander concert (12-29 jr)		Toneel vanaf 15 jaar		Bioscoop vanaf 15 jaar	
			≥ 1 keer per maand	> 3 keer p jaar	≥ 1 keer per maand	> 3 keer p jaar	≥ 1 keer per maand	> 3 kr per jaar	≥ 1 keer per maand	> 3 keer per jaar	≥ 1 keer per maand	> 3 k per jaar	≥ 1 keer p mnd	> 3 keer p jaar	≥ 1 keer per maand	> 3 keer per jaar
Leeftijd	Jaar	%														
0-11 jarigen	1997	.	1	14	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
	1998	.	2	17	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
	1999	.	1	15	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
	2000	.	2	15	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
	2001	.	0	14	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
	2002	.	1	16	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
	2003	.	0	16	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
	2004	.	0	15	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
12-17 jarigen	1997	11	1	9	1	7	1	3	0	0	0	2	1	2	19	38
	1998	.	1	10	3	10	.	.	.	.	.	.	1	4	23	45
	1999	.	1	10	2	7	.	.	.	.	.	.	-	4	19	45
	2000	.	1	10	4	9	.	.	.	.	.	.	1	9	25	47
	2001	23	0	11	3	8	0	3	0	1	0	2	2	6	23	46
	2002	.	0	13	2	11	.	.	.	.	.	.	1	3	26	43
	2003	21	0	13	3	12	1	3	0	1	0	1	1	5	23	49
	2004	.	0	13	2	8	.	.	.	.	.	.	1	6	25	40

18-24 jarigen	1997	14	2	10	6	15	2	9	0	2	0	3	1	4	26	42
	1998	.	2	11	5	18	.	.	.	.	.	.	1	6	30	44
	1999	.	2	11	6	19	.	.	.	.	.	.	1	6	28	40
	2000	.	2	10	6	14	.	.	.	.	.	.	1	7	32	44
	2001	16	1	8	7	12	2	11	1	2	1	3	2	9	38	36
	2002	.	1	10	4	10	.	.	.	.	.	.	1	7	34	40
	2003	12	1	9	7	12	3	9	0	2	0	2	1	7	33	36
	2004	.	0	10	3	15	.	.	.	.	.	.	2	6	30	40
25-34 jarigen	1997	8	2	12	4	19	2	11	0	3	0	2	1	7	19	25
	1998	.	2	12	3	19	.	.	.	.	.	.	1	8	15	30
	1999	.	2	12	3	19	.	.	.	.	.	.	1	8	17	27
	2000	.	2	12	6	19	.	.	.	.	.	.	1	7	17	32
	2001	7	1	10	4	18	1	11	0	3	0	3	2	8	16	25
	2002	.	1	10	5	12	.	.	.	.	.	.	1	5	19	26
	2003	7	0	10	5	13	2	10	0	2	0	3	2	6	17	29
	2004	.	1	9	5	15	.	.	.	.	.	.	1	7	17	28

© Centraal Bureau voor de Statistiek, Voorburg/Heerlen 2006-03-10

Bijlage 5. Cultuurdeelname SCP/AVO .

Leef-tijd	Jaar	% bezoek aan..... (receptief)											% actieve deelname aan..... (actief)				
		Museum	Monu-menten	Toneel beroeps + amateur	Beroeps-toneel	Ballet	Caba-ret	Concerten klassieke muziek en opera/opere rette	Populaire muziek: pop, jazz, musicals	Biosco op + film-huis	Archie-ven	Biblio-theek (boeken lenen om te lezen)	kunstzin-nige activi-teiten	ten minste 1 beeldende activiteit	ten minste 1 muzika-le activit.	toneel, mime, volksdans en/of ballet	cultu-reel erfgoed
6-11	1979			22		4,7	2	4	4	56							
	1983	43	46	21	7	5,4	1	5	5	55		75	57	42	35	11,8	
	1987	50	49	27	11	7,6	2	7	6	43		78	65	52	39	16,5	
	1991	53	51	33	11	2,1	1	7	7	54		82	72	63	51	18,6	
	1995	40	42	34	12	3,2	2	6	6	67		81	60	48	38	12	
	1999	46	41	40	17	4,4	3	6	14	72		83	64	53	45	17	
	2003	54	48	44	18	4,4	3	8	22	79		81	64	50	34	14,6	
12-19	1979			31		5,6	11	9	29	82							
	1983	46	47	26	10	5,3	8	7	35	80		76	62	49	35	14,2	
	1987	47	46	25	10	4,5	7	7	32	77		72	61	48	36	12,7	
	1991	44	49	28	11	3,5	8	9	34	80		75	66	55	44	12,9	
	1995	39	45	29	11	2,3	7	10	29	82		73	56	43	36	9,5	
	1999	39	43	33	13	3,5	9	8	36	84		68	63	48	44	15,9	
	2003	45	43	33	13	3,9	11	7	32	90		67	54	36	34	8,2	
20-34	1979			24		3,4	17	9	21	68							
	1983	36	45	24	15	5,3	15	12	32	68		38	57	47	24	10,8	
	1987	39	46	24	14	6,1	15	12	37	66		37	55	44	24	9,2	
	1991	41	52	26	15	5,3	16	14	45	70		37	55	44	28	8	
	1995	31	40	25	15	3,9	15	14	43	69	2,8	35	38	27	20	4,7	5
	1999	28	39	25	15	2,8	19	10	43	73	1,9	32	41	30	25	5,7	
	2003	27	37	24	15	3,3	19	10	46	74	2,9	26	40	29	19	3,7	4

Bron: Cultuurminnaars & mijders. Trends in de belangstelling voor kunsten en cultureel erfgoed (SCP 2005).

Cultuurdeelname naar leeftijd, bevolking van 6 jaar en ouder, 1983-2003.

Cijfers: het percentage van het aantal mensen dat minstens één bezoek bracht aan een culturele voorziening in de 12 maanden voorafgaand aan de enquête. De enquête is het aanvullend voorzieningen onderzoek (AVO), dit is een sinds 1979 vierjaarlijks herhaalde SCP-enquête onder de Nederlandse bevolking van 6 jaar en ouder, naar het gebruik van een breed scala aan publieke diensten, waaronder telkens een aanzienlijke module over cultuurdeelname.